

Gál Adél - Máté Réka - Mádi Gabriella

**SZÖVEGGYŰJTEMÉNY
A XX. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK
MAGYAR IRODALMÁBÓL.**

A LÍRA

Módszertani segédlet a
Magyar irodalom története c.
tantárgyhoz
magyar szakos hallgatók számára

Beregszász, 2024

Gál Adél – Máté Réka – Mádi Gabriella

Szöveggyűjtemény

a XX. század első felének magyar irodalmából.

A líra

Módszertani segédlet a Magyar irodalom története c. tantárgyhoz

magyar szakos hallgatók számára

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Filológia Tanszék, Magyar Tanszéki Csoport

Gál Adél – Máté Réka – Mádi Gabriella

Szöveggyűjtemény
a XX. század első felének magyar irodalmából.

A líra

Módszertani segédlet a Magyar irodalom története c. tantárgyhoz
magyar szakos hallgatók számára

Beregszász, 2024

Дане видання містить обов'язкову та рекомендовану художню літературу та список рекомендованої літератури до курсу *Історія угорської літератури: епохи просвітництва*.

Затверджено до використання у навчальному процесі
на засіданні кафедри філології ЗУІ ім. Ф. Ракоці II
(протокол №105 від 14 серпня 2024 року)

Розглянуто та рекомендовано Навчально-методичною радою
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II
(протокол №22 від 26 серпня 2024 року)

Рекомендовано до видання в електронній формі (PDF)
рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II
(протокол №7 від 28 серпня 2024 року)

Підготовлено до видання у електронній формі (PDF) кафедрою філології
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Автори:

Гал Одел – доктор філософії з галузі гуманітарні науки, доцент кафедри філології
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Матей Рейка – доктор філософії з галузі гуманітарні науки, доцент кафедри філології
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Маді Габрієлла – старший викладач кафедри філології Закарпатського угорського
інституту імені Ференца Ракоці II

Рецензенти:

Ласло Фабіан Варі – кандидат філологічних наук, голова редакційної колегії
літературно-художнього-гуманітарно-науковокультурного журналу «Együtt».

Берегсасі Аніко – професор; доктор габілітований з галузі мовознавство, професор
кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Чордаш Василь – доктор філософії з галузі гуманітарні науки, доцент кафедри філології
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

За зміст відповідальність несуть розробники.

© Гал Одел, Матей Рейка, Маді Габрієлла 2024

© Кафедра філології ЗУІ ім. Ф. Ракоці II, 2024

Jelen kiadvány A magyar irodalom története: XX. század első felének magyar irodalma című tantárgyhoz kapcsolódó kötelező és ajánlott szépirodalmi olvasmányokat, illetve az ajánlott szakirodalom listáját tartalmazza.

Az oktatási folyamatban történő felhasználását jóváhagyta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszéke
(2024. augusztus 14. 105. számú jegyzőkönyv).

Megjelentetésre javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Oktatási és Módszertani Tanácsa
(2024. augusztus 26. 22. számú jegyzőkönyv).

Elektronikus formában (PDF fájlformátumban) történő kiadásra javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2024. augusztus 28. 7. számú jegyzőkönyv).

Kiadásra előkészítette a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszéke

Szerzők:

Dr. Gál Adél – docens, PhD, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszékének docense

Dr. Máté Réka – docens, PhD, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszékének docense

Mádi Gabriella – a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszékének adjunktusa

Szakmai lektorok:

Dr. Vári Fábrián László – PhD, az Együtt irodalmi folyóirat főszerkesztője.

Dr. habil. Beregszászi Anikó – professzor, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszékének tanszékvezető professzora

Dr. Csordás László – docens, PhD, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszékének docense

A tartalomért kizárólag a szerkesztők felelnek.

© Gál Adél, Máté Réka, Mádi Gabriella 2024
© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2024

Tartalom

Előszó	9
Gondolatok a XX. század első felének magyar irodalmáról	10
A Nyugat	13
Ady Endre	18
<i>Góg és Magóg fia vagyok én</i>	18
<i>A Sion-hegy alatt</i>	18
<i>Héja-nász az avaron</i>	19
<i>A Hortobágy poétája</i>	20
<i>A Tisza-parton</i>	20
<i>A magyar Ugaron</i>	20
<i>Párisban járt az Ősz</i>	21
<i>A fekete zongora</i>	21
<i>A magyar Messiások</i>	22
<i>Az ős Kaján</i>	22
<i>Lédával a bálban</i>	24
<i>Az Értől az Oceánig</i>	24
<i>Az Úr érkezése</i>	25
<i>Nekünk Mohács kell</i>	25
<i>Dózsa György unokája</i>	26
<i>Szeretném, ha szeretnének</i>	26
<i>A föl-földobott kő</i>	26
<i>Kocsi-út az éjszakában</i>	27
<i>Hiszek hitetlenül Istenben</i>	27
<i>A márciusi Naphoz</i>	28
<i>Istenhez hanyatló árnyék</i>	29
<i>Elbocsátó, szép üzenet</i>	30
<i>Ember az embertelenségben</i>	31
<i>Őrizem a szemed</i>	32
<i>Az eltévedt lovas</i>	33
<i>Intés az őrzőkhöz</i>	34
<i>Emlékezés egy nyár-éjszakára</i>	34
<i>Krónikás ének 1918-ból</i>	35
Babits Mihály	37
<i>A lírikus epilógja</i>	37
<i>In Horatium</i>	37
<i>Esti kérdés</i>	38
<i>Húsvét előtt</i>	39
<i>Mint különös hírmondó</i>	42
<i>Jónás könyve</i>	43
<i>Jónás imája</i>	51
Kosztolányi Dezső	52
<i>Üllői-úti fák</i>	52
<i>Inferno</i>	53
<i>Mint aki a sínek közé esett</i>	53
<i>Mostan színes tintákról álmodom</i>	54
<i>Halottak napján</i>	54

<i>Boldog szomorú dal</i>	55
<i>Halotti beszéd</i>	56
<i>Ének a semmiről</i>	57
<i>Hajnali részegség</i>	58
<i>Szeptemberi áhítat</i>	61
Tóth Árpád.....	64
<i>Meddő órán</i>	64
<i>Esti szonett</i>	64
<i>Hajnali szerenád</i>	65
<i>Őszi kérdés</i>	66
<i>Lomha gályán</i>	66
<i>A merengéshez</i>	67
<i>Rímes, furcsa játék</i>	67
<i>Elégia egy rekettyebokorhoz</i>	69
<i>Esti sugárkoszorú</i>	70
<i>Körúti hajnal</i>	71
<i>Lélektől lélekig</i>	71
<i>Tetemrehívás</i>	72
Karinthy Frigyes.....	74
<i>Így írtok ti (Válogatás)</i>	74
Kassák Lajos.....	79
<i>Mesteremberek</i>	79
<i>Mindenkihez</i>	79
<i>A ló meghal. A madarak kirepülnek</i>	80
<i>A költő önmagával felesel</i>	93
József Attila.....	94
<i>Tiszta szívvel</i>	94
<i>Klárisok</i>	94
<i>Medáliák</i>	95
<i>Betlehemi királyok</i>	96
<i>Külvárosi éj</i>	96
<i>A város peremén</i>	99
<i>Óda</i>	101
<i>A Dunánál</i>	104
<i>Nem emel föl</i>	106
<i>Tudod, hogy nincs bocsánat</i>	106
<i>Karóval jöttél</i>	107
<i>Talán eltűnők hirtelen</i>	108
<i>Íme, hát megleltem hazámat</i>	108
Szabó Lőrinc.....	110
<i>Az Egy álmai</i>	110
<i>Semmiért egészen</i>	111
<i>Számadás</i>	112
<i>Lóci óriás lesz</i>	113
<i>Különbéke</i>	114
<i>Dsuang Dszi álma</i>	116
Radnóti Miklós.....	117
<i>Mint a bika</i>	117
<i>Tajtékos ég</i>	117
<i>Két karodban</i>	118

<i>Tétova óda</i>	119
<i>Nem tudhatom</i>	119
<i>Levél a hitveshez</i>	120
<i>Erőltetett menet</i>	120
<i>Razglednicák</i>	122
Jékely Zoltán	123
<i>Csillagtoronyban</i>	123
<i>Tengerparti elégia</i>	125
<i>Az utolsó szó keresése</i>	127
<i>Őrjöngő ősz</i>	131
Irodalom	132

Előszó

E kiadvány a magyar szakos főiskolai hallgatók szolgálatában áll, s mint ilyen igyekszik megismertetni a tanulmányaik sűrűjében lévő hallgatókat a XX. század első felének magyar irodalmával, elsősorban a lírával. A benne található szövegek a korszak tanulmányozásához nyújtanak segítséget, igazodva a tantárgyi programban meghatározott tematikához. Próbál áttekinthető, ugyanakkor megfelelő alapot nyújtani a hallgatók további tanulmányaihoz.

A magyar irodalom történetének elbeszélésére és megismerésére sokféle lehetőség kínálkozik. Ennek alapján nyilván nem egyszerű az érdeklődésre számot tartó szempontok érvényesülésével megszerkeszteni és bemutatni egy korszak legrelevánsabb szöveganyagát. Ezért nem a XX. század első felének magyar irodalmához kapcsolódó mindent lefedő szöveganyagot szeretnénk prezentálni. A vállalkozás szinte lehetetlen lenne egy kötetben belül. Célunk egy válogatott adattár létrehozása, mely reprezentálja a korszak líráját.

A most kézben tartott könyv egy módszertani segédlet, mely rövidegénél fogva áttekinthetőbb, és könnyedén kalauzolja a hallgatókat a magyar irodalom érintett időszakában. Azokat a fontosabb textusokat és részleteket tartalmazza, melyeket a tanár és a hallgatók egyaránt kiegészíthetnek, a benne foglalt írásokról véleményt formálhatnak. A szövegek további feldolgozása történeti kitekintéssel, vagy világirodalmi párhuzamok bevonásával egyaránt lehetséges. A szabad szövegválasztás és vonatkozó ismeret a főiskolai előadásokat egészítheti ki.

Valamennyi szöveg végén megtalálható a keletkezésének vagy a nyomtatásba kerülésének évszáma. A kötet illusztrációs anyaga hozzájárulhat a hallgatók irodalmi ismereteinek bővítéséhez. A kötet szerkesztésekor nem törekedtünk arra, hogy a szerzőket a születési évük szerint állítsuk sorrendbe. A *Szöveggyűjtemény* minden pontjában a tantárgyi programban meghatározott sorrendet követi. Az alkotók művei viszont már keletkezésük sorrendjében következnek egymás után.

Jelen kiadvány egy kísérlet, mely bizonyára tartalmaz kiegészíthető részleteket is. A *Szöveggyűjteményt* abban a reményben alkottuk meg, hogy segítséget nyújthat a kapcsolódó tantárgy elsajátításában, valamint lapozgatása által az Olvasó örömteli pillanatok részese lehet.

A szerkesztők

Gondolatok a XX. század első felének magyar irodalmáról

*„Múltunk gonosz volt, életünk pogány
Rabsors ma sorsunk s mégsem átkozom:
Jó, hogy nem ültem győztes-lakomán
S hogy egy legázolt néphez tartozom.”
(Áprily Lajos: A legyőzöttek strófája)*

A XX. század új törekvéseket hozott az irodalomban, mivel a konzervatív irodalom már nem volt életképesnek mondható. Szinte robbanó erejű szellemi roham indult el. Új írói és költői nemzedék jelentkezett. A líra, a prózai elbeszélés, a színmű, az irodalomtörténet, a kritika, a publicisztika és a szónoklat a stílus-teremtő tehetségek egész táborával dicsekedhetik. Rájuk elsősorban a kor híres filozófusai (Nietzsche, Freud, Bergson) voltak nagy hatással. A szerzők a nyugat-európai irányzatokat tekintették mintának.

Kialakultak a modern magyar irodalom főbb irányzatai: impresszionizmus, szimbolizmus, naturalizmus, szecesszió stb. Ezek jellemzően egy-egy folyóirat körül bontakoztak ki. Ennek alapján fellendülést figyelhetünk meg a folyóirat-kiadás területén is. Számos új folyóirat jelent meg. Legjelentősebbnek tekinthető a Nyugat, mely hivatalosan 1908-ban indult, az első lapszám ténylegesen azonban már 1907 decemberében megjelent.¹ A kiadvány jelentőségéhez sorolható, hogy számos stílusirányzatot befogadott, felkarolta a tehetségeket, valamint a művészi színvonalat tartotta szem előtt. A folyóirat olyan fontos szerepet töltött be a modern magyar irodalom történetében, mellyel egyetlen más orgánus jelentősége sem mérhető össze. Ennek a szerepnek egyik fontos összetevője több mint három évtizedre terjedő fennállása

Egy megközelítés szerint a magyar irodalmi modernség és a Nyugat története lényegében azonos egymással, s minden korábbi törekvés vagy egykorú csoportosulás csupán a lábjegyzet szerepét töltheti be ebben a nagyszabású elbeszélésben. Eszerint a Nyugat megjelenése új irodalomtörténeti korszakot nyitott. (...) De ha megvizsgáljuk a folyóirat és a modernség kapcsolatát, akkor arra a következtetésre juthatunk, hogy a modernség a magyar irodalomban már a Nyugat megjelenése előtt jelentős teljesítményeket hozott létre; a Nyugat a modernség bizonyos irányzataitól kifejezetten idegenkedett; a folyóirat tájékozódása a különböző nyelvterületek modern irodalmában bizonyos egyoldalúságokat mutatott.²

¹ Kenyeres 2001: 5

² Gintli 2010: 641

Másfelől az is megállapítható, hogy a magyar modernség írói nem feltétlenül fordultak el a 19. század olyan hagyományosabb narrációs technikáitól, mint az anekdotikusság vagy az élőbeszédet imitáló előadásmód. Ezek a sajátosságok újszerű összefüggésbe kerülve nem ritkán a magyar prózapoétika átalakulásának is kezdeményezőivé váltak.³ Gintli Tibor szerint a 19. század utolsó két-három évtizedében szaporodnak meg azok a jelenségek, melyek a modernség fokozatos térnyerését jelzik.⁴ A választóvonal kapcsán a következőket írja Babits:

„De bármily kiváló írók éltek és működtek, a magyar irodalom e szürke évtizedekben leszállt igazi trónjáról, s letette koronáját. A könyvkiadás föllendült, a közműveltség emelkedett, olvasó több volt mint valaha, s az írók a stíl eddig nem sejtett könnyedségével, és sima technikával tudták az olvasót kiszolgálni: de lényegében ez az irodalom alig volt több az affektált s harmadkézből vett népiesség, a szentimentális flirtök, esetleg némi kis franciás pikantéria vagy másrésről alkalmi és szólamos hazafiság irodalmánál. Mint már annyiszor, most is robbanás-szerűen jött a változás, a XX. század első éveiben, és csoportosan a tehetségek, akik a változást hozták: ébredés, harc, valódi kultúrharc, új zászló és mégis régi, hirtelen és ideges fölszökés. A magyar irodalom, exogam természetéhez híven, most is kívülről látszott kapni az erőt, mint egy megfordított Anteusz; s az új irodalmi forradalom folyóirata a Nyugat nevet írta homlokára.”⁵

A Nyugat folyóiratról általánosan elterjedt megállapítással ellentétben elmondható, hogy mégsem nyitott új korszakot, hanem lényegében folytatta azt az orientációt, amely a magyar irodalmat korábban is jellemezte. Elsősorban a francia és a német irodalom eseményeit kísérte figyelemmel, s ezt a nyugatrab tekintést az orosz irodalom iránti élénk érdeklődés egészítette ki.⁶

A századelő hozott magával egyfajta bizonytalanságot. Titokzatossá vált a felgyorsult világ, s benne az ember helyzete is.⁷ A század első fele számos jelentős alkotót adott irodalmunknak. Talány száz nevet is felsorolhatnánk, akik értékekkel gyarapították a magyar irodalmat. Pedig korszakuk nem volt egyszerű. Háborúk tépázták a mindennapokat. Trianon tragédiája és a megváltozott politikai körülmények pedig az élet minden területére, így az irodalomra is rányomta bélyegét.

³ Gintli 2010: 642

⁴ Gintli 2010: 642

⁵ Babits 1927

⁶ Szegedy-Maszák 2007: 718-719

⁷ G. Tóth: 1995: 116

A műnemek közül a líra került az első helyre. Az itt megjelenő költészetnek egy kifejezhetetlenül bonyolult világot kellett megragadnia, kihívásoknak kellett megfelelnie. A líra bizonyult a legalkalmasabbnak erre a feladatra, élén Ady Endrével.

„Ady szavára futnak össze először a művelt magyar társadalom különböző szegleteiből a különböző indulatok, az ő szavára riad, s kapja fel a fejét a magyar társadalom, az a része is, amely szellemi fejedelemre vár, hogy maga fölé emelje, s az is, amelynek régen kell már egy igazi szörnyeteg, hogy kitagadhassa.”⁸

A kor érzékletes bemutatására a prózában is kiváló alkotások születtek. E téren Móricz Zsigmond állította magasra a mércét a korszak alkotói előtt (munkáinak válogatása a prózai részben).

⁸ Bíró 1998: 7

A Nyugat

Egy nemzet kultúrtörténetének vannak ritka és „áldott” pillanatai, amikor mindazon erővonalak és személyiségek, amelyek más szerencsétlenebb korokban csak találkozhattak volna, együttesen alkothattak volna, valami csoda folytán tényleg hatalmas ívű alkotást tudnak létrehozni: a XX. század magyar irodalmának és minden bizonnyal egész kultúránknak egyik legnagyobb szellemi produktumát, a Nyugatot.

A Nyugat. Mára fogalommá vált ez a név, a minőség szinte elérhetetlen emblémájává nemesült a szellem emberei számára. Egy folyóirat, mintegy hatvan vastag kötet a szerencsésebb könyvtárak polcain. Talán nem is gondolunk rá, de igaz, hogy e századi irodalmunk „összes” és „válogatott” műveinek nagyon-nagy része, az irodalmi szöveggyűjtemények anyagának sava-borsa itt jelent meg először.

Nyugat. Már maga a név is telitalálat. Orientáció és iránymutatás. A programadó cikk, Ignó legendás „Kelet népe” című írása mutatja, hogy nem csak hozni akar odaátról, de átvinni is akar: „A nap s az emberiség s a történelem keletről nyugatra tart. Kelet népének is ez az útja, s ha járja: azon nap alatt jár, annak az emberiségnek felese, annak a történelemnek alakítója, mint a legnagyobb nemzetek.” A címlapon végigkíséri a lapot Beck Ö. Fülöp szép Mikes-émlékérme, amely sokaknak az egyszerű magyar deákot, a literátor hagyományt, másoknak a „bujdosót” jelentette, s azt, hogy a világitó gyertyafény és a toll mindenképpen megmaradt, lám a legzivatárosabb időkben is.

Az alapító és későbbi mindenek Fenyő Miksa írja: „A Nyugat nem légüres térben jött létre, – vagyis aki meg akarja írni történetét, az nem kezdheti azzal, hogy ekkor és ekkor összeült a Royal-kávéházban Osvát Ernő Fenyő Miksával és a második „fekete-pohárnál” – Osvátnál nyilván a harmadiknál, elhatározták, hogy folyóiratot alapítanak. Nem. A történetírónak messzebbre kell visszanyúlnia, s képet írni azokról a múlt század végén, a század elején megvolt politikai, kulturális és szociális viszonyokról, melyek determinálták a Nyugat létrejöttét, – még ha ez a kép nem is rajzolódott ki teljes világossággal a Nyugat alapítói előtt.”

A századforduló egyszerre konzervatív és szellemileg radikális világában több nekifutásra sikerül megalapítani a Lapot. A Hét, az Új Magyar Szemle, a Magyar Génius, a Jövendő és a Figyelő közegében jelenik meg az igény teljesen új folyóiraatra. „A Nyugat megindulásáig sehol sem volt otthonunk. A Nyugat azért jött létre, mert az előttünk járó generáció tudni sem akart rólunk.” – emlékszik vissza a későbbi szerkesztő Babits Mór, aki a 30-as években szintén szerkesztőként jegyzi a lapot, ezt az érzést, állapotot így magyarázza a

negyedszázados jubileumi ülésen: „Mikor huszonöt év előtt Ignótus, Osvát Ernő és Fenyő Miksa megalapították a Nyugatot, ezzel a tettel igen szükséges és aktuális szervezet teremtettek meg. Az akkori fiatal generációnak adtak, íróknak és olvasóknak, levegőt és irodalmi létalapot.”

Az 1933-as, az alapítás 25. évfordulóján készült fénykép ott van minden iskolai tankönyvben, lexikonban és irodalomtörténetben. Egy nagy fekete zongora (talán Ady „fekete zongorája”?) s körülötte ott van mindenki, a kor magyar irodalma: Kosztolányi, Babits, Móricz, Schöpflin és Karinthy, Füst Milán és Szép Ernő és a többiek. Valódi irodalmi Parnasszus, tényleg – ahogy Fenyő Miksa mondja pici iróniával – mintha a Raffaello vatikáni stanzái közül az Athéni iskola sajátosan magyar és irodalmi pillanatkép-variánsa volna.

Nyugat... Egy 1908-tól, a háborús Magyarország koráig, 1941-ig ívelő irodalmi folyóirat története, amely a magyar irodalom azon korszakán ível át, amelyhez csak a reformkor nagy nemzedéke (Kölcsey, Berzsenyi, Petőfi, Arany, Vörösmarty) fogható, nos ez önmagában páratlan kincset jelent. De ha ez a folyóirat a kor szellemi és irodalmi progressziójának állandóan megújuló fóruma is egyben, akkor nyilván többet adott önmagánál. A tankönyvek és irodalomtörténetek korszakokra bontják ezt az időszakot, s a Nyugat első és második, majd harmadik nemzedékéről beszélve besorolhatják majd' az egész korabeli magyar irodalmat! Még a Nyugatban nem írókat, a Nyugathoz nem tartozókat is sokszor meghatározza a laphoz való viszonyuk. Ha áttekintjük pár mondatban a rideg tényeket, már a nevek és a műcímek pusztá felsorolása is laudáció gyanánt hat.

Nyugat. 1908. január 1-jén indult, főszerkesztője 1929-ig Ignótus volt, anyagilag Hatvany Lajos és Fenyő Miksa támogatta, fő kritikusa és egyben szellemi irányítója nagyon hosszú ideig Osvát Ernő volt. 1929-33 között Babits Mihály, Móricz Zsigmond és Gellért Oszkár közös szerkesztésében működött a lap, majd hogy '33-ban Móricz, '39-ben pedig Gellért otthagyta a folyóiratot, Babits Mihály 1941-ben bekövetkezett haláláig egyedül vitte tovább a szerkesztést. A lap unikális újdonsága az volt, hogy az irodalmi értéket tekintette egyedüli rangadóknak s ennek jegyében a minden korábbinál magasabb színvonalat kívánta zsinórmértéknek tekinteni. Mégis hatalmas vonzerőt gyakorolt a fiatalokra, mert elviselte, sőt bátorította a többféle hangot, mert a szerkesztők fontosnak tartották az írói autoritást, öntörvényűséget. Idézzük ismét Fenyő Miksát: „Akik a Nyugatot elindították útjára, nem gondoltak közjogi változásokra, de erősen hittek a gyökeres reform szükségességében szellemi téren, mert meg voltak győződve, hogy ez minden egyéb reform előfeltétele. Nem volt nekik pontozatokba foglalható reformprogramjuk. Nem volt koncepciózus elgondolásuk arról, hogy mi módon lehetne igazi városi polgárságot teremteni, hogyan lehetne az országot a vármegyék béklyóiból kiszabadítani, igazi parlamentáris alkotmányra szert tenni stb. stb. – ilyen charta

nem lebegett szemük előtt... De egyet tudtunk, hogy mindaddig, míg azok szava, akik a szellem elitjét képviselik, elsősorban az írók, nem jutnak olyan tekintélyhez, hogy a nemzeti közvélemény az ő törekvéseikben a nemzeti érzés kifejezését nem látja, addig semmilyen téren nincs meg a reform lehetősége. Egy ilyen szellemi atmoszféra megteremtésében látta a Nyugat fő feladatát.”

A Nyugat, a lap azóta is itt van velünk, benne él a huszadi századi magyar irodalomban, csakúgy, ahogy annak háború előtti része benne megszületett. A művek a polcon, a versek a kötetekben mint megannyi idézet a Nyugatról, immár újabb és más sorrendben következve egymás után, mint OTT és AKKOR, amikor megjelentek. A Nyugat élő folyóirat volt, jól megkonstruált szerkezettel, rovatokkal és tele reflexiókkal részben az irodalmi, művészeti világra, részben korábbi önmagára. Ez az élő szövet, a sok szálon való egymáshoz kötődés csak az eredetiben tetten érhető. Tudták, hogy Ady Magyar Pimodanja Ignotus Kelet népétől csak húszoldalnnyira van? és hogy Babits, József Attila versei hogy fonnak körbe egy-egy jó novellát a fiatal Dérytől? Vagy hogy a korabeli színházi bemutatókat Schöpflin miként tűzi tollhegyre, miközben Kosztolányi Gelléri Andor Endre kötetéről értekezik, mellette meg éppen Kosztolányi kötetét Nagy Lajos veszi górcső alá? Közhelyesen hat, de attól még igaz: megelevenedik a Nyugat, hogyha kézbe vesszük az egykori számokat, s a lapozgató újabb és újabb revelációkkal szembesül.

Óriási hatású lap volt, de azt kevesen tudják, hogy kezdetben csak párszáz, később is csak párezer példányban kelt el. Az eredeti kiadás teljessége csak néhány nagyobb könyvtár kincse, az antikváriumok kirakataiban még egy-egy régebbi szám is csalogató látvány. A hatvan nagyalakú kötet, a benne rejtező 33 évfolyammal, hiánytalanul a lemezen van. A Nyugat – digitálisan.

Kokas Károly⁹

⁹ Ismertető a Nyugatról. Forrás: <https://epa.oszk.hu/00000/00022/nyugat.htm>. (Letöltés dátuma: 2023. 11. 25.)

I. ÉVFOLYAM

1908 JANUAR 1

I. SZÁM

NYUGAT

A "FIGYELŐ" UJ FOLYAMA

FŐSZERKESZTŐ: IGNOTUS

SZERKESZTŐK: FENYŐ MIKSA ÉS OSVÁT ERNŐ

Ignotus: Kelet népe. — Elek Artur: Arturo Graf. — Jób Dániel: Hajnali madarak (novella). — Lengyel Géza: Tárlatok és kép-raktárak. — Ady Endre: A magyar Pimodan. — Szini Gyula: A mese „alkonya“. — Révész Béla: A völgyben (novella). — Szász Zoltán: Sully Prudhomme. — Ady Endre, Kemény Simon, Ignotus: Versek. — Greiner Jenő: A modern banküzletről.

Figyelő: Szini Gyula: Trilíbi (Fenyő Miksa); Szabolcska Mihály: A magam övényén (Gellért Oszkár); Kosztolányi Dezső: Négy fal között (Fröhlichné Kaffka Margit); Arany János egy kiadatlan levele (Fenyő Miksa); Amatőrök. Téli kiállítás (Lengyel Géza). A Vigszínházról (Bródy Miksa); „A dada“ (Ignotus) Éjszakai aesthetizálás (Csáth Géza). Gondolatok (Gellért Oszkár). A címlapon reprodukált érem Beck Ö. Fülöp műve.

ELŐFIZETÉSI
ÁRA
EGY ÉVRE
20 KORONA
FÉLÉVRE
10 KORONA

EGYES SZÁM
ÁRA
1 KORONA
MEGJELENIK
MINDEN HÓ
1-ÉN ÉS 15-ÉN

Kiadóhivatal: II., Tudor-utca 6.

A Nyugat első számának címlapja

NYUGAT

SZERKESZTI:

BABITS MIHÁLY

TÁRSSZERKESZTŐK: SCHÖPFLIN ALADÁR ÉS ILLYÉS GYULA

XXXIV. ÉVF. 8. SZÁM

1941. AUGUSZTUS 1

ILLYÉS GYULA: Naplójegyzetek	515
WASS ALBERT: Három találkozás a halállal (Novella)	522
ÖRLEY ISTVÁN: A Márai-mű új állomásai	529
RADNÓTI MIKLÓS: Vers	534
VAS ISTVÁN: Vers	535
OTTLIK GÉZA: Hamisjátékosok (Novella)	536
MÁTYÁS FERENC: Vers	545
SZEP ERNŐ: Eszmélet	546
REICHARD PIROSKA: Napok, napok... (Novella)	549
RÁBA GYÖRGY: Vers	555
KÁDÁR ERZSÉBET: Három erdélyi író	556

FIGYELŐ:

SCHÖPFLIN ALADÁR: Móricz Zsigmond: Rózsa Sándor a lovát ugratja (560) — RÓNAY GYÖRGY: Sik Sándor (562) — BÓKA LÁSZLÓ: Gyóni Géza (563) — CS. SZABÓ LÁSZLÓ: Versekben tündöklő Erdély (564) — RADNÓTI M.: Toldalaghy Pál: Im üdvözöllek (565) — KELEMEN JÁNOS: Takáts Gyula: Családfa helyett (565) — KARDOS LÁSZLÓ: Berde Mária: Keresztjáró szerelem (566) — HONTI JÁNOS: Kósa János: Császárné volt (567) — JANKOVICH F.: Gönczy Gábor: Nobody Nemo (568) — SCHÖPFLIN ALADÁR: Lin Yutang: Egy múltó pillanat (568) — LOVASS GYULA: Alba de Căspedea: Nyugtalan lelkek (569) — SCHÖPFLIN ALADÁR: Kovács László: Az irodalom útján (570) — JOÓ TIBOR: Ferdinandy Mihály: Mi magyarok (571) — ORTUTAY GYULA: Ignác Rózsa: Keleti magyarok nyomában (572) — ORTUTAY GYULA: Ósz János: A csudatáska (573) — O. GY.: Két fényképskönyv (573) — CS. SZABÓ LÁSZLÓ: Officina-könyvek (574) — CS. SZABÓ LÁSZLÓ: J. Huizinga: Patriotizmus és nacionalizmus (574) — BÓKA LÁSZLÓ: Bárczi Géza: Magyar szövejtő szótár (575) — FARKAS ZOLTÁN: Képzőművészeti szemle. (575)

DISPUTA:

NAGY ZOLTÁN: Ponyva és irodalom (576) — VAS ISTVÁN: Végre egy kollektív művész (578)

ELŐFIZETÉSI ÁR
ILLETMÉNYKÖTETTEL
EGY HÓNAPRA 4 PENGŐ

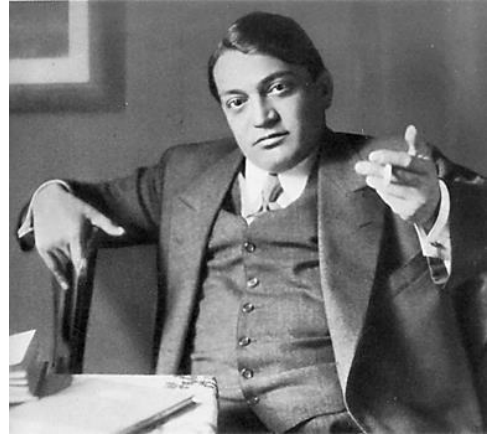

EGYES SZÁM ÁRA
ILLETMÉNYKÖTET NÉLKÜL
2 PENGŐ

A Nyugat utolsó számának címlapja

Ady Endre

1877-1919

Forrás: Osiris Kiadó, 1997

Góg és Magóg fia vagyok én...

Góg és Magóg fia vagyok én,
Hiába döngetek kaput, falat
S mégis megkérdem tőletek:
Szabad-e sírni a Kárpátok alatt?

Verecke híres útján jöttem én,
Fülembé még ősmagyar dal rivall,
Szabad-e Dévénynél betörnöm
Új időknek új dalaival?

Fülembé forró ólmot öntsetek
Legyek az új, az énekes Vazul,
Ne halljam az élet új dalait,
Tiporjatok reám durván, gazul.

De addig sírva, kínban, mit se várva
Mégiscsak száll új szárnyakon a dal
S ha elátkozza százszor Pusztaszer,
Mégis győztes, mégis új és magyar.
(1906, Új versek c. kötetben)

A Sion-hegy alatt

Borzolt, fehér Isten-szakállal,
Tépetten, fázva fűjt, szaladt
Az én Uram, a rég feledett,
Nyirkos, vak, őszi hajnalon,
Valahol Sion-hegy alatt.
Egy nagy harang volt a kabátja,
Piros betükkal foltozott,
Bús és kopott volt az öreg Úr,
Paskolta, verte a ködöt,
Rórátéra harangozott.

Lámpás volt reszkető kezemben
És rongyolt lelkemben a Hit
S eszemben a régi ifjuság:
Éreztem az Isten-szagot
S kerestem akkor valakit.

Megvárt ott, a Sion-hegy alján
S lángoltak, égtek a kövek.
Harangozott és simogatott,
Bekönnyezte az arcomat,
Jó volt, kegyes volt az öreg.

Ráncos, vén kezét megcsókoltam
S jajgatva törtem az eszem:
„Hogy hívnak téged, szép, öreg Úr,
Kihez mondtam sok imát?
Jaj, jaj, jaj, nem emlékezem.”

„Halottan visszajöttem hozzád
Én, az életben kárhozott.
Csak tudnék egy gyermeki imát.”
Ő nézett reám szomorún
S harangozott, harangozott.

„Csak nagyszerű nevedet tudnám.”
Ő várt, várt s aztán fölszaladt.
Minden lépése zsoltár-ütem:
Halotti zsoltár. S én ülök
Sírván a Sion-hegy alatt.
(1908, Az Illés szekeren c. kötetben)

Héja-nász az avaron

Útra kelünk. Megyünk az Őszbe,
Vijjogva, sírva, kergetőzve,
Két lankadt szárnyú héja-madár.

Új rablói vannak a Nyárnak,
Csattognak az új héja-szárnyak,
Dúlnak a csókos ütközetek.

Szállunk a Nyárból, üzve szállunk,
Valahol az Őszben megállunk,
Fölborzolt tollal, szerelmesen.

Ez az utolsó nászunk nekünk:
Egymás husába beletépünk
S lehullunk az őszi avaron.
(1906, Új versek c. kötetben)

A Hortobágy poétája

Kúnfajta, nagyszemű legény volt,
Kínzottja sok-sok méla vágynak,
Csordát őrzött és nekivágott
A híres magyar Hortobágnak.

Alkonyatok és délibábok
Mefogták százszor is a lelkét,
De ha virág nőtt a szivében,
A csorda-népek lelegelték.

Ezerszer gondolt csodaszépet,
Gondolt halálra, borra, nőre,
Minden más táján a világnak
Szent dalnok lett volna belőle.

De ha a piszkos, gatyás, bamba
Társakra s a csordára nézett,
Eltemette rögtön a nótát:
Káromkodott vagy fütyörészett.
(1906, Új versek c. kötetben)

A Tisza-parton

Jöttem a Gangesz partjairól,
Hol álmodoztam déli verőn,
A szívem egy nagy harangvirág
S finom remegések: az erőm.

Gémes kút, malom alja, fokos,
Sivatag, lárma, durva kezek,
Vad csókok, bambák, álom-bakók.
A Tisza-parton mit keresek?
(1906, Új versek c. kötetben)

A magyar Ugaron

Elvadult tájon gázolok:
Ős, buja földön dudva, muhar.
Ezt a vad mezőt ismerem,
Ez a magyar Ugar.
Lehajlok a szent humuszig:
E szúzi földön valami rág.
Hej, égig-nyúló giz-gazok,
Hát nincsen itt virág?

Vad indák gyűrűznek körül,
Míg a föld alvó lelkét lesem,
Régmúlt virágok illata
Bódít szerelmesen.

Csönd van. A dudva, a muhar,
A gaz leház, altat, befed
S egy kacagó szél suhan el
A nagy Ugar felett.
(1906, *Új versek c. kötetben*)

Párisban járt az Ősz

Párisba tegnap beszökött az Ősz.
Szent Mihály útján suhant nesztelen,
Kánikulában, halk lombok alatt
S találkozott velem.

Ballagtam éppen a Szajna felé
S égtek lelkemben kis rózse-dalok:
Füstösek, furcsák, búsak, bíborak,
Arról, hogy meghalok.

Elért az Ősz és súgott valamit,
Szent Mihály útja beleremegett,
Züm, züm: röpködtek végig az uton
Tréfás falevelek.

Egy perc: a Nyár meg sem hőkölt belé
S Párisból az Ősz kacagva szaladt.
Itt járt s hogy itt járt, én tudom csupán
Nyögő lombok alatt.
(1907, *Vér és arany c. kötetben*)

A fekete zongora

Bolond hangszer: sír, nyerit és bűg.
Fusson, akinek nincs bora,
Ez a fekete zongora.
Vak mestere tépi, cibálja,
Ez az Élet melódiája.
Ez a fekete zongora.

Fejem zúgása, szemem könnye,
Tornázó vágyaim tora,
Ez mind, mind: ez a zongora.
Boros, bolond szívemnek vére

Kiömlik az ő ütemére.
Ez a fekete zongora.
(1907, *Vér és arany c. kötetben*)

A magyar Messiások

Sósabbak itt a könnyek
S a fájdalmak is mások.
Ezerszer Messiások
A magyar Messiások.

Ezerszer is meghalnak
S üdve nincs a keresztnek,
Mert semmit se tehettek,
Óh, semmit se tehettek.
(1907, *Vér és arany c. kötetben*)

Az ős Kaján

Bibor-palástban jött Keletről
A rímek ősi hajnalán.
Jött boros kedvvel, paripásan,
Zeneszerszámmal, dalosan
És mellém ült le ős Kaján.

Duhaj legény, fülembé nótáz,
Iszunk, iszunk s én hallgatom.
Piros hajnalok hosszú sorban
Suhannak el és részegen
Kopognak be az ablakon.

Szent Kelet vesztett boldogsága,
Ez a gyalázatos jelen
És a kicifrált köd-jövendő
Táncol egy boros asztalon
S ős Kaján birkózik velem.

Én rossz zsakettben bóbiskálok,
Az ős Kaján vállán bibor.
Feszület, két gyertya, komorság.
Nagy torna ez, bús, végtelen
S az asztalon ömlik a bor.

Ó-Babilon ideje óta
Az ős Kaján harcol velem.
Ott járhatott egy céda ősöm
S nekem azóta cimborám,
Apám, császárom, istenem.

Korhely Apolló, gúnyos arcú,
Palástja csusszan, lova vár,
De áll a bál és zúg a torna.
Bujdosik, egyre bujdosik
Véres asztalon a pohár.

„Nagyságos úr, kegyes pajtásom,
Bocsáss már, nehéz a fejem.
Sok volt, sok volt immár a jóból,
Sok volt a bűn, az éj, a vágy,
Apám, sok volt a szerelem.”

Nyögve kínálok törött lantom,
Törött szívem, de ő kacag.
Robogva jár, kel, fut az Élet
Énekes, véres és boros,
Szent korcsma-ablakunk alatt.

„Uram, kelj mással viadalra,
Nekem az öröm nem öröm,
Fejfájás a mámor s a hírnév.
Cudar álmokban elkopott
A büszke oroszlán-köröm.”

„Uram, az én rögöm magyar rög,
Meddő, kisajtolt. Mit akar
A te nagy mámor-biztatásod?
Mit ér bor- és vér-áldomás?
Mit ér az ember, ha magyar?”

„Uram, én szegény, kósza szolga,
Elhasznált, nagy bolond vagyok.
Miért ígyak most már rogyásig?
Pénzem nincs, hitem elinált,
Erőm elfogyott, meghalok.”

„Uram, van egy anyám: szent asszony.
Van egy Lédám: áldott legyen.
Van egy pár álom-villanásom,
Egy-két hivem. S lelkem alatt
Egy nagy mocsár: a fürtelem.”

„Volna talán egy-két nótám is,
Egy-két buja, új, nagy dalom,
De, íme, el akarok esni
Asztal alatt, mámor alatt
Ezen az ős viadalon.”

„Uram, bocsásd el bús szolgádat,
Nincs semmi már, csak: a Bizony,

Az ős Bizony, a biztos romlás.
Ne igézz, ne bánts, ne itass.
Uram, én többet nem iszom.”

„Van csömöröm, nagy irtózásom
S egy beteg, fonnyadt derekam.
Utolszor meghajlok előtted,
Földhöz vágom a poharam.
Uram, én megadom magam.”

S már látom, mint kap paripára,
Vállamra üt, nagyot nevet
S viszik tovább a táltosával
Pogány dalok, víg hajnalok,
Boszorkányos, forró szelek.

Száll Keletről tovább Nyugatra,
Új, pogány tornákra szalad
S én feszülettel, tört pohárral,
Hült testtel, dermedt-vidoran
Elnyúlok az asztal alatt.
(1907, Vér és arany c. kötetben)

Lédával a bálban

Sikolt a zene, tornyosul, omlík
Parfümös, boldog, forró, ifju pára
S a rózsakoszorús ifjak, leányok
Rettenve néznek egy fekete párra.

„Kik ezek?” S mi bús csöndben belépünk.
Halál-arcunk sötét fátyollal óvjuk
S hervadt, régi rózsza-koszoruinkat
A víg teremben némán szerte-szórjuk.

Elhal a zene s a víg teremben
Téli szél zúg s elalusznak a lángok.
Mi táncba kezdünk és sírva, dideregve
Rebbernek szét a boldog mátká-párok.
(1907, Vér és arany c. kötetben)

Az Értől az Oceánig

Az Ér nagy, álmos, furesa árok,
Pocsolyás víz, sás, káka lakják.
De Kraszna, Szamos, Tisza, Duna
Oceánig hordják a habját.

S ha rám dől a szittyá magasság,
Ha száz átok fogja a vérem,
Ha gátat túr föl ezer vakond,
Az Oceánt mégis elérem.

Akarom, mert ez bús merészség,
Akarom, mert világ csodája:
Valaki az Értől indul el
S befut a szent, nagy Oceánba.
(1907, *Vér és arany c. kötetben*)

Az Úr érkezése

Mikor elhagytak,
Mikor a lelkem roskadozva vittem,
Csöndesen és váratlanul
Átölelt az Isten.

Nem harsonával,
Hanem jött néma, igaz öleléssel,
Nem jött szép, tüzes nappalon,
De háborus éjjel.

És megvakultak
Hiú szemeim. Meghalt ifjuságom,
De őt, a fényest, nagyszerűt,
Mindörökre látom.
(1908, *Az Illés szekeren c. kötetben*)

Nekünk Mohács kell

Ha van Isten, ne könyörüljön rajta:
Veréshez szokott fajta,
Cigány-népek langy szívű sihederje,
Verje csak, verje, verje.

Ha van Isten, meg ne sajnáljon engem:
Én magyarnak születtem.
Szent galambja nehogy zöld ágat hozzon,
Üssön csak, ostorozzon.

Ha van Isten, földtől a fényes égig
Rángasson minket végig.
Ne legyen egy félpercnyi békességünk,
Mert akkor végünk, végünk.
(1908, *Az Illés szekeren c. kötetben*)

Dózsa György unokája

Dózsa György unokája vagyok én,
Népért síró, bús, bocskoros nemes.
Hé, nagyurak, jó lesz tán szóba állni
Kaszás népemmel, mert a Nyár heves.

A Nyár heves s a kasza egyenes.
Hé, nagyurak: sok rossz, fehér ököl,
Mi lesz, hogyha Dózsa György kósza népe
Rettenetes, nagy dühvel özönöl?

Ha jön a nép, hé, nagyurak, mi lesz?
Rablóváraitokból merre fut
Hitvány hadatok? Ha majd csörömpöléssel
Lecsukjuk a kaput?

(1908, Az Illés szekeren c. kötetben)

Szeretném, ha szeretnének

Sem utódja, sem boldog őse,
Sem rokona, sem ismerőse
Nem vagyok senkinek,
Nem vagyok senkinek.

Vagyok, mint minden ember: fenség,
Észak-fok, titok, idegenség,
Lidérces, messze fény,
Lidérces, messze fény.

De, jaj, nem tudok így maradni,
Szeretném magam megmutatni,
Hogy látva lássanak,
Hogy látva lássanak.

Ezért minden: önkínzás, ének:
Szeretném, hogyha szeretnének
S lennék valakié,
Lennék valakié.

(1909, Szeretném, ha szeretnének c. kötetben)

A föl-földobott kő

Föl-földobott kő, földedre hullva,
Kicsi országom, újra meg újra
Hazajön a fiad.

Messze tornyokat látogat sorba,
Szédül, elbusong s le hull a porba,
Amelyből vétetett.

Mindig elvágynak s nem menekülhet,
Magyar vágyakkal, melyek elülnek
S fölhogadnak megint.

Tied vagyok én nagy haragomban,
Nagy hűtlenségben, szerelmes gondban
Szomoruan magyar.

Föl-fölhajtott kő, bús akaratlan,
Kicsi országom, példás alakban
Te orcádra ütök.

És, jaj, hiába mindenha szándék,
Százszor földobnál, én visszaszállnék,
Százszor is, végül is.

(1909, Szeretném, ha szeretnének c. kötetben)

Kocsi-út az éjszakában

Milyen csonka ma a Hold,
Az éj milyen sivatag, néma,
Milyen szomoru vagyok én ma,
Milyen csonka ma a Hold.

Minden Egész eltörött,
Minden láng csak részekben lobban,
Minden szerelem darabokban,
Minden Egész eltörött.

Fut velem egy rossz szekér,
Utána mintha jajszó szállna,
Félig mély csönd és félig lárma,
Fut velem egy rossz szekér.

(1909, Szeretném, ha szeretnének c. kötetben)

Hiszek hitetlenül Istenben

Hiszek hitetlenül Istenben,
Mert hinni akarok,
Mert sohse volt úgy rászorulva
Sem élő, sem halott.

Szinte ömölnek tört szivemből
A keserű igék,

Melyek tavaly még holtak voltak,
Cifrázott semmiség.

Most minden-minden imává vált,
Most minden egy husáng,
Mely veri szívem, testem, lelkem
S mely kegyes szomjuság.

Szépség, tisztaság és igazság,
Lekacagott szavak,
Óh, bár haltam volna meg akkor,
Ha lekacagtalak.

Szüzesség, jóság, bölcs derékség,
Óh, jaj, be kellett.
Hiszek Krisztusban, Krisztust várok,
Beteg vagyok, beteg.

Meg-megállok, mint alvajáró
S eszmélni akarok
S szent káprázatokban előttem
Száz titok kavarog.

Minden titok e nagy világon
S az Isten is, ha van
És én vagyok a titkok titka,
Szegény, hajszolt magam.

Isten, Krisztus, Erény és sorban
Minden, mit áhitok
S mért áhitok? S ez magamnál is,
Óh, jaj, nagyobb titok.

(1910, A Minden-Titkok versei c. kötetben)

A márciusi Naphoz

Révész Bélának küldöm.
(Márciusi Nap, nagy a te hatalmad
S magyar Márciust, magyar forradalmat
Nem gyujtottál ránk ezer évig mégsem:
Ültünk örökkön jeges senyvedésben.)

S verje meg az Isten a verejtékünket,
Verje meg veréssel egész életünket,
Ha tovább tengődünk ilyen kábult-árván,
Csókunkat a szánkban, álmunkat a párnán,
Gyermekeket ígérő legszebb ingerünket,
Verjen meg az Isten, verjen meg bennünket,

Verje meg a tettünk, verje meg az álmunk,
Dunai-tiszai régi megállásunk,
Verje a multunkat, verje a jövőnket
S betyáros magunkból elkövetkezőket,
Ha el nem tiporjuk, kik utunkat állják:
Magyar Márciusunk minden akadályát.
Verje meg, verje meg, ha van verő Isten,
Aki csak egy kicsit ósdit akar itten,
Mert itt kárhozat van, itt le kell gyilkolni
Mindent, ami régi, ezeréves holmi,
Mindent, ami senyveszt, mindent, ami árul
S Etelközt teszi meg hű magyar határu.
Óságtartók népe most ront ellenünkbe:
Fiatál Március, most nézz a szemünkbe
S úgy adj nekünk erőt, sugarat, hatalmat,
Amily híven hisszük ezt a forradalmat.
Nekünk forradalmas minden futó óra,
Gögös, gazdag grófra s gazdagult zsidóra
Haragszunk és vagyunk egyazon haraggal,
Tán ki sem mondható, gyilkos indulattal.
Mert a világ siet s most kerül dűlőre:
Érdemesek vagyunk életre s jövőre?
Büdös úr-szag, pénz-szag sehol így nem kábít,
Minden: változásért és újért kiált itt.
S ha papok tömjénjük gögösebben rázzák,
Mindezek halálos sorsunk magyarazzák:
Petőfi szavánál van szükség jobb szóra:
Mindent meglátóra, mindent fölrugóra.
E fényes Március csatasorba állít:
Végre talán eljut bús Magyarországig.

(Márciusi Nap, nagy a te verésed,
Csodatevőn szép te megérkezésed,
De akard végre, hogy mi is akarjunk,
De akard végre, hogy csúnyán ne haljunk.)
(1910, *A Minden-Titkok versei c. kötetben*)

Istenhez hanyatló árnyék

*„Mint az árnyék, mikor elhanyatlik, el kell mennem, és ide s tova hányattatom,
mint a sáska.”*
Zsoltárok könyve 109.

Akaratomból is kihullasz,
Én akart, vágott Istenem,
Már magamat sem ismerem
S Hozzád beszélni rontás fullaszt.

Üldöztetésimben kellettél
S kerestelek bús-szilajon
S már-már jajomból kihagyom
Neved, mely szebb minden neveknél.

Szent Képzelés, örök hit-balzsam,
Ki létlenül is leglevőbb,
Meghalok szent Szined előtt
S akarom, hogy hited akarjam.

Megüzeték s nem nyugszom addig,
Míg hitedet meg nem nyerem,
Mert kockán van az életem,
Mint árnyék, mikor elhanyatlik.

S hányattatom, miként a sáska,
Mert csak Tenéked van erőd
S mert nem láttam régen előbb:
Nem szabad hinni senki másba.
(1912, *A menekülő Élet c. kötetben*)

Elbocsátó, szép üzenet

Törjön százegyszer százszor-tört varázs:
Hát elbocsátlak még egyszer, utólszor,
Ha hitted, hogy még mindig tartalak
S hitted, hogy kell még elbocsáttatás.
Százszor-sujtottan dobom, ím, feléd
Feledésemnek gazdag úr-palástját.
Vedd magadra, mert lesz még hidegebb is,
Vedd magadra, mert sajnálom magunkat,
Egyenlőtlen harc nagy szégyeniért,
Alázásodért, nem tudom, miért,
Szóval már téged, csak téged sajnállak.
Milyen régen és titkosan így volt már:
Sorsod szépíteni hányszor adatott
Ámító kegyből, szépek szépiért
Forrott és küldött, ékes Léda-zsoltár.
Sohase kaptam, el hát sohse vettem:
Átadtam néked szépen ál-hitét
Csókoknak, kik mással csattantanak
S szerelmeket, kiket mással szerettem:
És köszönök ma annyi ölelést,
Ám köszönök mégis annyi volt-Lédát,
Amennyit férfi megköszönni tud,
Mikor egy unott, régi csókon lép át.

És milyen régen nem kutattalak
Fövényes multban, zavaros jelenben

S már jövőd kicsiny s asszonyos rab-útján
Milyen régen elbúcsuztattalak.
Milyen régen csupán azt keresem,
Hogy szép énemből valamid maradjon,
Én csodás, verses rádfogásaimból
S biztasd magad árván, szerelmesen,
Hogy te is voltál, nemcsak az, aki
Nem bírt magának mindent vallani
S ráaggatott díszeiből egy nőre.

Büszke mellemről, ki nagy, telhetetlen,
Akartam látni szép hullásodat
S nem elhagyott néember kis bosszuját,
Ki áll dühödten bosszu-hímmel lesben,
Nem kevés, szegény magad csúfolását,
Hisz rajtad van krözusságom nyoma
S hozzám tartozni lehetett hited,
Kinek mulását nem szabad, hogy lássák,
Kinek én úgy adtam az ölelést,
Hogy neki is öröme teljék benne,
Ki előttem kis kérdőjel vala
S csak a jöttömmel lett beteljesedve.

Lezörögsz-e, mint rég-hervadt virág
Rég-pihenő imakönyvből kihullva,
Vagy futkározva rongyig-cipeled
Vett nimbuszod, e zsarnok, bús igát
S, mely végre méltó nőjéért rebeg,
Magamimádó önmagam imáját?
Kérem a Sorsot, sorsod kérje meg,
Csillag-sorsomba ne véljen fonódni
S mindegy, mi nyel el, ár avagy salak:
Általam vagy, mert meg én láttalak
S régen nem vagy, mert már régen nem látlak.
(1913, A magunk szerelme c. kötetben)

Ember az embertelenségben

Szivemet a puskatus zúzta,
Szememet ezer rémség nyúzta,
Néma dzsin ült büszke torkomon
S agyamat a Téboly ütötte.
És most mégis, indulj föl, erőm,
Indulj föl megintlen a Földről!
Hajnal van-e, vagy pokol éjfél?
Mindegy, indulj csak vakmerőn,
Mint régen-régen cselekedted.

Ékes magyarnak soha szebbet
Száz menny és pokol sem adhatott:
Ember az embertelenségben,
Magyar az úzótt magyarságban,
Újból-élő és makacs halott.

Borzalmak tiport országútján,
Tetőn, ahogy mindég akartam,
Révedtem által a szörnyüket:
Milyen baj esett a magyarban
S az Isten néha milyen gyenge.

És élni kell ma oly halottnak,
Olyan igazán szenvedőnek,
Ki beteg szívvel tengve-lengve,
Nagy kincseket, akiket lopnak,
Bekvártélyoz béna szívébe
S vél őrizni egy szebb tegnapot.

Óh, minden gyászok, be értelek,
Óh, minden Jövő, be féltelek,
(Bár föltámadt holthoz nem illik)
S hogy szánom menekülő fajtám.

Aztán rossz szivemből szakajtván
Eszembe jut és eszembe jut:
Szivemet a puskatús zúzta,
Szememet ezer rémség nyúzta,
Néma dzsin ült büszke torkomon
S agyamat a Téboly ütötte.

S megint élek, kiáltok másért:
Ember az embertelenségben.
(1916. szeptember)

Őrizem a szemed

Már vénülő kezemmel
Fogom meg a kezedet,
Már vénülő szememmel
Őrizem a szemedet.

Világok pusztulásán
Ősi vad, kit rettenet
Úz, érkeztem meg hozzád
S várok riadtan veled.

Már vénülő kezemmel
Fogom meg a kezedet,

Már vénülő szememmel
Őrizem a szemedet.

Nem tudom, miért, meddig
Maradok meg még neked,
De a kezedet fogom
S őrizem a szemedet.

(1918, A halottak élén c. kötetben)

Az eltévedt lovas

Vak ügetését hallani
Eltévedt, hajdani lovasnak,
Volt erdők és ó-nádasok
Láncolt lelkei riadoznak.

Hol foltokban imitt-amott
Ős sűrűből bozót rekedt meg,
Most hirtelen téli mesék
Rémei kielevenednek.

Itt van a sűrű, a bozót,
Itt van a régi, tompa nóta,
Mely a süket ködben lapult
Vitéz, bús nagyapáink óta.

Kisértetes nálunk az Ősz
S fogyatkozott számú az ember:
S a domb-kerítéses síkon
Köd-gubában jár a November.

Erdővel, náddal póre sík
Benőtteti hirtelen, újra
Novemberes, ködös magát
Mult századok ködébe bújva.

Csupa vérzés, csupa titok,
Csupa nyomások, csupa ősök,
Csupa erdők és nádasok,
Csupa hajdani eszelősök.

Hajdani, eltévedt utas
Vág neki új hináru útnak,
De nincsen fény, nincs lámpa-láng
És hírük sincsen a faluknak.

Alusznak némán a faluk,
Multat álmodván dideregve
S a köd-bozótból kirohan
Ordas, bölény s nagymérgű medve.

Vak ügetését hallani
Hajdani, eltévedt lovasnak,
Volt erdők és ó-nádasok
Láncolt lelkei riadoznak.
(1918, *A halottak élén c. kötetben*)

Intés az őrzőkhöz

Őrzők, vigyázzatok a strázsán,
Csillag-szórók az éjszakák,
Szent-János-bogarak a kertben,
Emlékek elmúlt nyarakon,
Flórenc nyarán s összekeverten
Bucsúztató őszi Lidónak
Emlékei a hajnali
Párás, dísz-kócos tánci termen,
Történt szépek, éltek és voltak,
Kik meg nem halhatnak soha,
Őrzött elevenek és holtak,
Szivek távoli mosolya,
Reátok néz, aggódva, árván,
Őrzők: vigyázzatok a strázsán.
Őrzők, vigyázzatok a strázsán,
Az Élet él és élni akar,
Nem azért adott annyi szépet,
Hogy átvádoljanak most rajta
Véres s ostoba feneségek.
Oly szomorú embernek lenni
S szörnyűek az állat-hős igék
S a csillag-szóró éjszakák
Ma sem engedik feledtetni
Az ember Szépbe-szótt hitét
S akik még vagytok, őrzön, árván,
Őrzők: vigyázzatok a strázsán.
(1918, *A halottak élén c. kötetben*)

Emlékezés egy nyár-éjszakára

Az Égből dühödt angyal dobolt
Riadót a szomorú Földre,
Legalább száz ifjú bomolt,
Legalább száz csillag lehullott,
Legalább száz párta omolt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Kigyúladt öreg méhesünk,
Legszebb csikónk a lábát törte,

Álmomban élő volt a holt,
Jó kutyánk, Burkus, elveszett
S Mária szolgálónk, a néma,
Hirtelen hars nótákat dalolt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Csörtettek bátran a senkik
És meglapult az igaz ember
S a kényes rabló is rabolt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Tudtuk, hogy az ember esendő
S nagyon adós a szeretettel:
Hiába, mégis furcsa volt
Fordulása élt s volt világnak.
Csúfolódóbb sohse volt a Hold:
Sohse volt még kisebb az ember,
Mint azon az éjszaka volt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Az iszonyúság a lelkekre
Kaján örömmel ráhajolt,
Minden emberbe beköltözött
Minden ósének titkos sorsa,
Véres, szörnyű lakodalomba
Részegen indult a Gondolat,
Az Ember büszke legénye,
Ki, íme, senki béna volt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Azt hittem, akkor azt hittem,
Valamely elhanyagolt Isten
Életre kap s halálba visz
S, íme, mindmostanig itt élek
Akként, amaz éjszaka kivé tett
S Isten-várón emlékezem
Egy világot elsüllyesztő,
Rettenetes éjszakára:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
(1918, A halottak élén c. kötetben)

Krónikás ének 1918-ból

Iszonyú dolgok mostan történülnek,
Népek népekkel egymás ellen gyűlnek,
Bűnösök és jók egyként keserülnek
S ember hitei kivált meggyöngülnek.
Ember hajléki már rég nem épülnek,

Szivek, tűzhelyek, agyak de sérülnek,
Kik olvasandják ezt, majd elképülnek,
Ha ő szivükben hív érzések fülnek.

Jaj, hogy szép álmok így elszörnyülnek,
Jaj, hogy mindenek igába görnyülnek,
Jaj, hogy itt most már nem is lelkesülnek
S mégis idegen pokol lángján sülnek.

Itt most vér-folyók partból kitérülnek,
Itt most már minden leendők gyérülnek,
Itt régi átkok mélyesre mélyülnek:
Jaj, mik készülnek, jaj, mik is készülnek?

Hegedűs fickók többet hegedülnek,
Olcsó cécókon ezerek vegyülnek,
Rút zsvány-arcok ékesre derülnek
S ijjedt szelidek szökve menekülnek.

Lámpás, szép fejek sután megszedülnek,
Emberségesek igen megrémülnek,
Ifjak kik voltak, hoppra megvénülnek
S a Föld lakói dög-halmokba dülnek.

Bús kedvű anyák keservesen szülnek,
Labdázó fiúk halálba merülnek,
Ős, szép kemencék sorjukba elhülnek
S kedvelt szüzeink uccára kerülnek.

S szegény emberek mégsem csömörülnek,
Buták, fáradtak és néha örülnek,
Szegény emberek mindent kitörülnek
Emlékeikből, mert csak ölnek, ölnek.

Szegény emberek ölnek és csak ölnek
S láz-álmaikban boldogan békülnek
S reggelre kelvén megint megdühülnek,
Kárhoznak, halnak, vadakká törpülnek.

Halál-mezőkön bitófák épülnek,
Nagy tetejükre kövér varjak ülnek,
Unják a hullát, el- s vissza-röpülnek,
De az emberek meg nem csömörülnek.
(1918, A halottak élén c. kötetben)

Babits Mihály

1883-1941

Forrás: Osiris Kiadó, 1997

A lírikus epilógja

Csak én bírok versemnek hőse lenni,
első s utolsó mindenik dalomban:
a mindenséget vágyom versbe venni,
de még tovább magamnál nem jutottam.

S már azt hiszem: nincs rajtam kívül semmi,
de hogyha van is, Isten tudja hogy' van?
Vak dióként dióban zárva lenni
s törésre várni beh megundorodtam.

Bűvös körömből nincsen mód kitörnöm,
csak nyílam szökhet rajta át: a vágy -
de jól tudom, vágyam sejtése csalfa.

Én maradok: magam számára börtön,
mert én vagyok az alany és a tárgy,
jaj én vagyok az ómega s az alfa.

(1909, Levelek Írisz koszorújából)

In Horatium

Gyűlöllek: távol légy, alacsony tömeg!
ne rezzents nyelvet: hadd dalolok soha
nem hallott verseket ma, múzsák
papja, erős fiatal füleknek.

Nézz fel az égre: barna cigány ködök -
nézz szét a vízen: fürge fehér habok
örök cseréjükért hálásak,
halld, Aiolost hogyan áldják, dallal.
A láng is hullám. Szüntelenül lobog
főnix-világunk. Így nem is él soha,

mi soha meg nem halt. Halálnak
köszönöd életedet, fű és vad!
Minden e földön, minden a föld fölött
folytonfolyású, mint csobogó patak
s „nem lépsz be kétszer egy patakba”,
így akarák Thanatos s Aiolos.
Ekként a dal is legyen örökkön új,
a régi eszme váltson ezer köpenyt,
s a régi forma új eszmének
öltönyeként kerekedjen újra.
S ha Tibur gazdadalnoka egykor ily
mértéken zengte a megelégedést,
hadd dalljam rajt ma himnuszát én
a soha-meg-nem-elégedésnek!
Minden a földön, minden a föld fölött
folytonfolyású, mint hegyi záporár,
hullámtörés, lavina, láva
s tűz, örökös lobogó. - Te is vesd
el restségednek ónsulyu köntösét,
elégeld már meg a megelégedést,
légy könnyű, mint a hab s a felhő,
mint a madár, a halál, a szél az.
Görnyedt szerénység, kishitü pórerény
ne nyomja lelked járomunott nyakát:
törékeny bár, tengerre termett,
hagyj kikötőt s aranyos középszert
s szabad szolgáljuk, állj akarattal a
rejtett erőkhöz, melyek változás
százzsinű, soha el nem kapcsolt
kúsza kerek koszorúját fonják.

(1909, Levelek Írisz koszorújából)

Esti kérdés

Midőn az est, e lágyan takaró
fekete, síma bársonytakaró,
melyet terít egy óriási dajka,
a féltett földet lassan eltakarja
s oly óvatossan, hogy minden fűszál
lágyleple alatt egyenessen áll
és nem kap a virágok szirma ráncot
s a hímes lepke kényes, dupla szárnyán
nem veszti a szivárványos zománcot
és úgy pihennek e lepelnek árnyán,
e könnyü, síma, bársonyos lepelnek,
hogy nem is érzik e lepelt tehernek:
olyankor bárhol járj a nagyvilágban,
vagy otthon ülhetsz barna, bús szobádban,

vagy kávéházban bámészan vigyázd,
hogy gyujtják sorban a napfényü gázt;
vagy fáradtan, domb oldalán, ebekkel
nézzed a lombon át a lusta holdat;
vagy országúton, melyet por lepett el,
álmos kocsisod bóbiskolva hajthat;
vagy a hajónak ingó padlatán
szédülj, vagy a vonatnak pamlagán;
vagy idegen várost bolygván keresztül
állj meg a sarkokon csodálni restül
a távol utcák hosszú fonalát,
az utcalángok kettős vonalát;
vagy épp a vízi városban, a Riván,
hol lángot apróz matt opáltükör,
merengj a messze multba visszaríván,
melynek emléke édesen gyötör,
elmúlt korodba, mely miként a bűvös
lámpának képe van is már, de nincs is,
melynek emléke sohse lehet hűvös,
melynek emléke teher is, de kincs is:
ott emlékektől terhes fejedet
a márványföldnek elcsüggesztheted:
csupa szépség közt és gyönyörben járván
mégis csak arra fogsz gondolni gyáván:
ez a sok szépség mind mire való?
mégis csak arra fogsz gondolni árván:
minek a selymes víz, a tarka márvány?
minek az est, e szárnyas takaró?
miért a dombok és miért a lombok
s a tenger, melybe nem vet magvető?
minek az árok, minek az apályok
s a felhők, e bús Danaida-lányok
s a nap, ez égő szizifuszi kő?
miért az emlékek, miért a multak?
miért a lámpák és miért a holdak?
miért a végét nem lelő idő?
vagy vedd példának a piciny fűszálat:
miért nő a fű, hogyha majd leszárad?
miért szárad le, hogyha újra nő?
(1911, Herceg, hátha megjön a tél is! c. kötetben)

Húsvét előtt

S ha kiszakad ajkam, akkor is,
e vad, vad március évadán,
izgatva bellül az izgatott
fákkal, a harci márciusi
inni való
sós, vérizü széltől részegen,

a felleg alatt,
sodrában a szörnyü malomnak:
ha szétszakad ajkam, akkor is,
ha vérbe lábbad a dallal és
magam sem hallva a nagy Malom
zugásán át, dalomnak izét
a kinnak izén
tudnám csak érzeni, akkor is
- mennyi a vér! -
szakadjon a véres ének!
Van most dicsérni hősöket, Istenem!
van óriások vak diadalmait
zengeni, gépeket, ádáz
munkára hülni borogatott
ágyuk izzó torkait:
de nem győzelmi ének az énekem,
ércfalpait a tipró diadalnak
nem tisztelem én,
sem az önkény pokoli malmát:
mert rejtek élet száz szele, március
friss vérizgalma nem türi géphalált
zengeni, malmokat; inkább
szerelmet, embert, életeket,
meg nem alvadt fürge vért:
s ha ajkam ronggyá szétszakad, akkor is
ez inni való sós vérizü szélben,
a felleg alatt,
sodrában a szörnyü Malomnak,
mely trónokat öröl, nemzeteket,
százados korlátokat
roppantva tör szét, érczabolát,
multak acél hiteit,
s lélekkel a testet, dupla halál
vércafatává
morzsolva a szüz Hold arcába köpi
s egy nemzedéket egy kerék-
forgása lejárát:
én mégsem a gépet énekelem
márciusba, most mikor
a levegőn, a szél erején
érzeni nedves izét
vérünk nedvének, drága magyar
vér italának:
nekem mikor ittam e sós levegőt,
kisebzett szájam és a szók
most fájnak e szájnak:
de ha szétszakad ajkam, akkor is,
magyar dal március évadán,
szélnek tör a véres ének!
Én nem a győztest énekelem,

nem a nép-gépet, a vak hőst,
kinek minden lépése halál,
tekintetétől ájul a szó,
kéznyomása szolgáltság,
hanem azt, aki lesz, akárki,
ki először mondja ki azt a szót,
ki először el meri mondani,
kiáltani, bátor, bátor,
azt a varázsszót, százezrek
várta lélekzetadó szent
embermegváltó, visszaadó,
nemzetmegmentő, kapunyitó,
szabadító drága szót,
hogy elég! hogy elég! elég volt!
hogy béke! béke!
béke! béke már!
Legyen vége már!
Aki alszik, aludjon,
aki él az éljen,
a szegény hős pihenjen,
szegény nép reméljen.
Szóljanak a harangok,
szóljon allelujja!
mire jön uj március,
viruljunk ki újra!
egyik rész a munkára,
másik temetésre
adjon Isten bort, buzát,
bort a feledésre!
Ó béke! béke!
legyen béke már!
Legyen vége már!
Aki halott, megbocsát,
ragyog az ég sátra,
Testvérek, ha tul leszünk,
sohse nézünk hátra!
Ki a bünös, ne kérdjük,
ültessünk virágot,
szeressük és megértsük
az egész világot:
egyik rész a munkára,
másik temetésre:
adjon Isten bort, buzát,
bort a feledésre!

(1916, a Recitativ c. kötetben)

Mint különös hírmondó...

Mint különös hírmondó, ki nem tud semmi ujságot
mert nyáron át messze a hegytetején ült s ha este
kigyultak a város lámpái alatta, nem látta őket
sem nagyobbak, sem közelebbnek a csillagoknál

s ha berregést hallott, találgatta: autó? vagy repülőgép?
vagy motor a síma Dunán? s ha szórt dobogásokat hallott
tompán a völgyekben maradozva, gondolhatta, házat
vernek lenn kőművesek, vagy a rossz szomszéd a folyón túl

gépfegyvert próbál - oly mindegy volt neki! tudta,
balga az emberi faj, nem nyughat, elrontja a jót is,
százakon át épít, s egy gyermeki cívakodásért
ujra ledönt mindent; sürgősebb neki keserves

jussa a bandáknak, mint hogy kiviruljon a föld és
a konok isteneket vakítva lobogjon az égig
szellem és szerelem - jól tudta ezt a hegyi hírnök
s elbútt, messze a hírektől; de ha megjön a füttyös,

korbácsos korhely, a szél, s ha kegyetlen a távolodó nap
kéjes mosollyal nézi, hogy sápadnak érte öngyilkos
bánatban elhagyott szeretői, a lombok és ingnak,
mint beteg táncoslány aki holtan hull ki a táncból:

akkor a hírnök föláll, veszi botját, s megindul a népes
völgyek felé mint akit nagy hír kerget le hegyéről
és ha kérdik a hírt, nem bír mást mondani: ősz van!
nagy hírként kiáltja amit mindenki tud: ősz van!

úgy vagyok én is, nagy hír tudója: s mint bérce annál több
forrás feszíti, mennél több hó ül fején, öreg szívem
úgy feszül a szavaktól; pedig mi hírt hozok én? mit
bánom a híreket én? forrong a világ, napok állnak

versenyt az évekkel, évek a századokkal, az örült
népek nyugtalanok: mit számít? én csak az őszre
nézek, az őszet érzem, mint bölcs növények és jámbor
állatok, érzem, a föld hogy fordul az égnek aléltabb

tájaira, s lankad lélekezete, mint szeretőké -
óh szent Ritmus, örök szerelem nagy ritmusa, évek
ritmusa, Isten versének ritmusa - mily kicsi minden
emberi történet! a tél puha lépteit hallom,

jó a fehér tigris, majd elnyújtózik a tájon,
csattogtatja fogát, harap, aztán fölszedi lomha

tagjait s megy, hulló szőrétől foltos a rétség,
megy s eltűnik az új tavasz illatos dzsungelében
(1933, *Versenyt az esztendőkkel!* c. kötetben)

Jónás könyve

Első rész

Monda az Ur Jónásnak: „Kelj fel és menj
Ninivébe, kiálts a Város ellen!
Nagy ott a baj, megáradt a gonoszság:
szennyes habjai szent lábamat mossák.”
Szólt, és fölkele Jónás, hogy szaladna,
de nem hová a Mennybeli akarta,
mivel rühellé a prófétaát,
félte a várostól, sivatagba vágyott,
ahol magány és békesség övezze,
semhogy a fedett népség megkövezze.
Kerülvén azért Jáfó kikötőbe
hajóra szállott, mely elvinné őtet
Tarsis felé, s megadta a hajóbért,
futván az Urat, mint tolvaj a hóhért!

Az Ur azonban szerzett nagy szelet
és elbocsátá a tenger felett
s kelt a tengernek sok nagy tornya akkor
ingó és hulló kék hullámfalakból,
mintha egy uj Ninive kelne-hullna,
kelne s percenként összedőlne újra.
Forgott a hajó, kettétört az árboc,
deszkaszál nem maradt hű deszkaszálhoz.

A görcs hajósok, eszüket vesztve,
minden terhet bedobtak már a vízbe,
s míg arcukba csapott a szörnyü sóslé,
kiki a maga istenét üvölté.
Jónás mindent kiadva, elcsigázva,
betámolygott a fedélközi házba,
le a lépcsőkön, a hajófenékre,
s ott zuhant bódult félálomba végre,
gurítván őt az ázott, rengő padlat.

S így lőn hogy a kormányos belebotlott,
a deszkákat vizsgálva, s rája szólt:
„Mi dolog ez, hé, te nagy alható?
Ki vagy te? Kelj föl, s kiálts a keserves
istenedhez, talán ő megkegyelmez!
Vagy istened sincs? Szólj! Miféle nemzet
szült? Nem te hoztad ránk a veszedelmet?
Mely város vall polgárának, büdös?
S e fene vízen át velünk mivégre jössz?”

S ő monda néki: „Zsidó vagyok én
s az Egek Istenétől futok én.
Mi közöm nékem a világ bünéhez?
Az én lelkem csak nyugodalmat éhez.
Az Isten gondja és nem az enyém:
senki bajáért nem felelek én.
Hagyjatok itt megbujni a fenéken!
Ha süllyedünk, jobb itt fulladni nékem.
De ha kitesztek még valahol élve,
tegyetek egy magányos erdőszélre,
hol makkon tengjek és keserű meggyen
békében, s az Isten is elfeledjen!”

De a kormányos dühhel csapta vissza:
„Mit fecsegsz itt erdőről össze-vissza?
Hol itt az erdő? És hová tegyünk ki?
Innen csak a tengerbe tehetünk ki!
Ki is teszünk, mert nem türöm hajómon
az ilyet, akit mit tudom mi bűn nyom.

Már biztos hogy te hoztál bajba minket:
magad mondod hogy Isten átka kerget.
Ha Isten üldöz, az ördög se véd meg.
Hé, emberek! Fogjátok és vigyétek
ezt a zsidót!” S már nyolc marok ragadta,
nehogy hajójuk süllyedjen miatta,
mert nehéz a kő, és nehéz az ólom,
de nehezebb kit titkos súlyú bűn nyom.

Jónás azonban jajgatott s nyögött
és meglóbálták a tenger fölött.
„Vigyázz - hó-rukk! Pusztuljon aki nem kell!”
S nagyot loccsant... s megcsöndesült a tenger,
mint egy hasas szörny mely megkapta étkét.
S már a hajósok térdencsúszva, kétrét
görbedve sírtak és hálákat adtak,
könnyelmű áldozatokat fogadtak,
s a messzeségben föltűnt a szivárvány.

A víz simán gyűrűzött, mint a márvány.

Második rész

Az Ur pediglen készített vala
Jónásnak egy hatalmas cethalat
s elküldte tátott szájjal hogy benyelne,
halat s vizet vederszám nyelve mellé
minek sodrán fejjel előre, hosszant
Jónás simán s egészben úgy lecsusszant

gyomrába hogy fején egy árva haj
nem görbült, s ájultából csakhamar
fél-ébren pislogott ocsúdva, kába
szemmel a lágy, vizes, halszagú éjszakába.

És így jutott a szörny-lét belsejébe
vak ringások eleven bölcsejébe,
és lakozék három nap, három éjjel
a cet hasában, hol éjfél a déllel
egyforma volt, s csupán a gondolatnak
égre-kigyózó lángjai gyuladtak,
mint fulladt mélyből pincetűz ha támad.
És könyörge Jónás az ő Urának
a halból, mondván: „Kiáltok Tehozzád,
hallj meg, Isten! Mélységből a magasság
felé kiáltok, káromlok, könyörgök,
a koporsónak torkából üvöltök.

Mert dobtál vala engem a sötétbe
s tengered örvényébe vetteték be,
és körülvelt a vizek veszedelme
és fű tekeredett az én fejemre,
bő hullámaid átnyargaltak rajtam,
és Egyetemed fenekébe hulltam,
a világ alsó részeibe szállván,
ki fenn csücsültem vala koronáján!
Én aki Jónás voltam, ki vagyok már?
Ki titkaidat tudtam, mit tudok már?
Kényedre hány-vet hánykódó vized
s nyálkás hus-záraiba zárt a Cet.”

S lélekze Jónás, mivelhogy kifulladt,
sűrűn szíván kopoltyuját a Hálnak,
mely csupa verdesés és lüktetés volt,
s a vízből-szürt lélekket mind kevés volt,
a roppant haltest lihegve-dobogva
szokatlan terhét ide-oda dobta
kinjában, míg Jónás émelygve s étlen
tovább üvöltött a bűzös sötétben,
s vonítva, mint a farkas a veremben,
nyögött: „Bezároltattál, Uram, engem!
Sarak aljába, sötétségbe tettél,
ragyogó szemed elől elvetettél.
Mindazonáltal szemeim vak odva
nem szűnik nézni te szent templomodra.
Sóvár tekintetem nyilát kilőttem
s a feketeség meghasadt előttem.
Éber figyelmem erős lett a hitben:
akárhogy elrejtőzöl, látlak, Isten!
Rejteztem én is elüled, hiába!

Utánam jöttél tenger viharába.
Engedetlen szolgálodat meggyötörted,
magányos gögöm szarvait letörted.
De mennél csúfabb mélybe hull le szolgálád,
annál világosabb előtte orcád.
Most már tudom hogy nincs mód futni tőled
s ki nem akar szenvedni, kétszer szenved.
De te se futhatsz, Isten, énelőlem,
habár e halban sós hús lett belőlem!”

Ekkor nagyot ficáncodott a Cethal,
Jónás meg visszarugott dupla talppal.
S új fájdalom vett mindkettőn hatalmat:
a hal Jónásnak fájt, Jónás a halnak.

És monda Jónás: „Ki táncoltat engem?
Ki az aki nem hágy pusztulni csendben?
Besóztál görgő tengered savával
és csapkodsz, mintha játszanál csigával.
Mert megfogyatkozott bennem a lélek:
de az én Uram akará hogy éljek.
Ebének kíván engemet a Pásztor
és megszabadított a rothadástól.
Jössz már, Uram, jössz, záraim kizárod
s csahos szókkal futok zargatni nyájad.
Mert imádságom elhatott tehozzád
és végigjárta a Magasság hosszát.
Csapkodj hát, csapkodj, ostorozva bölcsen,
hogy amit megfogadtam, ne felejtsem,
mert aki éltét hazugságba veszti,
a boldogságtól magát elrekeszti.”
Igy szóla Jónás, s eljött a negyednap
és akkor az Ur parancsolt a halnak,
ki Jónást a szárazra kivetette,
vért, zsírt, epét okádva körülötte.

Harmadik rész

S monda az Ur Jónásnak másodizben:
„Kelj föl és menj, mert én vagyok az Isten.
Menj, a nagy Ninivéig meg se állj,
s miként elédbbe írtam, prédikálj!”

S fölkele Jónás, menván Ninivébe,
melynek három nap volt járó vidéke,
három nap taposhatta azt akárki
s kanyargós utcáiból nem talált ki.

Menvén hát Jónás, első nap kiére
egy sátrakkal telt, csillagforma térre

s az árusok közt, akik vad szakállát
és lotykos, rongyos, ragadós ruháját,
ahol helyet vőn, kórusban nevettek,
kiáltott, mint az Ur meghagyta, ekként:
„Halld az Egek Urának Istenének
kemény szózatját, nagy Ninive, térj meg,
vagy kénkövekkel ég föl ez a város
s föld alá süllyed, negyven napra mához!”

Igy szólott Jónás, s szeme vérbeforgott,
kimarjult arcán veritéke csorgott,
de az árusok csak tovább nevettek,
alkudtak, csaltak, pöröltek vagy ettek,
s Jónás elszelelt búsan és riadtan
az áporodott olaj- s dinnyeszagban.

Másod estére másik térre ére,
a színészek és mimesek terére,
kik a homokon illegve kigyóztak
s szemérem nélkül a nép előtt csókolóztak.
Ott Jónás a magas ülés-sorok csucsára
hágván, olyat bődült bozontos szája,
hogy azt hitték, a színre bika lép.
Mohón hökkenve némult el a nép,
míg Jónásból az Ur imígyen dörgött:
„Rettegj, Ninive, s tarts bünbánva böjtöt!
Harminckilencszer megy le még a nap,
s Ninive napja lángba, vérbe kap!”

S az asszonyok körébe gyültek akkor
s kísérték Jónást bolondos csapattal.
Hozzá simultak, halbüzét szagolták
és mord lelkét merengve szimatolták.

Igy ért, az asszonyoktól közrevéve,
harmadnap a királyi ház elébe.
Ott már tudták és várták és bevitték
egy nagy terembe, hol arany teríték
mellett heverték a Hatalmasok,
nyüzsgvén köröttük szép rabszolga sok,
és meztelen táncoltak ott a szolgák
vagy karddal egymást ölték, kaszabolták
játéku. Jónást meg egy cifra oszlop
tetejébe tették, hogy szónokoljon
és jövendölje végét a világnak.

És Jónás akkor egy iszonyu átkot
kiáltva a királyra s udvarára
s az asszonyokra és a palotára

s a színészekre és a mimesekre
s az árusokra és a mívésekre
s az egész Ninivére mindenestül,
leugrott, és az örökön keresztül
kitört, s a termen át, s a szoborerdőn,
csarnokon, folyosókon és a kerten,
tavat megúszva, rácsokon lekúszva,
s a vízvezeték-csatornán lecsúszva,
utcán és bástyán, falmentén szaladva
rohant ki Ninivéből a szabadba,
egyetlen látomással dúlt szívében:
hogy kő kövön nem marad Ninivében.

És méne a pusztába, hol a sáskák
a gyér fü szomjas zöldjét mind levásták,
hol aki a forró homokra lépett
jó saru nélkül, a talpa megégett;
ott megfogadta, harmincnyolc napig
böjtölve s imádkozva ott lakik
s nem mozdul, mígnem messze kénköves
lángoktól lenne lenn az ég veres
s hallanék, hogy a föld egyszerre szörnyet
dördül, s a nagy vár tornyai ledőlnek
s úgy elpusztul minden ninivei,
maga és apja s anyja, fiai
s lányai, huga-öccse nénje-bátyja,
mint hajdan a Jeroboám családja.

S azontul, harmincnyolcból visszamenve,
a napokat számlálja vala rendre,
kiáltozván az Urhoz: „Halld, Hatalmas!
Hires Bosszuálló, szavamra hallgass!
Elküldtél engem, férgekhez a férget,
kik ellenedre s fricskád nélkül éltek.
Én inkább ültem volna itt a pusztán,
sorvadva, mint ma, gyökéren és sáskán.
De böjt s jámborság néked mint a példa,
mert vétkesek közt cinkos aki néma.
Atyjafiáért számot ad a testvér:
nincs mód nem menni ahova te küldtél.
Csakhogy a gonosz fittyet hány a jóra.
Lám, megcsufoltak, Egek Alkotója!
Szolgádat pellengérré állították,
mert gyöngye fegyver szózat és igazság.
Nincs is itt haszna szépszónak s imának,
csak harcnak és a hatalom nyilának.
Én Jónás, ki csak a Békét szerettem,
harc és pusztulás prófétája lettem.
Harcoldj velük hát, Uram, sujtsd le őket!
Irtsd ki a korcs fajt s gonosz nemzedéket,

mert nem lesz addig igazság, se béke,
míg gőgös Ninive lángja nem csap az égre.”

S elmúlt egy hét, és kettő, három, négy, öt,
és már a harmincnyolcadik nap eljött.
Jött a reggel és a dél és az este:
Jónás egész nap az ég alját leste.
S már a láthatár elmerült az éjben,
s egy árva ház sem égett Ninivében.

Negyedik rész

Mert látá az Ur, hogy ott egyik-másik
szívben még Jónás szava kicsirázik
mint a jó mag ha termőföldre hullott,
s pislog mint a tűz mely titkon kigyulladt.
S gondolta: „Van időm, én várhatok.
Előttem szolgálaim, a századok,
fujják szikrámat, míg láng lesz belőle;
bár Jónás ezt már nem látja, a dőre.
Jónás majd elmegy, de helyette jó más”,
így gondolá az Ur, csak ezt nem tudta Jónás,

s azért felette megharaguvék,
és monda: „Mikor ide kijövék,
s azóta napról-napra s egyre többen
jöttek a városból kérdezni tőlem,
kicsit gúnyolva, kicsit félve-bánva,
hány nap van hátra még? S én számról-számra
közlém pontosan. S most szégyenben hagyta!
Hazudtam én, és hazudott a naptár.
És hazudott az Isten! Ezt akartad?
Bünbánók jószándékát megzavartad.
Hiszen tudhattam! Kellett volna tudni!
Azért vágytam hajón Tarsisba futni...
Mert te vagy aki fordít rosszat jóra,
minden gonosznak elváltoztatója.
De már az én lelkem vedd vissza tőlem,
mert jobb nekem meghalnom, hogysesem élnem.”

Tudnivaló pedig itt hogy kimenve
a városból Jónás, ül vala szembe,
a város ellenébe, napkeletnek,
árnyékban, mert egy nagylevelű tőknek
indái ott fölfutva egy kiszáradt,
hőségtől sujtott fára, olyan árnyat
tartottak, ernyőt eltikkadt fejére,
hogy azalól leshetett Ninivére
fátylában a nagy fények fonta ködnek.
S örüle Jónás módfelett a tőknek.

Aztán egy reggel, hajnaltájra, szerzett
a nagy Uristen egy kicsinyke férget,
mely a töknek tövét megrágta volna
és tette hogy indája lekonyulna,
levele megpörögve kunkorodna
s az egész tök elaszva szomorodna.

Oly vékonyá fonnyadt, amily nagyra felnőtt:
nem tartott többet sem árnyat, sem ernyőt.

S akkor az Isten szerze meleget
s napkeleti szárazító szeleket
s lón hogy a nap hévsége megsütötte
Jónás fejét, és megcsapván, felette
bágyadttá szédítette, úgyhogy immár
úgy érzé, minden körülötte himbál,
mintha megint a hajón volna; gyomra
kavargott, és gyötrőn égette szomja
s ezt nyögte csak: „Lelkem vedd vissza, kérlek,
mert jobb már hogy meghaljak, semhogy éljek.”

S monda az Ur Jónásnak: „Lásd, valóban
méltán busúlsz s vádolsz-e haragodban
a széleslombu, kövér tök miatt,
hogy hús árnya fejedről elapadt?”
S felelt, kitörvén Jónásból a méreg:
„Méltán haragszom azért, mígcsak élek!”

És monda akkor az Isten: „Te szánod
a tököt amely egy éjszaka támadt
s egy másik éjszaka elhervadott;
amelyért kezed nem munkálkodott;
amelyet nem ápoltál, nem neveltél,
lombja alatt csak lustán elhevertél.

És én ne szánjam Ninivét, amely
évszázak folytán épült vala fel?
melynek tornyai vetekedve kelnek?
mely mint egy győztes harci tábor terjed
a sivatagban, és utcái mint
képeskönyv amit a történet irt,
nyilnak elém? Ne szánjam Ninivének
ormát mely lépcsőt emel a jövőnek?
A várost amely mint egy fáklya égett
nagy korszakokon át, és nemzedékek
éltek fényénél, s nem birt meg vele
a sivatagnak annyi vad szele?
Melyben lakott sok százszor ezer ember
s rakta fészket munkálva türelemmel:

ő sem tudta, és ki választja széllyel,
mit rakott jobb-, s mit rakott balkezeivel?

Bizd azt reám, majd szétválasztom én.
A szó tiéd, a fegyver az enyém.
Te csak prédikálj, Jónás, én cselekszem.
Ninive nem él örökké. A tök sem,
s Jónás sem. Eljön az ideje még,
születni fognak újabb Ninivék
és jönnek új Jónások, mint e töknek
magvaiból új indák cseperednek,
s negyven nap, negyven év, vagy ezer-annyi
az én szájamban ugyanazt jelenti.”

Igy szólt az Ur, és Jónás hallgatott.
A nap az égen lassan ballagott.
Messze lépcsős tornyai Ninivének
a hőtől ringatva emelkedének.
A szörnyű város mint zihálva roppant
eleven állat, nyúlt el a homokban.

Jónás imája

Hozzám már hűtlen lettek a szavak,
vagy én lettem mint túláradt patak
oly tétova céltalan parttalan
s úgy hordom régi sok hiú szavam
mint a tévelgő ár az elszakadt
sövényt jelzőkarókat gátakat.
Óh bár adna a Gazda patakom
sodrának medret, biztos úton
vinni tenger felé, bár verseim
csücskére Tőle volna szabva rim
előre kész, s mely itt áll polcomon,
szent Bibliája lenne verstanom,
hogy ki mint Jónás, rest szolgálja, hajdan
bujkálva, később mint Jónás a Halban
leszálltam a kinoknak eleven
süket és forró sötétjébe, nem
három napra, de három óra, három
évre vagy évszázadra, megtaláljam,
mielőtt egy még vakabb és örök
Cethal szájában végkép eltűnök,
a régi hangot s szavaim hibátlan
hadsorba állván, mint Ő sugja, bátran
szólhassak s mint rossz gégém-ből telik
és ne fáradjak bele estelig
vagy míg az égi és ninivei hatalmak
engedik hogy beszéljek s meg ne haljak.

Kosztolányi Dezső

1885-1936

Forrás: Osiris Kiadó, 1997

Üllői-úti fák

Az ég legyen tivéletek,
Üllői-úti fák.
Borítsa lombos fejetek
szagos, virágos fergeteg,
ezer fehér virág.
Ti adtatok kedvet, tusát,
ti voltatok az ifjúság,
Üllői-úti fák.

Másoknak is így nyíljatok,
Üllői-úti fák.
Szívják az édes illatot,
a balzsamost, az altatót
az est óráin át.
Ne lássák a bú ciprusát,
higgyék, örök az ifjúság,
Üllői-úti fák.

Haldoklik a sárgult határ,
Üllői-úti fák.
Nyugszik a kedvem napja már,
a szél búsán dúdolva jár,
s megöl minden csirát.
Hová repül az ifjúság?
Feleljetek, bús lombu fák,
Üllői-úti fák.

(1907, Négy fal között c. kötetben)

Inferno

Szörnyű volt a pokolnak feliratja,
csak a nagy Dante írhatott olyat,
de lelkem a bűnöst mégsem siratja,
ki lenn a jégbe vérkönyűt folytat.

Nagy bánatát elfödte a nagy éjjel,
s jól tudta már, hogy ott nincsen remény,
a borzalomba lelkét szörnyű kéjjel,
haló kacajjal ásta el szegény.

Szörnyűbb, ha a menyország boltja tün fel,
s eléd ragyog szikrás gyémánt-betűkkel
a szörnyű szó a drága ív fölött:

Nagy bánatod a hús éj el nem oltja,
csak támolyogsz, mint a fény éji foltja
s kacag feléd hósínü ördögöd.
(1907, Négy fal között c. kötetben)

Mint aki a sínek közé esett...

Mint aki a sínek közé esett...

Mint aki a sínek közé esett...
És általérzi tűnő életét,
míg zúgva kattog a forró kerék,
cikázva lobban sok-sok ferde kép
és lát, ahogy nem látott sose még:

Mint aki a sínek közé esett...
a végtelent, a távol életet
búcsúztatom, mert messze mese lett,
mint aki a sínek közé esett:

Mint aki a sínek közé esett -
vad panoráma, rémes élvezet -
sínek között és kerekek között,
a bús idő robog fejem fölött
és a halál távolba mennydörög,
egy percre megfogom, ami örök,
lepkéket, álmot, rémest, édeset:

Mint aki a sínek közé esett.
(1910, A szegény kisgyermek panaszai c. kötetben)

Mostan színes tintákról álmodom

Mostan színes tintákról álmodom.

Legszebb a sárga. Sok-sok levelet
e tintával írnék egy kisleánynak,
egy kisleánynak, akit szeretek.
Krikszkrakszokat, japán betűket írnék
s egy kacskaringós, kedves madarat.
És akarok még sok másszínű tintát,
bronzot, ezüstöt, zöldet, aranyat,
és kellene még sok száz és ezer
és kellene még aztán millió:
tréfás-lila, bor-színű, néma-szürke,
szemérmes, szerelmes, rikító,
és kellene szomorú-viola
és téglabarna és kék is, de halvány,
akár a színes kapuablak árnya
augusztusi délkor a kapualján.
És akarok még égő-pirosat,
vérszínűt, mint a mérges alkonyat
és akkor írnék, mindig-mindig írnék,
kékkel húgomnak, anyámnak arannyal.
arany-imát írnék az én anyámnak,
arany-tüzet, arany-szót, mint a hajnal.
És el nem unnám, egyre-egyre írnék
egy vén toronyba, szünes-szüntelen.
Oly boldog lennék, Istenem, de boldog.

Kiszínezném vele az életem.

(1910, A szegény kisgyermek panaszai c. kötetben)

Halottak napján.

Halottak napján.

Este, hogyha hallom,
hogy áhitatra kondít a harang,
elálmodozom a bűgő harangon.

Hogy szól puhán a halkult, tompa hang,
hervadt ruhában ébred a gyermekkor,
mely a szívemben porladoz, alatt.

Imádkoztam mint kisfiúcska ekkor,
vékony kezem megfogta jó anyám,
szemembe nézett mélyen s átölelt jól.

Féltem. Fakó volt arcom, halavány.
A lámpatenger kék, beteg derűjét,
az őszi fényt tükrözte vissza tán.

Künn szürke, rémes volt az ónszinű ég,
a lelkem ott járt a sírok között,
s a víziók egymást riogva üzték.

Fénylő ébenfa-zongoránk fölött
két gyertyatartó szomorúan ezüstlött,
tágas szobánk homályba öltözött.

Künn álmosan borzongott már a hús köd,
én megbotoltam réveteg imámban,
anyámat néztem, mint egy csöndes üdvöt.

Fáradt imám hozzá szállt s őt imádtam.
(1910, A szegény kisgyermek panaszai c. kötetben)

Boldog szomorú dal

Van már kenyerem, borom is van,
Van gyermekem és feleségem.
Szívem minek is szomorítsam?
Van mindig elég eleségem.
Van kertem, a kertre rogyó fák
Suttogva hajolnak utamra,
És benn a dió, mogyoró, mák
Terhétől öregbül a kamra.
Van egyszerű, jó takaróm is,
Telefonom, úti bőröndöm,
Van jó-szívü jót-akaróm is
S nem kell kegyekért könyörögnöm,
Nem többet az egykori köd-kép,
Részegje a ködnek, a könnynek,
Ha néha magam köszönök még,
Már sokszor előre köszönnek.
Van villanyom, izzik a villany,
Tárcám van igaz szinezüstből,
Tollam, ceruzám vigan illan,
Szájamban öreg pipa füstöl.
Fürdő van, üdíteni testem,
Langy téa, beteg idegemnek.
Ha járok a bús Budapesten,
Nem tudnak egész idegennek.
Mit eldalolok, az a bánat
Könnyekbe borít nem egy orcát,
És énekes, ifju fiának
Vall engem a vén Magyarország.
De néha megállok az éjen,
Gyötrődve, halálba hanyatlón,
Úgy ásom a kincset a mélyen,
A kincset, a régít, a padlón,

Mint lázbeteg, aki feleszmél,
Álmát hüvelyezve, zavartan,
Kezem kotorászva keresgél,
Hogy jaj! valaha mit akartam,
Mert nincs meg a kincs, mire vágytam,
A kincs, amiért porig égtem.
Itthon vagyok itt e világban
S már nem vagyok otthon az égben.
(1920, Kenyér és bor c. kötetben)

Halotti beszéd

Látjátok feleim, egyszerre meghalt
és itt hagyott minket magunkra. Megcsalt.
Ismertük őt. Nem volt nagy és kiváló,
csak szív, a mi szívünkhöz közel álló.
De nincs már.
Akár a föld.
Jaj, összedőlt
a kincstár.

Okuljatok mindannyian e példán.
Ilyen az ember. Egyedüli példány.
Nem élt belőle több és most sem él
s mint fán se nő egyforma-két levél,
a nagy időn se lesz hozzá hasonló.
Nézzétek e főt, ez összeomló,
kedves szemet. Nézzétek, itt e kéz,
mely a kimondhatatlan ködbe vész
kővé meredve,
mint egy ereklye
s rá ékírással van karcolva ritka,
egyetlen életének ősi titka.

Akárki is volt ő, de fény, de hő volt.
Mindenki tudta és hirdette: ő volt.
Ahogy szerette ezt vagy azt az ételt
s szólt ajka, melyet mostan lepecsételt
a csönd s ahogy zengett fülünkbe hangja,
mint vízbe süllyedt templomok harangja
a mélybe lenn s ahogy azt mondta nemrég:
„Édes fiacskám, egy kis sajtot ennék”,
vagy bort ivott és boldogan meredt a
kezében égő, olcsó cigaretta
füstjére és futott, telefonált
és szötte álmát, mint színes fonált:
a homlokán feltündökölt a jegy,
hogy milliók közt az egyetlenegy.

Keresheted őt, nem leled, hiába,
se itt, se Fokföldön, se Ázsiába,
a múltba sem és a gazdag jövőben
akárki megszülethet már, csak ő nem.
Többé soha
nem gyúl ki halvány-furcsa mosolya.
Szegény a forgandó, tündér szerencse,
hogy e csodát újólá megteremtse.

Édes barátaim, olyan ez épen,
mint az az ember ottan a mesében.
Az élet egyszer csak őrája gondolt,
mi meg mesélni kezdtünk róla: „Hol volt...”,
majd rázuhant a mázsás, szörnyű mennybolt
s mi ezt meséljük róla sírva: „Nem volt...”

Úgy fekszik ő, ki küzdve tört a jobbra,
mint önmagának dermedt-néma szobra.
Nem kelti föl se könny, se szó, se vegyszer.
Hol volt, hol nem volt a világon, egyszer.
(1933, Számadás c. kötetben)

Ének a semmiről

Amit ma tartok, azt elejtem,
amit ma tudtam, elfelejtem,
az arcomat kezembe rejtem
s elnyúlok az üres sötétben,
a mélyen-áramló delejben.

Annál, mi van, a semmi ősebb,
még énnekem is ismerősebb,
rossz sem lehet, mivel erősebb
és tartósabb is, mint az élet,
mely vérrel ázott és merő seb.

Szokatlan-új itt ez a köntös,
pár évre szóló, szűk, de göncös,
rossz gúnya, melyet a könny öntöz,
beh otthonos lesz majd a régi,
a végtelen, a bő, közömbös.

Én is öröktől ebbe voltam,
a semmiségre ráomoltam,
míg nem javultam és romoltam,
tanulni sem kell, tudjuk ezt rég:
eltünni és feküdni holtan.

Ha félsz, a másvilágba írd át,
verd a halottak néma sírját,
tudd meg konok nyugalomuk írját,
de nem felelnek, úgy felelnek,
bírnak mi is, ha ők kibírják.

Pajtás, dalold hát, mondd utánam:
Mi volt a mi bajunk korábban,
hogyan nem jártunk a föld porában?
Mi fájt szivednek és szívednek
Caesar, Napoleon korában?
(1933, Számadás c. kötetben)

Hajnali részegség

Elmondanám ezt néked. Ha nem unád.
Múlt éjszaka - háromkor - abbahagytam
a munkát.
Le is feküdtem. Ám a gép az agyban
zörgött tovább, kattogva-zúgva nagyban,
csak forgolódtam dühösen az ágyon,
nem jött az álom.
Hívtam pedig, így és úgy, balga szókkal,
százig olvasva s mérges altatókkal.
Az, amit irtam, lázasan meredt rám.
Izgatta szívem negyven cigarettám.
Meg más egyéb is. A fekete. Minden.
Hát fölkelek, nem bánom az egészséget,
sétálgatok szobámba le- föl, ingben,
köröttem a családi fészek,
a szájakon lágy, álombeli mézek
s amint botorkálok itt, mint részeg,
az ablakon kinézek.

Várj csak, hogy is kezdjem, hogy magyarázzam?
Te ismered a házam
s ha emlékezni tudsz a
a hálószobámra, azt is tudhatod,
milyen szegényes, elhagyott
ilyenkor innen a Logodi-utca,
ahol lakom.
Tárt otthonokba látsz az ablakon.
Az emberek feldöntve és vakon
vízszintesen fekszenek
s megforduló szemük kancsítva néz szét
kődébe csalfán csillogó eszüknek,
mert a mindennapos agy-vérszegénység
borult rájuk.
Mellettük a cipőjük, a ruhájuk

s ők egy szobába zárva, mint dobozba,
melyet ébren szépítnek álmodozva,
de - mondhatom - ha így reá meredhetsz,
minden lakás olyan, akár a ketrec,
Egy keltőóra átketyeg a csöndből,
sántítva baktat, nyomba felcsörömpöl
és az alvóra szól a
harsány riasztó: „ébredj a valóra”.
A ház is alszik, holtan és bután,
mint majd száz év után,
ha összeomlik, gyom virít alóla
s nem sejti senki róla,
hogyan otthonunk volt-e, vagy állat óla.

De fönny, barátom, ott fönny a derűs ég,
valami tiszta, fényes nagyszerűség,
reszketve és szilárdul, mint a hűség.
Az égbolt,
egészen úgy, mint hajdanába rég volt,
mint az anyám paplanja, az a kék folt,
mint a vízfesték, mely írkámra szétfolyt,
s a csillagok
lélező lelke csöndesen ragyog
a langyos őszi
éjjelbe, mely a hideget előzi,
kimondhatatlan messze s odaát,
ők, akik nézték Hannibál hadát
s most néznek engem, aki ide estem
és állok egy ablakba, Budapesten.

Én nem tudom, mi történt vélem ekkor,
de úgy rémlett, egy szárny suhan felettem
s felém hajol az, amit eltemettem
rég, a gyerekkor.

Olyan sokáig
bámultam az égbolt gazdag csodáit,
hogyan már pirkadt is keleten s a szélben
a csillagok szikrázva, észrevétlen
meg-meglíbegtek és távolba roppant
tűzcsóva lobbant,
egy mennyei kastély kapuja tárult,
körötte láng gyult,
valami rebbent,
oszolni kezdett a vendégsereg fent.
a hajnali homály mély
árnyékai közé lengett a báléj,
kűnn az előcsarnok fényárban úszott,
a házigazda a lépcsőn bucsúzott,
előkelő úr, az ég óriása,

a bálterem hatalmas glóriása
s mozgás riadt, csilingelés, csodás,
halk női suttogás,
mint amikor már vége van a bálnak
s a kapusok kocsikért kiabálnak.

Egy csipkefátyol
látszott, amint a távol
homályból
gyémántosan aláfoly
egy messze kéklő,
pazar belépő,
melyet magára ölt egy drága, szép nő
és rajt egy ékkő
behintve fénnel ezt a néma békét.
a halovány ég túlvilági kékét,
vagy tán egy angyal, aki szűzi,
szép mozdulattal csillogó fejékét
hajába tűzi
és az álomnál csendesebben
egy arra ringó,
könnyűcske hintó
mélyébe lebben
s tovább robog kacér mosollyal ebben.
aztán amíg vad paripái futnak
a farsangosan-lángoló Tejutnak
arany konfetti-záporába sok száz
bazár között, patkójuk fölsziporkáz.

Szájtátva álltam
s a boldogságtól föl-fölkiabáltam,
az égbe bál van, minden este bál van
és fölvilágolt mély értelme ennek
a régi, nagy titoknak, hogy a mennynek
tündérei hajnalba hazamennek
fényes körútjain a végtelennek.

Virradtig
maradtam így és csak bámultam addig.
Egyszerre szóltam: hát te mit kerestél
ezen a földön, mily silány regéket,
miféle ringyók rabságába estél,
mily kézirat volt fontosabb tenéked,
hogy annyi nyár múlt, annyi sok deres tél
és annyi rest éj
s csak most tűnik szemedbe ez az estély?

Ötven,
jaj ötven éve - lelkem visszadöbben -
halottjaim is itt-ott, egyre többen -

jaj, ötven éve tündököl fölöttem
ez a sok élő, fényes, égi szomszéd,
ki látja, hogy a könnyem morzsolom szét.
Szóval bevallom néked, megtörötten
földig borultam s mindezt megköszöntem.

Nézd csak, tudom, hogy nincsen mibe hinnem
s azt is tudom, hogy el kell mennem innen.
de pattanó szívem feszítve húrnak,
dalolni kezdtem ekkor azúrnak,
annak, kiről nem tudja senki, hol van,
annak, kit nem lelek se most, se holtan.
Bizony, ma már, hogy izmaim lazúlnak,
úgy érzem én, barátom, hogy a porban,
hol lelkek és göröngyök közt botoltam,
mégis csak egy nagy, ismeretlen úrnak
vendége voltam.

(1933, Számadás c. kötetben)

Szeptemberi áhítat

Szeptemberi reggel, fogj glóriádba,
ne hagyj, ne hagyj el, szeptemberi nap,
most, amikor úgy lángolsz, mint a fáklya,
s szememből az önkívület kicsap,
emelj magadhoz. Föl-föl, még ez egyszer,
halál fölé, a régi romokon,
segíts nekem, szeptember, ne eressz el,
testvéri ősz, forrón-égő rokon.

Én nem dadogtam halvány istenekhez
hideglelés és reszkető imát,
mindig feléd fordultam, mert hideg lesz,
pogány igazság, roppant napvilág.
Méltó vagyok hozzád: nézd, itten állok,
még sok hívő száj büszkén emleget,
vérembe nőnek a termékeny álmok,
s nők sem vihognak a hátam megett.
Nem is kívánok egy pincét kiinni,
vagy egy cukrászdát, vendéglőt megenni,

csak az élet örök kincsébe hinni,
s a semmiség előtt még újra lenni.
Ki érleled a tőkén a gerezdet,
én pártfogóm és császárom, vezess,
az életem a sors kezébe reszket,
de lelkem és gerincem egyenes.
Uralkodásra a karom erős még,
adj kortyaidból nekem, végtelen,

s te aranyozd, aki vagy a dicsőség,
még most se rút, nem-őszülő fejem.

Érett belét mutatja, lásd, a dinnye,
fehér fogától villog vörös ínye,
kövér virágba bújik a darázs ma,
a hosszú út után selymes garage-ba,
méztől dagadva megreped a szőlő,
s a boldogságtól elnémul a szőlő.

Bizony, csodás ország, ahova jöttünk,
mint hogyha a perc szárnyakon osonna,
el-nem-múló vendégség van köröttünk,
hosszú ebéd és még hosszabb uzsonna.
Húgom virágokat kötöz a kertbe,
aranytálban mosakszik reggelente,
s ha visszatér az erdőn alkonyatkor,
a csillagokról ráhull az aranypor.

Olyan ez éppen, mint gyermekkoromba.
A felnőttek érthetetlenül beszélnek
egymás között, minden nesz oly goromba,
estente búgó hangja van a szélnek,
tán megriadt lenn egy sötét falombtól,
s a télre, sárra és halálra gondol.

Aztán a délután is furcsa nékem,
hogy a napot árnyékok temetik,
a zongorán, mint hajdan a vidéken,
örvénylik a Sonata pathétique,
bukdácsol a billentyűn tompa búban
az édes elmebeteg, árva Schumann,
s mert nem lehet már jobban sírnia,
száján kacag a schizofrénia.

Nem volt a föld még soha ily csodás,
a fák között mondhatlan suttogás,
a fák fölött szalag, beszélve kancsal
fényel, lilába lángoló narancssal,
az alkonyat csókot hajít a ködnek,
és rózsaszín hullámokon fürödnek.
Miféle ország, mondd, e gyermek-ország,
miféle régen elsüllyedt mennyország?

Jaj, minden oly szép, még a csúnya is,
a fájdalom, a koldus gúnya is,
jaj, hadd mutassam e kis templomot,
mely déli tűzben csöndesen lobog.
Imádkozó lány, száján néma sóhaj,
mint mélyen-alvó, ferde szemgolyóval,

vakok meresztik égre szemüket,
Isten felé fülel egy agg süket.

Vagy nézd az estét, a kormos zavarba
kis műhelyébe dolgozik a varga,
csöpp láng előtt, szegényen és hiába,
mint régi képen, ódon bibliája.

Most az eső zuhog le feketén,
most a sötétbe valami ragyog,
mint bűvös négyszögön a mese-fény,
fekete esőn arany-ablakok.
Künn a vihar, elfáradt, lassu rívás,
benn villanyfénynél őszi takarítás,
a készülődés télre, az ígéret,
s az ámulattól szinte égig érek.

A csillagok ma, mondd, miért nagyobbak,
s mint a kisikált sárgaréz-edények
a konyha délutánján, mért ragyognak?
Mit akar tőlem ez a titkos élet?
Ki nyújtja itt e tiszta kegyeket?
Ki fényesít eget és hegyeket?
Mily pantheizmus játszik egyre vélem,
hogy századok emlékét visszaélem?

Az Orion süvegje mért parázsló?
Miért, hogy mindent lanyha pára mos?
Ki tette ezt? Ki volt ez a varázsló?
Miért csodálkozol, csodálatos?

Szép életem, lobogj, lobogj tovább,
cél nélkül, éjen és homályon át.
Állj meg, te óra és dőlj össze, naptár,
te rothadó gondoktól régi magtár.
Ifjúságom zászlói úszva, lassan
röpüljete az ünnepi magasban.

(1935, Hátrahagyott versek)

Tóth Árpád
1886-1928

Forrás: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979

Meddő órán

Magam vagyok.
Nagyon.
Kicsordul a könnyem.
Hagyom.
Viaszos vászon az asztalomon,
Faricskások lomhán egy dalon,
Vézna, szájalmas figura, én.
Én, én.
S magam vagyok a föld kerekén.
1908

Esti szonett

Mint nyugvó úrnőt piperéz remegve
A néger rabnő lány s illatos ujja,
Úgy szépíti a lankadt tájat újra
A setét ujjú, alázatos este.

Bús rableány! ki kékszínűre fested
A fák kontyát, s a holdnak hervadt arcát
Ezüstösre kendőzöd, csúnya hajszák
Miatt gyűrött orcám úgy simogasd meg,

Mint régen egy lány, ki mióta elment,
Oly fáradt illatú nekem az élet,
Mint most a mély és elsötétült kertek,

S kiért, míg csüggedt fővel várlak téged,
Oly forró s oly könnyes a szívem vágya,
Mint jöttödkor, est, az özvegyek ágya.
1909

Hajnali szerenád

Virrad. Szürkül a város renyhe piszka,
De túl, az enyhe, tiszta messzeségben
Új rajzlapját kifeszíti az égen
A hajnal, a nagy impresszionista.
Ezüst ónnal szeszélyes felhőt rajzol,
És álmodozva pingál enyhekéket,
S ragyogva tűzi az isteni képet
Az ürbe a hold, nagy rajzszőg, aranyból.

A sötétség, az éji, rút csuha,
Lebomlik a fák törzsén nesztelen,
S borzong a jó hűvösben meztelen
Az erdő, az örök buja csuda:
Most, mielőtt pompás testét kitárja
Mindenkinek, nyújtózik hallgatag,
S várja, hogy a vén, dús kéjenc, a Nap
Aranyfésűt tűzzön nagy, zöld hajába.

De itt, a szűk utcák közé bezárva
A szürke hajnal szennyes és sivár,
Nagy, sárga szirmát elhullatta már
A lenge gázláng, az éj bús virága.
Itt-ott mered csak, s furcsán, betegen
Lobog a kétes és nehéz homályba
Egy-két borús fa, mint faközöld fáklya,
Mely vakon leng a siket tereken.

Annuska, alszol? bús utcák során
A bús hajnalban járok egyedül,
S hogy vigasztaljon, halkan hegedül
Fantáziám, a magános cigány:
Erdőkkel, éggel, ajkad mosolyával
Hangfogózza dalát, míg ballagok,
Jó volna most megállni ablakod
Alatt egy édes, fájó szerenáddal.

A szívem adnám oda hegedűnek,
A szívem, melyből bú és vágy zokog,
Lopjon szivedbe enyhe bánatot
És kósza vágyat, mely árván röpülget,
Hogy szűz álmodban, halkan, édesen,
Nem is sejtve, hogy könny az, amit ejtesz,
Álmodban, mit reggelre elfelejtesz,
Sirasd el az én züllött életem.

1912

Őszi kérdés

Jártál-e mostanában a csendes tarlón este,
Mikor csillaggal ékes a roppant, tiszta tér,
S nagy, lassú szekerek ballagnak haza, messze,
S róluk a szénaillat meghalni visszatér?

És fájt-e, amíg nézted a nyárfát révedezve,
Hogy reszket agg feje, az ezüstös fehér,
S hogy édes életednek újra egy éve veszve,
Mert viszi már Szeptember, a nagy szénásszekér?

S ültél-e elfáradva kemény, útmenti kőre,
Merőn bámulva vissza az elvakult időkbe
És feldöbbenve: jaj! ha most ledőlnél halva!

S eszméltél-e fel árván az éji hidegen,
Mikor a késő szellő, mint kósza, idegen
Eb, lábadozóhoz simult, s bús kezeidet nyalta?

1913

Lomha gályán

Ó, ifjuság! már fényed, a messze fény
Alásüllyed, mint távol az éghatár
Mélyén letűnő drága csillag,
S vak vizen ing tova lomha gályám!

Így, férfigondok barna fedélzetén,
Míg sors sodor, mint gyorsrohamú vad ár,
S míg forgató örvények nyílnak,
Így mulik el botor éltem árván,

S ülök s szívemre lebben az esti bú,
S szárnyával, melynek pelyhe sötét selyem,
Úgy ér, mint tó fölött ha fecske
Csap tova, s lágy gyűrű kél a vízen.

S kérdem: borongsz hát újra ma, rest fiú?
S szelíd igent int csüggetegen fejem,
S emlékek sírnak, mintha este
Hársak ezüst dala fájva zizzen.

S a hársak közt jár, s néha megáll a vágy,
És méla bottal rajzol a bús utak
Porába furcsa figurákat
S drága betűt szeretőm nevéből:

S eszembe jut, hogy isteni válla lágy,
S a hús haj kékes árja a karcsu nyak
Szelíd lejtőjén átfoly, s bágyadt
Szép szeme nedves a vágy hevétől.

S szilaj jajom kél: hajnali bíbor ég
Alján kigyúló zöld ragyogás: sziget!
Ó, vársz még, távol, boldog Élet,
Hol sohasem lesz az alkonyom bús?

Avagy fordítsam már a siró kerék
Kormányát bárhogy, part sosem integet?
Amerikámat, amíg élek,
Sohse lelem, szomorú Kolumbus?

1914

A merengéshez

Merengés, ó, merengés, mélyén a csöndes éjnek
Rejtelmes látcsövünk, szelíd kristályu lencse,
Mért néz ma rajtad újra a csüggedt, árva lélek,
Kutatva: sorsa éjén arany planéta leng-e?

Merengés, ó, merengés, oly írral telt szelence,
Minővel látni kenték szemük varázsló vénék,
Hogy szirtek rejtett kincsét előttük megjelentsé,
Ó, mért mutatsz megint fényt a lélek bús szemének?

Merengés, ó, merengés, hisz hazugok a fények,
S mint sós lehű lagúnán a cifra, vén Velence,
Csak ringsz renyhe tükrén a könnyek tengerének -

A tétlen búsulótól elfordul a szerencse,
És meg nem könyörülnek őrajta semmi mélyek,
Sem fenn az égi szférák önéki nem zenélnek...

1916

Rímes, furcsa játék

Szeszélyes, bús ajándék
E rímes, furcsa játék,
Ó, zokog, bár negédes -
Fogadd szivedbe, édes!

Mert csupa szívbe vert seb
Vérszínezi e verset,
Mint halvány őszi rózsa
Szirmát az őszi rozsdá.

De lásd, egyebem nincsen,
Se birtokom, se kincsem,
Nem adhatok tenéked,
Csak ily borús zenéket.

Szebb volna büszke kastély
Termén egy fényes estély,
Vagy lány keréken zajló
Kocsidba drága pejlo...

Vagy elrobajló fülke
Ringó pamlagján dülve
Elnézni, merre foszlott
A sok távíró-oszlop...

Vagy üzni falka fürtjét,
Hallani hallali kürtjét,
Míg elfakul porosra
A frakk vidám pirossa...

Vagy tán az volna szebb lét:
Nézni istennők keblét,
Hol antik ívek árnyán
Mereng sok régi márvány...

Vagy Svájcban lenni vendég:
Csodálni naplementét,
Vagy vinne halk fedélzet,
Hol a banános dél szebb...

Ó, mind e rím mi kába,
Ó, mind e vágy hiába,
Nekünk, két árva rabnak,
Csak sóhajok maradnak...

De hallgasd most e verset,
E torz kedvvel kevertet,
Zsongítson furcsa hangja,
Mint füstös képü banda:

Itt flóta, okarína
S hegedük soka rí ma,
Száz hangszer, minden rím más,
S vén bánatom a primás.

Ízzék a dal duhajjá,
Csattanjon vad csuhajjá,
Majd haljon el sohajtón,
Fejem öledbe hajtom.

Csönd. Ajkaim lezárva.
Ringass: árva az árvát,
Így, sírj csak, rámhajolva,
Meghalni volna jó ma...

1916

Elégia egy rekettyebokorhoz

Elnyúlok a hegyen, hanyatt a fűbe fekve,
S tömött arany diszét fejem fölé lehajtja
A csónakos virágú, karcsú, szelíd rekettye,
Sok, sok ringó virág, száz apró légi sajka.
S én árva óriásként nézek rájuk, s nehéz
Szívemből míg felér bús ajkamra a sóhaj,
Vihar már nekik az, váratlan sodru vész,
S megreszket az egész szelíd arany hajóraj.

Boldog, boldog hajók, vidám lengők a gazdag
Nyárvégi délután nyugalmas kék legén,
Tűrjétek kedvesen, ha sóhajjal riasztgat
A lomha óriás, hisz oly borús szegény.
Tűrjétek kedvesen, ha lelkének komor
Bányáiból a bú vihedere kereng fel,
Ti nem tudjátok azt, mily mondhatlan nyomor
Aknáit rejti egy ily árva szörny, egy - ember!

Ti ringtok csendesen, s hús, ezüst záporok
S a sűrű napsugár forró arany verése
Gond nélkül gazdaguló mélyetekig csorog,
Méz- s illatrakománnyal teljülvén gyenge rése;
Ti súlyos, drága gyöngyként a hajnal harmatát
Gyűjtitek, s nem bolyongtok testetlen kincs után,
Sok lehetetlen vágnak keresni gyarmatát
Az öntudat nem úz, a konok kapitány.

Én is hajó vagyok, de melynek minden ízét
A kínok vasszöge szorítja össze testté,
S melyet a vad hajós örült utakra visz szét,
Nem hagyva lágy öbölben ringatni búját restté,
Bár fájó szögeit már a létentúli lét
Titkos mágneshegyének szelíd deleje vonzza:
A néma szirteken békén omolni szét
S nem lenni zord utak hörgő és horzsolt roncsa.

És hát a többiek?... a testvér-emberek,
E hányódó, törött vagy undok, kapzsi bárkák,
Kiket komisz vitorlák vagy bús vértengerek
Rettentő sodra visz: kalózok s könnyes árvák, -

Ó, a vér s könny modern özönvizébe vetve
Mily szörnyű sors a sok szegény emberhajóé:
Tán mind elpusztulunk, s nincs, nincs közöttünk egy se,
Kit boldog Ararát várhatna, tiszta Nőé.

Tán mind elpusztulunk, s az elcsitult világon
Csak miriád virág szelíd sajkája leng:
Szivárvány lenn a fűben, szivárvány fenn az ágon,
Egy néma ünnepély, ember-utáni csend,
Egy boldog remegés, és felpiheg sohajtva
A fájó őszanyag: immár a kínnak vége!
S reszketve megnyilik egy lótusz szűzi ajka,
S kileng a boldog légbe a hősín szárnyu Béke.

1917

Esti sugárkoszorú

Előttünk már hamvassá vált az út,
És árnyak teste zuhant át a parkon,
De még finom, halk sugárkoszorút
Font hajad sötét lombjába az alkony:
Halvány, szelíd és komoly ragyogást,
Mely már alig volt fények földi mása,
S félig illattá s csenddé szűrte át
A dolgok esti lélekvándorlása.

Illattá s csenddé. Titkok illata
Fénylett hajadban s béke égi csendje,
És jó volt élni, mint ahogy soha,
S a fényt szemem beitta a szívembe:
Nem tudtam többé, hogy te vagy-e te,
Vagy áldott csipkebokor drága tested,
Melyben egy isten szállt a földre le,
S lombjából felém az ő lelke reszket?

Igézve álltam, soká, csöndesen,
És percek mentek, ezredévek jöttek -
Egyszerre csak megfogtad a kezem,
S alélt pilláim lassan felvetődtek,
És éreztem: szívembe visszatér
És zuhogó, mély zenével ered meg,
Mint zibbadt erek útjain a vér,
A földi érzés: mennyire szeretlek!

1923

Körúti hajnal

Vak volt a hajnal, szennyes, szürke. Még
Üveges szemmel aludtak a boltok,
S lomhán söpörtek a vad kővidék
Felvert porában az álmos vicék,
Mint lassú dsinne, rosszkedvű koboldok.

Egyszerre két tűzfal között kigyúlt
A keleti ég váratlan zsarátja:
Minden üvegre száz napocska hullt,
S az aszfalt szennyén szerteszét gurult
A Végtelen Fény milliomm karátja.

Bűvölten állt az utca. Egy sovány
Akác részegen szítta be a drága
Napfényt, és zöld kontyában tétován
Rezdült meg csüggeteg és halovány
Tavaszi kincse: egy-két fűt virága.

A Fénynek földi hang még nem felelt,
Csak a szinek víg pacsirtái zengtek:
Egy kirakatban lila dalra kelt
Egy nyakkendő; de aztán tompa, telt
Hangon a harangok is felmerengtek.

Bús gyársziréna bűgött, majd kopott
Sínjén villamos jajdult ki a térre:
Nappal lett, indult a józan robot,
S már nem látták, a Nap még mint dobott
Arany csókot egy munkáslány kezére...

1923

Lélektől lélekig

Állok az ablak mellett éjszaka,
S a mérhetetlen messzeségen át
Szemembe gyűjtöm össze egy szelíd
Távol csillag remegő sugarát.

Billió mérföldekről jött e fény,
Jött a jeges, fekete és kopár
Terek sötétjén lankadatlanul,
S ki tudja, mennyi ezredéve már.

Egy égi üzenet, mely végre most
Hozzám talált, s szememben célhoz ért,
S boldogan hal meg, amíg rácsukom
Fáradt pillám koporsófedelét.

Tanultam én, hogy általszűrve a
Tudósok finom kristályműszerén,
Bús földünkkel s bús testemmel rokon
Elemekről ad hírt az égi fény.

Magamba zárom, véremmé iszom,
És csöndben és tűnődve figyelem,
Mily ős bús zokog a vérnek a fény,
Földnek az ég, elemnek az elem?

Tán fáj a csillagoknak a magány,
A térbe szétszórt milljom árvaság?
S hogy össze nem találunk már soha
A jégen, éjen s messziségen át?

Ó, csillag, mit sírsz! Messzebb te se vagy,
Mint egymástól itt a földi szivek!
A Szíriusz van tőlem távolabb
Vagy egy-egy társam, jaj, ki mondja meg?

Ó, jaj, barátság, és jaj, szerelem!
Ó, jaj, az út lélektől lélekig!
Küldözzük a szem csüggedt sugarát,
S köztünk a roppant, jeges úr lakik!

1923

Tetemrehívás

Olykor a bíbor alkonyatban
Elnehezedik a szívem -
Felnézek a nagy, csuda égre,
És látást látok, úgy hiszem.

Boldogtalan fantáziámnak
Úgy rémlik, a felhők felett
Azért a csönd: meghalt az Isten,
És ravatalra tétetett.

Fejénél roppant arany lángok,
Antares s Orion ragyog,
Körüle térdre rogyva sírnak
Az árván maradt angyalok.

Valaki megölte az Istent,
És fekszik némán és hanyatt;
S reszketve a gazdátlan úrnek
Lakói hozzá bolyganak.

Jönnek a sárga Hold-lakók és
A Mars bölcs óriásai,
Saturnus-népek hat szivükkel
S Vénusz szirom-leányai.

És olykor egy-egy emberlélek,
A gennyes Földnek hirnöke
Jön, és láttára szerterezzen
A gyászolók kövült köre.

Ilyenkor egy nagy csöpp isten-vér
Az alvadt sebből fölfakad,
Legördül lassan, s átzuhogja
A végtelen világokat.

Egy nagy csöpp, bús, meleg isten-vér -
S a földön bíbor alkonyat
Gyúl tőle a sötét hegyek közt -
S én fölemelem arcomat,

És úgy érzem, e fájó arcnak
Nem lehet többé mosolya,
Mert ember vagyok én is, én is,
Az isten véres gyilkosa...

1926

Karinthy Frigyes

1887-1938

Forrás: Magvető Könyvkiadó, 1957

Így írtok ti (Válogatás)

Petőfi Sándor

Született a Nagy Magyar Alföldön, a Kárpátoktól az Adriáig és visszafelé, egy anyától Sorsharag nevű unokafivérével. Húszéves korában bejelentette a sóhivatalnál, hogy mindenkinek szabadnak kell lenni, magyar szabad, osztrák szabad, olasz szabad, német birod. szabad. Később a Magyar Lánccsörgető Egyesület Részvénytársaságnál kapott alkalmazást, mint főcsörgető, majd a Külső Tavaszmező utcában világítási minőségben működött, a szabadalmazott lángelme-égő társulatnál. Számos óriás jelentőségű felfedezést tett, így például ő jött rá, hogy a szerelem sötét verem, és hogy kint egy mezőn az ember jobban érzi magát, mint egy sötét szobában lecsukva fejjel lefelé, összekötött kézzel. "Csatában esem el, mibe fogadjunk" című versében megjósolja, hogy csatában fog elesni, mely ígéretét be is váltotta. Másik ígéretét "Szeptember végén" című versében, melyben azt írja, hogy nem csatában fog elesni, viszont nem váltotta be. Szobra a Duna-parton áll, fölfelé tartott három ujjával jelzi a közvetlen alatta állomásozó propellerközlekedés másodosztályú menetdíját: - mások szerint viszont arra esküszik, hogy Ábrányi Emilt nem is ismeri, nemhogy ő szólította volna fel a róla szóló költemények megírására.

Barna kislány szemének a...

Barna kis lány szemének a lángja
Idetűzött szívem pitvarába,
Kis halacska szőke Tisza vizén,
Örömben akarat ugrok biz én.

Olyan az ő lelke, mint a rózsa,
De mint az a fehér, tiszta rózsa,
Fehér rózsa az én babám lelke,
Fehér galamb az ő nagy szerelme.

Barna kis lány, mikor megláttalak
Bennem mindjárt nagy szerelem fakadt,
Megláttalak New York kávéházban,
Mint harmat kökőrcsin-virágban.

Kacsintottam, barna kis lány, neked,
De te ültél zordon férjed mellett.
Barna kis lány, te a fényes hajnal,
Férjed pedig a fekete éjjal.

Színművészet a te hivatásod,
Barna kis lány, magyar vagy te, látom,
Magyar az a fényes lelked neked,
Az isten is magyarnak teremtett.

Zordon férjed tojást evett, hármat,
És titokban megcsípte a vállad.
Hej, titokba, te is mosolyogtál,
De hej, bizony, énreám gondoltál.

Beültetek aztán kocsikába,
S elmentetek egy nagy szállodába.
Igaz, magyar szálloda volt az is,
Igaz, magyar a lelked neked is.

Kiskapunál, hej, megálltam ottan,
Reszketett a szívem, rád gondoltam,
Rád gondoltam, remegő szívedre,
Fehér galamb, magyar szép lelkedre.

Rád gondoltam, gondolsz-e most énram,
Kis kezedet összeteszed melán.
Megértetted-e az én lelkemet,
Mint a szellő a fényes felleget.

Fehér rózsza az én babám lelke,
Fehér galamb az ő nagy szerelme,
Barna kis lány, ha te szeretsz végre,
Felrepülök a csillagos égbe.

Ady Endre
Moslék-ország

(Megjelent német és francia fordításban is)

Jött értem a fekete hajó
Jött értem fekete vizen.
Álom-királyfit, vitt tova vitt
Moslék-országnak mentiben -
Fekete hajó, fekete vizen.

Moslék-ország, hajh, cudar ország,
Hajh, Hortobágy, zsír-szívű rém;
Hajh, Átok-város, Redves-ugar:
Pizok-hazám, mit kapaszkodsz belém?
Fekete vizeken jöttem én.

Vagyok a nyugati sirály -:
De magyarnak köpött ki a föld
Moslék-ország a nyakamon ül
Engemet Moslék-ország örökölt:
Nyöszörög a hájszagú föld.

Már nem megyek el, fekete hajó
Moslék-ország hagy' örülj, szegény!
Laza ferdinen, laza ferdinen
Fekete vizen, fekete legény,
Hajh, kutyafáját, szomorú legény.

Leköpöm a múltat

Leköpöm a múltat
A lélek-pókot, a cudart,
Leköpöm a lelkemet is,
Mert visszanyihog a múltba.

Én vagyok Málé király
Én vagyok Málé király
Holdfényes, szelíd arcom
Belelobog a nagy éjbe.

Babits Mihály a klasszikus

Babits Mihály¹⁰

Született Szegszárdon: néhány nappal születése előtt ugyanis titkos figyelmeztetéssel rávette édesanyját, hogy utazzék Szegszárdra, nehogy "Szegszárdon Születtem, Színésznőt Szerettem" című leendő versében az alliterációt elrontsák. Már hatéves korában egészen fejlett nyelvezete volt: az iskolában fél kézzel harmincezer olyan magyar szót tudott fölemelni, ami "B"-vel kezdődik, míg iskolatársainak a fáradságtól már kilógott a nyelvezete. A fogarasi elemi és a verseci főgimnázium nyolc osztálya jártak beléje, azonkívül nála végzett a budapesti tudományegyetem filológiai fakultása. Majd a technikára került, ahol több szabadalmat nyert, újfajta alumínium ige-kötők-, szó-csavarok- és kettősfedelű mondat szerkezetekre, melyek Edisonsnak "A modern verstechnika vívmányai és a villamos nagyanyacsavar" című munkájában is

¹⁰ Az eredeti "Mihályt"-t belügyminiszteri engedéllyel "Bihály"-ra változtatta költőnk, azzal a megjegyzéssel, hogy tehetségtelen keresztapja nem gondolt az alliterációkra.

fölemlítvék. Nyersei nyóleg a Nyugatnál nyelentek nyeg: legutolsó kötete, a "Főtisztelendő úr, kérem, az esti takarmányszállítás minden valószínűség szerint megérkezik" című, hosszú feltűnést keltett.

A klasszikus gyomorgörcsök ciklusból

Futurum Exactum

Plutó e torzót márványból szoborta
Ó torzók torza, bőrző Dunakorzó
Ó korzók korza, őrző dunnaorzó
Mint ferde torta és megint retorta.

De Áfrikában fú az ántipasszát
És négerék masszálnak pántlimasszát
És ott az ég oly régi, égi méla.
S tán pápuákok pengetnek poros fát
S nem lesz Nyugat már, sem Fenyő, sem Osvát
S még él Balázs, még él a méla Béla.

Antik szerelem

„S megint előlről...”

A szeretóm fiús, görög leány,
Lányos, török fiú, ki egykor élt,
Ahol tajtékot Aagis öble hány.

És Athenben született auzgewélt,
De most közöttünk jár, bár ő egy antik,
Kihez ma lelkem esdve így beszélt:

"Ó kancsók kincse, ó görög romantik,
Orsók korsója, drágamívű borsó,
Akit szeretnek Bélák és a Bandik.

„Te tarfejü, tritóni, tarka torzó,
Dús, dőre dátum és dalos dativusz,
Post, penes, pone, praeter, ablativusz.”

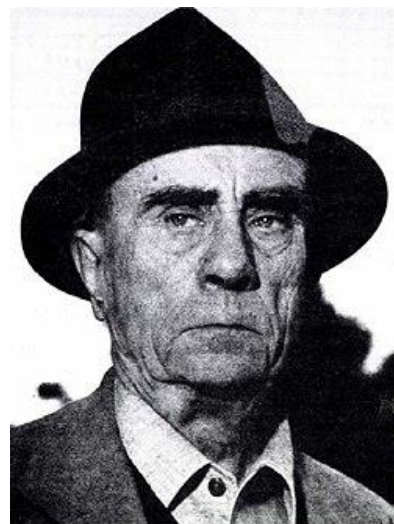
„Ki bűn borongva, barna, bús bajusszal,
Beteg bolyongó, béna bink balán...”
És szólt a lány, gradus genitivusszal:

„Mi, hát nekem bajuszom van talán?”
S én szólék: Ó, kegyed mély mívű marha,
Ezt mondtam csak a széphangzás mián.

„De hogyha ezt nem érti, drága mirrha,
Egymáshoz nincs közünk, se végre mátul,
Kegyed nem készült, aztán hol az irka?”

„Az ember végre még sincs csupa fábul,
Kegyed nem tudja, mi az asszonánc?
Eriggyen, mert rugok beléje hátul. –,
(S megint előlről.)

Kassák Lajos
1887-1967

Forrás: Budapest folyóirat 1987. március

Mesteremberek

Mi nem vagyunk tudósok, se méla, aranyszájú papok
és hősök sem vagyunk, kiket vad csinadratta kísért a csatába
s akik most ájultan hevernek a tengerek fenekén, napos hegyeken
és a ménkövert mezőkön szerte, szerte az egész világban.
A kék firmamentum alatt most bitang vérben fürdenek az órák...
De mi már, távol vagyunk mindentől. Ülünk a sötét bérkaszárnnyák alján:
szótlanul és teljesen, mint maga a megbontatlan anyag.
Tegnap még sírtunk s holnap, holnap talán a mi dolgunkat csodálja a század.
Igen! Mert a mi csúnya tömpe ujjainkból már zsendül a friss erő,
s holnap már áldomást tartunk az új falakon.
Holnap azbesztből, vasból és roppant gránitból életet dobunk a romokra
s félre az államdekorációkkal! a holdvilággal! és az orfeumokkal!
Hatalmas felhőkarcolókat építünk majd és játéknak az Eiffel-torony mását.
Bazalt talpú hidakat. A terekre új mithoszokat zengő acélból
s a döglött sínekre üvöltő, tüzes lokomotívókat lökünk,
hogy ragyogjanak és fussák be a pályát, mint az ég szédületes meteorjai.
Új színeket keverjük s a tenger alá új kábeleket húzunk
és megejtjük az érett, pártalan asszonyokat, hogy új fájtát dajkáljon a föld
s örüljenek az új költők, akik az idők új arcát éneklék előttünk:
Rómában, Párisban, Moszkvában, Berlinben, Londonban és Budapesten.

1918

Mindenkihez

Ne kövezzetek meg jó emberek
ha egyszer rámtaláltok
nyomasztó emlékeim és nyugtalan vágyaim bozótjában.
Nem az vagyok én
akinek ti láttok engem.
Árnyék és fény
izzó nyár és fagyos tél
egyformán eltakar előletek.

És íme bevallom
önmagam takarom el önmagam
nem miattam hanem magamért
mint az a gyermek aki bújócskát játszik.
Csak akarnia kell és láthatatlanná válik
a házban ahol együtt él a családdal
vagy az utcákon tereken
ahol az emberek tömegei sodródnak körülötte
azt hiszi senki se látja
és játsza együgyű játékait
önmagával önmagának.

Így élek én is mintegy kiszakadtan a világból
s mégis mindenütt jelenvalón.
Egy szem vagyok a testvéri szeretet füzérében.
szenvedve mindenkiért
és harcban mindenkiért
de sosem mutogatva magam a fórumokon.

Olyan vagyok ahogyan az elvetett magból kikeltem
És nem szégyenkezem miatta.
Tudom jól tiszták a kezeim
nyelvem nem árulja el barátaimat
nem felejttem el halottaimat
s hogy ti másnak láttok engem mint aki vagyok
ám legyen
csak arra kérlek benneteket
jó emberek
ne kövezzetek meg ha egyszer rámtaláltok
nyomasztó emlékeim és nyugtalan vágyaim bozótjában.

(1920)

A ló meghal A madarak kirepülnek

Az idő nyerített akkor azaz papagályosan kinyitotta a
szárnyait mondom széttárt vörös kapu
szeretőmmel kinek fekete gyémántok voltak befalazva
az arcába s 3 gyereket cepelt a kétségbeesésében
a gyárkémények alatt ültünk
tudtuk holnap a görbe vonalak
ho zsupp ho zsupp
azt mondta elmész KASIKÁM és én elszáradok a
pódiumokon s nádler ur mázsolmányában
nyilván
nyilván
az uristen megfeledkezik a szépasszonyokról
már jött is a félkrisztus faszobrász
fiatal volt és gyalázatosan igazságszagu

holnap tul leszünk a magyar határon
hát igen hm igen
nyilván nyilván
a város rohant mellettünk
ide-oda forgott és néha fölágaskodott
láttam az apám kajla szalmakalapját amint uszkál a hó-
üveg fölött a patikától a szentháromság-szoborig és
vissza
valamikor azt hitte az öreg 21 éves koromban káplán
leszek az érsekújvári plébánián
de épen 10 esztendővel előbb sporni ur lakatosműhe-
lyében ettem a füstöt
az öreg már csak nagyon ritkán járt közénk haza
később az én szépen elgondolt jövőmet is beitta és ki-
pisálta a sörrel
szerelmes lett egy öreg takaritonőbe
kihullott a haja s csak a cigányokkal barátkozott
1909 április 25
Párisba készültem gyalog a faszobrásszal
a kisváros ült a pocsolyában és harmonikázott
leveszem rólad a szárnyaimat ó szent kristóf te sohse
leszel az apád fia
egy részeg ember krokodilkönnyeket sirt az „Arany
Oroszlán” szálló falának dülten
éreztem mindennek vége
keresztül szaladt rajtam egy vörös sinpár s a tornyok-
ban harangoztak
galambok bukfenceztek a háztetők felett
jobban mondva galoppoztak a napkocsin
a ferenciek uj harangja szinte énekelt már
aki aludni készül fényesitse ki az ólomrudakat
az órák fehér juhászutyákon kísértének
éreztem mindennek vége
pálinkások és rövidárukereskedők becsukták boltjaikat
csak menj vissza barátocskám a gyerekeidhez
a kerekek többet nem fordultak visszafelé
az ember elhányja csikófogait és néz a semmibe ahol
az élet beleharap a saját farkába
a semmibe
ó dzsiramári
Ó lébli
ó BUm BUmm
a hajó pedig dőcögött velünk mint a terhes asszony
s a hátunk mögött valaki összetolta a kulisszákat
ez volt az első keresztbevágott nap az életemben
fáklyák lobogtak bennem és feneketlenségek
papagallum
ó fumigó
papagallum

a partokon huszas csoportokban vörösréz madarak kuko-
rékoltak
a fákon akasztottak hintáztak s szintén kukorékoltak
csak néha a víz fenekéről néztek felénk az elkomoro-
dott hullák
de mi 21 évesek voltunk
a faszobrásznak csunya rózsaszínű szőrök kunkorodtak
ki az állából
különben jól éltünk
csak éppen a gyomrunk átlója
hiába huzzuk meg a srófokat az ökrök újra meg újra
nekiindultak a tarlókon át
s a szemeinket néha már alig tudtuk levakarni a lányok
bokáiról
ilyenkor mindig felkiáltottak belőlem a cintányérok
Bécsben 3 napig az utcán aludtunk
aztán véglegesen kicsavartuk magunkat önmagunkból
mi is az hogy civilizáció
az ember bekeni magát valami zománccal és irtózni
kezd a tetvektől
mi is az hogy családi kapocs
az ember holmi selyemszalaggal meghosszabbítja a köldök-
zsinórját
mi is az hogy istentisztelet
az ember félni kezd hogy ne kelljen félnie
mi talpunkra szögeztük az országutakat s a nap jött
velünk az űrben arany mértföldlábakon
higyjétek el az elefánt nem nagyobb mint a bolha
a vörös nem vörösebb mint a fehér
s ha mégis mi azért mentünk
tovább kamaralógósz ha felállítjuk a mérleget ugyis mi
huzzuk a rövidebbet
és ekkor kinyíltak a szemeink
és mélyek lettünk mint a fekete kutak a bánya vidéken
és mentünk és mentünk
13 angyal járt előttünk
szintén gyalog
és énekeltek nekünk a fiatalságunkról
már tipikus csavargók voltunk jól megnevelt bolhákkal
a hónunk alatt
szerettük az árokba hullott gyümölcsöt
a savanyutejet
és a zsidók hitközségi kasszáit
s jöttek felénk innen és onnan is a testvérek
a világ minden fajta nyelvével s csodálatosan téglabőrű
ábrázatokkal
speciális szaga volt valamennyinek
s némelyiket legyalulták a kilométerek s némelyiknek
még tejes volt a szája az anyja csecsétől
az utak fehér dunnákban heverték alattunk

a sürgönydrótok összerántották magukat és kabalákat
irtak az égre
este láttuk amint az asszonyok lába között kinyiltak a virágok
de mi növényevők és asszonygyűlölők voltunk
és áthúztuk magunkat Passaun
Aachenen
Antwerpenen
a faszobrász lesoványodott mint a szálka s a szakála
egész megvörösödött
nekem versek és hadzsura erdők kezdtek nőni a fejemben
a fényfolyókon kétszer átusztak előttünk a patkányok
nagy tutajokon amelyek nadrággombbal és madártojá-
sokkal voltak kimintázva
postafiókokban vártak rám a szeretőm levelei
de tudtam az éjszakák a legtetvesebbek
ilyenkor tehát a verseimen dolgoztam akik úgy jöttek
elő a fejemből mint valami aranygyapjas birkák
semmi kétség ezek a leggyámoltalanabb állatok
de ha valaki füle mögé dugja a táblát
a redőnyök ijedten leszaladnak
ez a mi életünk
a vámőrök minden állomáson bélyegzőt ütnek a szivünkre
s mi csak uszunk tovább hajnal iránt
bizony okosabb lenne ha mindenki édesfagyökérrel vagy
krumplicukorral kereskedne
összátok be a világot amiben éltek
nekünk könnyü naponta 50 kilométert megyünk belőle
kifelé
alagutakban hegyek gerincén s a hallgatag német erdőkben
érezzük a friss trágya szagát a földeken
a hegyek néha megfordulnak s a fák citeráznak a szélben
a fák alapjában véve teherbe esett lányok
halkan beszélnek egymáshoz és azt mondják:
ha ő elmegy én öngyilkos leszek
tegnap egész nap pelenkákat szegtem arany fonállal
angyalkának keresztetem majd és gyémánt cseresznyét
akasztok a fülébe
vagy egyszerűen csak ezt mondják:
a férfiak mind sánta kutyák
a hegyek már egészen fölénk hajolnak
az óriás kigyó pedig skrupulusok nélkül lenyeli a napot
még utóbb is költő lesz belőlem
csak jól felhuzni a kereplőket a legtöbb baj ugyanis anna
kisasszony szelességén mulik
tegnap két verset küldtem haza a független magyar
országna
s megint vissza estünk stuttgartba
ültünk a koldusok asztalánál lekváros lepényeket ettünk
s egy stájer paraszt szive világított le a gerendákról
a szomszédház udvarán az ÜDV HADSEREGE misézett

flóták és klarinétok visitottak a csillagok alatt
láttuk a sárga üvegbaglyokat, amint áthajolnak a fiatal
anyák fölött
ó isten báránya ki elveszed a világ bűneit
a faszobrászban megint cihelődni kezdett a félkrisztus
és minden áron beszélni akart
fogd be a csuszalesődet ordított föl a stájer paraszt
egészen orrunk alá tolt a szívét
látjátok 7 rozsdás törrel van keresztül szurva
a szeretőm 7 hazugsága ez bennem testvérkéim
látjátok ezt a zöld karimát itt a jobb oldalán?
ez az én gazdám utolsó harapása rajta testvérkéim
26 esztendő vagyok s olyan tiszta volt az életem mint
a reggeli harmat
télen egész nap a házunk előtt söpörgettem nyáron
kövér gabonát arattam
hej haj de az ember sorsa olyan mint a
mindenkinek nyitva volt a szeme s a falak mögött lát-
tuk amint a világ kifordítja szűrét
budapest - páris - berlin - kamcsatka - szentpétervár
a faszobrász részeg volt már s a szemeiből mint valami
kanálisokból folydogált a szomorúság
a kiáltások egyre inkább a sarkok felé tartottak hogy
elolthassák kanócaikat
esküdjete meg hogy ezután csak a tiszta gatyamadzag
varázshatalmában hisztek
szólaltam meg egész váratlanul
s láttam amint a hangom erre felé jön a szomszéd udvarból
én költő vagyok
tehát csak tudom
a lámpások azért égnek jól mert kétszer turatámó
és tele vannak petroleummal
szörnyen neki voltam keseredve szerettem volna vala-
mit adni ezeknek a szegény embereknek
de a csillagok már leléptek strázsáikról
a 13 angyal most nyilván kinyitott szájjal alszik a pad-
lás-grádicson
uram-isten
a falakról vörös seregekben lefelé masiroznak a poloskák
mindenki sózza be az orrahegyét
ime milyen rövid az élet
de belőlünk mégis csak kanmacskák lesznek a párisi
tűzfalakon
tente baba hát tente
az ember elalszik
igy lesznek a vertikálisokból horizontálisok
és viszont
az égből kiléptek a téntagyerek
gyertek át velem a kerten
a folyó tulsó partján Mária altatgatja fiát

mindenki kattantsa be esze fölött a reteszeket
a padlón sárga tócsákban foszforeszkáltak az emlékeim
a sarkokban kinyíltak a hátzsákok és veszettül ugatni
kezdték
mint Mária a fiát
az egész kertet az ölemben ringattam
és lejjebb
íme itt vannak 11/2 márkáikkal a sameszek
sóhajok üvegesednek
virágok virágzanak
ó hát itt vagy te is
én és te
rajtad
én
kösd csak rám a térdeidet
asszonykám
ezüst szalamander
papagály
vitézkötés az életemen
gyümölcsfa
leszakított csillag
ó jaj ó jaj
mindenki csavarja meg az üveg dugókat
az órák kiléptek csillagketreceikből
s hosszú paraforrukkal kelet felé fordultak az elefántok
az első hang amit hallottam egy gramofon ordítása volt
a perifériákról
a faszobrász nem tudott fölkelni ezen a reggelen
megfogok dögleni mondta meg fogok dögleni
a kolduskirálynő óriás mosogatódézsával állt a feje fölött
az órából kijött a csontfejű kakuk és alázatosan meg-
hajolt
megfogok dögleni sirta a faszobrász meg fogok dögleni
s mindenki látta a halált
amint kétszer végig ment a szobán
de hát miért is mennél el testvérem
miért
a mezőkről még be sem terelted a nyáját
sárga hajadban meg sem gyújtottad a lámpákat
s a kigyók is mind alszanak még a szemedben
ó ne törődj a csunya kávéskannával ő megharapta a
szolgáló köldökét
s most mind a ketten másállapotban fekszenek
meg fogok dögleni visitotta a faszobrász meg fogok
dögleni
s a házak hosszú taktusban a templom felé hajoltak
egy kese csikó még betolta fejét az ablakon
és nyerített
ki veszi meg a kabátomat mondtam én is
5 korona senki többet 5 korona

s a hegyekről egyszerre lefelé kezdtek szaladni az utak
hát menni
megint menni
azóta sem láttam többé a szegény faszobrászt
pedig nagyon jóbarátok voltunk s esténként úgy égett
előttem a szakála mint a csipkebokor
2 hétig egyedül vándoroltam
szomorú voltam mint valami öreg számár s minden
pocsolyánál megmostam a fejem
emlékeimet szerettem volna kimosni a fejből melyek
szörnyen megüledtek
és fekete zászlókat lobogtattak a partok felé
hogy miféle partok felé azt nem tudom
úgy éreztem valami rohanó folyó vagyok és partjaim
vannak
lesorvadtt pálmákkal és zöld békákkal
mert ekkor már költő voltam megoperálhatatlanul
rendesen leveleztem a szeretőmmel
s tudtam csak föl kellene hasítani a szügyemet és tiszta
arany csurogna ki a szivemből
csak ezek a belga parasztok ne lennének ennyire pisz-
kosak
ezek a sovinszta állatok még mit se tudnak a világ
folyásáról
hiába állok előttük
egyik sem látja meg homlokomon a csillagot
olyan voltam mint a 7 árva
de azért mégis itt értek bennem össze a görbe vonalak
itt találkoztam össze szittyával aki zürichből jött és
csillébe készült vallásalapítónak
én komolyan hittem hogy lehet belőle valaki
nagyon különösen voltak megkoszosodva a fülei
kint hevertünk az antwerpeni rakodó parton s ő szó-
noklatot tartott a gyapotbálokhoz és rusznishordókhoz
polgártársak énekelte polgártársak:
a házinyulak a legszaporább tyukok s a malmok pat-
kányfogakat csempésznek a gabonába
de azért örölnek is és ez nem hiába történik
mitől féltek gyámoltalanok
igéim virágokban lobogtak már a mezőkön
dögöljenek meg akik elismerik a nyugvópontok szük-
ségyszerűségét
reggel mi elindulunk a nap iránt isten csárdája felé
szegény eszemben kinyíltak a liliomok
hát igen reggel elindulunk isten csárdája felé
krisztus könnyeit fogjuk inni a nádfödélű pajtában és
szilvóriumot
ó de minden jó ember sorsába belepottyán legalább
egy krokodilus

s ő aki a zürichi herbergből jött és csillébe készült
vallásalapítónak
ezen az éjszakán trippert kapott a rivoli utcai matróz-
bordélyban
a kártyatornyok hangtalanul összeomlottak
kerítések nőttek föl körülöttünk mintahogy az állat-
kertben látható
egymásután még 21-szer az ég felé kiáltottam:
latabagomár
ó talatta
latabagomár és finfi
a lemezek csak szakadatlanul forogtak
le kellene fűrészelni a mesteremberek fekete kezeit
az asztalosok minden csomót kilöknék a helyéből
a lakatosok nem értenek a kattantyuk betevéséhez
s egy napon ezért összefog dűlni a ketrecünk
látjátok Izabella is elvesztette egyik keztyűjét
ó hát ki is törődhetne velünk szerencsétlen három-
szemüekkel
a házak fölött csörömpölve más tájak felé röpültek a
madarak
szittyá az öltözőben felejtette az új vallás kulcsát
s az első napon hangosan sirt utána mint a gyerekek
aztán levazelinózta a füleit és elindultunk brüsszel felé
mint akit kiraboltak
mindenről lemondunk és tudtuk csak az idő ért meg
minket
ő sohse fog bennünket kiejteni magából
este már a maison du peuple hosszú asztalainál ültünk
s szívtuk a jó belga dohányt
láttuk amint vandervelde átment a termen a szocialista
titkárságba
más híres vezérek pedig a kassza előtt játszottak új
francia kártyákkal
roppant gyűjtő medencében a világ embercsuszpejza
volt itt együtt
kékszemű oroszok kiket eljegyzett a forradalom
olajszagu hollandok
poroszkok
sovány hegyvidékiek
magyarok lehervadt bajusszal
garibaldi patétikus rokonai
és mindenki itt volt akit megverték vagy akinek otthon
nem volt elég kenyere
némelyek vállán new-york felhőkarcolói virrasztottak
mások szeméből vörösen kikönyökölt a gyűlölet
néztek a világ legnagyobb lendületei futnak ki az
állomásról
viharak zugnak
telefondrótok moszkva szívéből visitanak

elvtársnő üljön a zongorához
pincérek átszaladnak rajtunk a fekete levessel
mozik előtt gyülekeznek a proletárok
a szövetkezet embere tizes csoportokban osztja ki a
jegyeket
kutyák fõlszaladnak a repedtfogu falakon és énekelnek
mint az öregasszonyok
valaki azt mondta le az oligarhiával
és egyszerre:
róma
páris
tiflisz
stockholm
szamarkand
s a ruhrvidéki bányák
halljátok-e a müncheni városháza harangocskáit?
florenben az apostolok vállán alusznak a galambok
mindenki tudta már nem lehet messze isten órája
a fanatikusok bőre érzékenyebb mint a szeizmográf
s mi valamennyien vakaródtunk
elvtársnő üljön a zongorához
fõl
fõl
ó ha most ide tudnám kapcsolni a szeretõm gyémánt-
szemeit
a közepsõ lámpa körül elhajóztak a szalamanderek
szittyá már aludt a vörös tócsákban
s most szép volt mint egy fiatal buldog
mi mindennel gazdagodhatna az ember egy óra alatt
ha olyan okos lenne mint teszem egy fényképezõgép
de az ember mindig be van csukva s bőre fölött ész-
revétlenül elszaladnak a világok
éjfélkor az orosz gyûlésre mentünk a petit passageba
egy szõke tovaris beszélt még egészen gyerek
lángok virágoztak ki a szájából s a kezei röpködtek
mint vörös galambok
hát igen mi rokonok vagyunk dosztojevszky ördöngõseivel
mi leharaptuk magunkban a szentimentálizmus hetedik
fejét
és mindent le akarunk rombolni
ó Oroszország te elátkozott föld
ki látná gyámoltalan szenvedésedet ha a te csillaggal
megjelölt fiaid nem látnák
európa leköpi bennünk az ázsiait
és mégis egyedül csak mi megyünk a hegyre fölfelé
semmi kétség az asztrakháni péklány vagy a szent
pétervári szajha
egy napon megfogja szûlni az uj embert
oroszország a forradalom vörös tavaszával viselõs
de oroszország pusztáin még nem tudnak kifakadni a

virágok
de oroszország hasonló a megműveletlen földhöz
segítsetek hát!
testvérek
európa hozzánk hasonló szerencsétlen fiai
segítsetek segítsetek!
s mi láttuk amint öreg sapkája alatt meggyulladt a feje
valamennyien a tenyerébe ültünk
hurra Oroszország! éljen! zsvió! hurra!
az én hátamról ekkor leesett egy pup
ablakokon kinyíltak a jégvirágok
s szittyá akiből azsan provokátor és rendőrként lett később
megcsókolta az orosz kabátját
tisztá vagyok mint a gyermek
mondta - ha tripperem nem lenne elmennék csarsz-
koje szélóba hogy megölhessem a cárt
ezen az éjszakán nem ittunk pálinkát
megmostuk a lábunkat és nem gondoltunk szerelemre
egy magyar nyomdász aki azóta 12 évet kapott láza-
dásért szerencsét vetett a szobalány kártyáiból
és halkán és messzire hangzóan énekeltünk
végre hát végre
eljött az idő s mi teljesek vagyunk mint a beojtott fák
azt hittük márciusok arany lobogói seregnek fölöttünk
a hattyuk fönt ültek a hintákon és két hangon nevettek
az eduard téren föl akartam ajánlani magam a szegé-
nyek asztalára
de hajnalban eljöttek értünk a belga csendőrök
még alig virradt
a pisáló szobor előtt még nem álldogáltak a bedekkeres
idegenek
a piszkos utcák még azt hitték magukról hogy komolyan
párisban fekszenek
nevettek ránk a városháza arany cirádái
s mi mentünk láncba vert kezekkel a szakadó kékségben
lefelé a meredek lépcsőkön
a krumplisütők megvasalt kályhái előtt
kocsmák moslékjában
a halkereskedések hajnali büzében
szegény csavargók kiket összecsdőzött a rend s most
haldoklik bennük az isten
a rue mouffettar-ban kurvákkal találkoztunk
boldog voltam
nagyon örültem nekik hogy ilyen szépek a virradatban
a ferdére meszelt szélben ferdére állt a kontyuk
a nap gyémánt fátyol mögül kukucskál rájuk a tüzfalokról
egész éjszaka virrasztottunk mint a szentek
s most nyálaztam a cigarettájuk után
ha csak megvakarhatnám a hátam nyöszörögte szittyá
ki nem régen még csillébe készült messiásnak

valaki fehér ágytakarót lobogtatott egy balkonról
a szőke gyerekosztra gondoltunk aki lángokból élt
mint marineti futurista istene
és szerette oroszországot jobban mint fiu az anyját
most átdobják a belga határon s egy kék reggelen a
kreml előtt felakasztják
segítetek hát
testvérek
európa hozzánk hasonló szerencsétlen fiai
segítetek! segítetek!
én csak együgyű költő vagyok csak a hangomnak van éle
mit ér ha valaki papirkarddal leszurja a tumaromi
boszorkányt
12 napig ültünk az egérszagu toloncházban
105-en voltunk egyetlen teremben
nappal és éjjel
éjjel és nappal
éjjel az országutakra gondoltunk és poloskákat gyilkoltunk
reggel meleg vizet kaptunk délben hideg kását s egész
nap imádkoznunk kellett érthetetlen belga imákat han-
gosan a szakálás ór után aki fönt ült egy magas pódiumon
mint valami bálvány
aztán sötétzöld vagonokban elvittek bennünket a fran-
cia határig
uram isten hát mégis!
uram isten
jön páris
akiről éneklő csodákat hallottam
s akit még nem ismerek
tudtam a franciáknak vörös kakas áll a cimerükben
tudtam a francia föld lánnyal és művészettel áldott
zola parasztjai ezüst gitárokon usztak a hajnalban
kék hulláit gyepágyra fektette a szajna
szittyá dunajecről mesélt a magyar tanítóról
aki most hegedü virtuoz a chat noir-ban
9 szeretője van ideges francia lányok akik csatalovak
voltak a francia-német háboruban
megnéztem a jegyzeteimet: 3004 krisztusképet láttam idáig
9-féle tojást találtam a madárfészkekben
lüttichnél elhajtottam 2 tehenet
tehát
300 kilométerre voltam páristól
s fejünk fölött mankón jártak a papagályok
ó PÁRIS!
PÁRIS!
ady andre látott téged meztelenül s a te véres romjaid
fölött született meg guillaume apollinaire a szimultanista
költő
tiszán éreztük hogy zarándokszagunk van
és mentünk naponta 60-70 kilométert

és mentünk a vastorony árnyéka felé
vegyétek meg a vizhólyagjainkat mondtuk az embereknek
vegyétek meg jókarban tartott vizhólyagjainkat
ha vékony túvel szurjátok föl meg sem érzitek utána
az égetés ízét
a franciák azért mégis nagyon hasonlítanak a belgákhoz bajorországban laknak a
legemberségesebb fajankók
lehet hogy a jó maláta sörtől ilyenek
de az is lehet hogy bennük valóban spanyolviaszra ült
a keresztény filozófia
megduzzadt könnyzacskóinkat állandóan a nyakunkban
hordtuk
mint valami nehéz sós kolompokat
napokig sehoh se kaptunk szállást
ó hát mért is szült minket az anyánk ha nem tudott
mindjárt házat is tojni a hátunkra?
egy börtönőr aki különben suszter is volt
12 órára bedugott bennünket a szalmába
a sárga csövekből lándzsákkal fogókkal és valóságos
orosz pikákkal vándoroltak felénk a tetvek
ez azonban nem jelentett semmit
messze holdhintákon aludtunk furulyaszóval
valaki állandóan azt énekelte felettünk:
TI AZ ÉN KÉT MUTATÓ UJJAIM VAGYTOK
s reggel fekete kávét ittunk a suszterné szoknyája körül
azt mondta nagyon szép hajam van
s ha jobban megnéz egy igor nevű legényre hasonlítok
aki 20 év előtt a szajnába ölte magát miatta
a fekete kávé paposan szétkólikázott a gyomrunkban
és én megigérttem
hogy párisból küldök neki egy képeslapot
két összefont kézzel és egy turbékoló galambbal
PÁRIS ó PÁRIS mennyi szép ember ölte meg ott magát
és kitudja miért
és többé nem szakadt el tőlem a hangja
benne sirt a vámörök sipjában
és nevetett páris elektromos kürtjeiben
ne vess hát te számár
nem látod hogy az élet arany fészében ülsz
most PÁRIS ringat bennünket mondta szittya egészen
megfeledkezve a tripperéről
egyszer már angyalvért fejtem itt a csillagokból
hozzáképest szódavíz volt az anyám teje
tűzd föl a szárnyaidat
holnap elmegyünk GRIZETTE-hez
holnap osztrigát fogunk enni a boulevard italien-en és
megnézzük a villanyos madarakat
holnap átmegyünk a tuillériákon
és a csillagbáron
hát igen

igen
nagyon szomorú voltam s éreztem beteg lábaimon hogyan
nőnek a körmök
ó jaj
jaj
hozzám szakálasan és vakolatlan érnek el a csodák
 $2 \times 2 = 4$
csipkebokor nyílik ki mindenütt
de a modern lovaknak vasból vannak a fogaik
s aki reggel elindul nem bizonyos hogy estére hazaérkezik
az a legboldogabb akinek kifordítható a bőre
mert ki is nézhetne túl önmagán
amit fölállítunk az föl van állítva
de amit fölállítunk az nem jelent semmit
a folyók hajlandók darabokra törni ha sietni akarnak
az urak nem tudnak két lábbal lépni mint a verebek
tudjuk hogy az asszony elhagyja a párját
a majmok megnézték hátuljukat goldmann ur tükreiben
és teljesen boldogok
talán ha sakkozni tudnék
de én semmihez sem értek igazán
a levágott disznó combjai ringlispielen ülnek a kirakatokban
én láttam párist és nem láttam semmit
szeretöm másállapotban várt rám az angyalföldi állomáson
anyámnak már egészen citromfeje lett a szegénységtől
nevetni akartam előttük de nagyon szégyeltem hogy
két nadrág van rajtam gatyá nélkül
bizonyos hogy a költő vagy épít magának valamit ami-
ben kedve telik
vagy bátran elmehet szivarvégszedőnek
vagy
vagy
madarak lenyelték a hangot
a fák azonban tovább énekelnek
ez már az öregség jele
de nem jelent semmit
én KASSÁK LAJOS vagyok
s fejünk fölött elröpül a nikkell számovár.

(1922)

A költő önmagával felesel¹¹

Hej, Kassák Lajos, derék Kassák Lajos
de sokan neheztelnek rád, vicsoritják fogaikat és fenik a késüket.
Miért mondd, kedves és bőkezű hazádban nincs semmi
ami előtt érdemes lenne mélyen kalapot emelni
együgyű képpel hajlongni jobbra, balra
a hála és köszönet nevében.

Hej, egyszer majd megtanítanak kesztyűbe dudálni.
Ahelyett, hogy szétnéznél a börzén, közvetítenél, vagy kereskednél
költeményeket firkálsz, meggyalázva az anyagot és formát
mindenki megvet érte a maga kis értelmével
s hiszi, joggal süti le pilláit, ha rólad van szó.

Hívatlan vendég vagy köztünk és sajnos
nem találsz ki az ajtón, amit annyiszor feltártak előtted.
Menj, mondják, nem állhatjuk szúrós tekinteted
kusza, darabos verseid kellene az ördögnek
nevetéssel és konok tagadásaiddal
ne sebezzen meg bennünket, akik különben is annyira érzékenyek vagyunk.

- Minek ez a sok szentencia, no lám csak
vagyok, amilyen vagyok, az Atya egyetlen fia
kényelmes és folyton rohanó, konok és engedékeny egyszerre
dologkerülő a munkások közt, törvénybontó a költők előtt
akiknek nehezen viselem el irigységét és szánom őket
hogy olyan öregeken jöttek a világra, s fáradtan üldögélnek
üres kaptáraik körül.

- Öreg vagy már te is, méheid feleszik saját mézüket
s ezért haragos a tekinteted és keserű a szádíze.

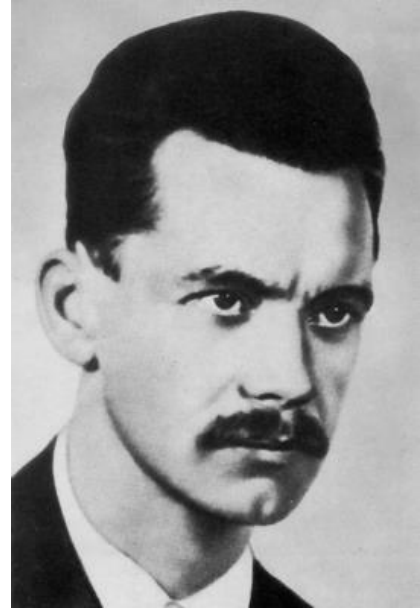
- Eljön majd az idő, mikor leültök az asztalomhoz
mézet kanalazni és gyönyörködtek a kiszállt rajokban
melyek az én dalaimat dalolják
a virágzó rétek felett s tükröződve
a csobogó patakok ezüstjében.

(1945)

¹¹ Mikor feleselt így, önmagával, Kassák Lajos; mikor írta meg ennek a b első párbeszédnek a feszültségéből ezt a verset? – naptári pontossággal nem tudjuk megmondani. Felszabadulás előtti utolsó verses könyve, a *Szombat este*, 1942-ben jelent meg. A következő, *Kassák Lajos összegyűjtött versei* címmel, szinte a nagy történelmi változás első pillanatában, 1945-ben. Ennek záró ciklusa ugyancsak *A költő önmagával felesel* címet viseli, s alatta ugyancsak 1945 évszáma olvasható, mintha a költő azt óhajtotta volna jelezni, hogy a költői életművét összegző könyv végén, íme, ez az az új versanyag, amivel átlép az új világba.

<https://www.jelenkor.net/userfiles/archivum/1979-10.pdf> (Letöltés dátuma: 2023. 11. 28.)

József Attila
1905-1937

Forrás: Osiris Kiadó, 1997

Tiszta szívvel

Nincsen apám, se anyám,
se istenem, se hazám,
se bölcsőm, se szemfedőm,
se csókom, se szeretőm.

Harmadnapja nem eszek,
se sokat, se keveset.
Hús esztendőm hatalom,
hús esztendőm eladom.

Hogyha nem kell senkinek,
hát az ördög veszi meg.
Tiszta szívvel betörök,
ha kell, embert is ölök.

Elfognak és felkötnek,
áldott földdel elfödnek
s halált hozó fű terem
gyönyörűszép szívemen.
(1925. március)

Klárisok

Klárisok a nyakadon,
békafejek a tavon.
Báránygané,
bárányganéj a havon.
Rózsa a holdudvaron,
aranyöv derekadon.

Kenderkötél,
kenderkötél nyakamon.

Szoknyás lábad mozgása
harangnyelvek ingása,
folyóvízben
két jegenye hajlása.

Szoknyás lábad mozgása
harangnyelvek kongása,
folyóvízben
néma lombok hullása.
(1928 nyara)

Medáliák

(Részlet)

1

Elefánt voltam, jámbor és szegény,
hűvös és bölcs vizeket ittam én,
a dombon álltam s ormányommal ott
megsímogattam a holdat, a napot,

és fölnyujtottam ajkukhoz a fát,
a zöld cincért, a kígyót, a kovát, -
most lelkem: ember - mennyem odavan,
szörnyű fülekkel legyezem magam - -

2

Porszem mászik gyenge harmaton,
lukas nadrágom kézzel takarom,
a kis kanász ríva öleli át
kővé varázsolt tarka malacát -

zöld füst az ég és lassan elpirul,
csöngess, a csöngés tompa tóra hull,
jéglapba fagyva tejfehér virág,
elvált levélen lebeg a világ - -

3

Totyog, totyog a piócahalász,
bámul, bámul a sovány kanász,
lebeg, lebeg a tó fölött a gém,
gőzöl, gőzöl a friss tehénlepény -

egy fáradt alma függ fejem felett,
a hernyó rágott szívéig szemet,
kinéz hát rajta és mindent belát,
virág volt ez a vers, almavirág - -

(1928)

Betlehemi királyok

Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk!
Három király mi vagyunk.
Lángos csillag állt felettünk,
gyalog jöttünk, mert siettünk,
kis juhocska mondta - biztos
itt lakik a Jézus Krisztus.
Menyhárt király a nevem.
Segíts, édes Istenem!
Istenfia, jónapot, jónapot!
Nem vagyunk mi vén papok.
úgy hallottuk, megszületél,
szegények királya lettél.
Benéztünk hát kicsit hozzád,
Üdvösségünk, égi ország!
Gáspár volnék, afféle
földi király személye.

Adjonisten, Megváltó, Megváltó!
Jöttünk meleg országból.
Főtt kolbászunk mind elfogyott,
fényes csizmánk is megrogyott,
hoztunk aranyat hat marékkal,
tömjént egész vasfazékkal.
Én vagyok a Boldizsár,
aki szerecseny király.

Irul-pirul Mária, Mária,
boldogságos kis mama.
Hulló könnye záporán át
alig látja Jézuskáját.
A sok pásztor mind muzsikál.
Meg is kéne szoptatni már.
Kedves három királyok,
jóéjszakát kívánok!

(1929. december)

Külvárosi éj

A mellékudvarból a fény
hálóját lassan emeli,
mint gödör a víz fenekén,
konyhánk már homállyal teli.
Csönd, - lomhán szinte lábrakap
s mászik a súroló kefe;
fölötte egy kis faldarab
azon tűnődik, hulljon-e.

S olajos rongyokban az égen
megáll, sóhajt az éj;
leül a város szélénél.
Megindul ingón át a téren;
egy kevés holdat gyűjt, hogy égjen.

Mint az omladék, úgy állnak
a gyárok,
de még
készül bennük a tömörebb sötét,
a csönd talapzata.

S a szövőgyárok ablakán
kötegbe száll
a holdsugár,
a hold lágy fénye a fonál
a bordás szövőszékeken
s reggelig, míg a munka áll,
a gépek mogorván szövik
szövönők omló álmait.

S odébb, mint boltos temető,
vasgyár, cementgyár, csavargyár.
Visszhangzó családi kripták.
A komor föltámadás titkát
őrzik ezek az üzemek.

Egy macska kotor a palánkon
s a babonás éjjeli őr
lidércet lát, gyors fényjelet, -
a bogárhátú dinamók
hűvösen fénylenek.

Vonatfütty.

Nedvesség motoz a homályban,
a földre ledőlt fa lombjában
s megnehezíti
az út porát.

Az úton rendőr, motyogó munkás.
Röpcédulákkal egy-egy elvtárs
iramlik át.
Kutyaként szimatol előre
és mint a macska, fülel hátra;
kerülő útja minden lámpa.

Romlott fényt hány a korcsma szája,
tócsát okádik ablaka;

benn fuldokolva leng a lámpa,
napszámos virraszt egymaga.
Szundít a korcsmáros, szuszog,
ő nekivicsorít a falnak,
búja lépcsőkön fölbuzog,
sír. Élteti a forradalmat.

Akár a hült érc, merevek
a csattogó vizek.
Kóbor kutyaként jár a szél,
nagy, lógó nyelve vizet ér
és nyeli a vizet.

Szalmazsákok, mint tutajok,
úsznak némán az éjjel árján - -

A raktár megfeneklett bárka,
az öntóműhely vasladik
s piros kisedet álmodik
a vasöntő az ércformákba.

Minden nedves, minden nehéz.
A nyomor országairól
térképet rajzol a penész.
S amott a kopár réteken
rongyok a rongyos füveken
s papír. Hogy' mászna! Mocarog
s indulni erőtlen...

Nedves, tapadós szeled mása
szennyes lepedők lobogása,
óh éj!
Csüngsz az egen, mint kötelen
foszló perkál s az életen
a bú, óh éj!
Szegények éje! Légy szemem,
füstölögj itt a szívemen,
olvaszd ki bennem a vasat,
álló üllőt, mely nem hasad,
kalapácsot, mely cikkan pengve,
- sikló pengét a győzelemre,
óh éj!

Az éj komoly, az éj nehéz.
Alszom hát én is, testvérek.
Ne üljön lelkünkre szenvedés.
Ne csipje testünket féreg.

(1932)

A város peremén

A város peremén, ahol élek,
beomló alkonyokon
mint pici denevérek, puha
szárnyakon száll a korom,
s lerakódik, mint a guanó,
keményen, vastagon.
Lelkünkre így ül ez a kor.
És mint nehéz esők
vastag rongyai mosogatják
a csorba pléhtetőt -
hiába törli a bú szivünkről
a rákövesedőt.

Moshatja vér is - ilyenek vagyunk.
Uj nép, másfajta raj.
Másként ejtjük a szót, fejünkön
másként tapad a haj.
Nem isten, nem is az ész, hanem
a szén, vas és olaj,

a való anyag teremtett minket
e szörnyű társadalom
öntőformába lötytyintve
forrón és szilajon,
hogyan helyt álljunk az emberiségért
az örök talajon.

Papok, katonák, polgárok után
így lettünk végre mi hű
meghallói a törvényeknek;
minden emberi mű
értelme ezért bűg mibennünk,
mint a mélyhegedű.

Elpusztíthatatlant annyian,
mióta kialakult
naprendszerünk, nem pusztítottak
eddig, bár sok a mult:
szállásainkon éhinség, fegyver,
vakhit és kolera dúlt.

Győzni fogó még annyira
meg nem aláztatott,
amennyire a csillagok alatt
ti megaláztatok:
a földre sütöttük szemünk. Kinyílt
a földbe zárt titok.

Csak nézzétek, a drága jószág
hogy elvadult, a gép!
Törékeny falvak reccsennek össze,
mint tócsán gyöngéjég,
városok vakolata omlik,
ha szökken; s döng az ég.

Ki inti le - talán a földesúr? -
a juhász vad ebét?
Gyermekkora gyermekkorunk. Velünk
nevelkedett a gép.
Kezes állat. No, szóljatok rá!
Mi tudjuk a nevét.

És látjuk már, hogy nemsoká
mind térdre omlotok
s imádkoztok hozzá, ki pusztán
a tulajdonotok.
De ő csak ahhoz húz, ki néki
enni maga adott...

Im itt vagyunk, gyanakvón s együtt,
az anyag gyermekei.
Emeljétek föl szivünket! Azé,
aki fölemeli.
Ilyen erős csak az lehet,
ki velünk van teli.

Föl a szívvvel, az üzemek fölé!
Ily kormos, nagy szivet
az látott-hallott, ki napot látott
füstjében fulladni meg,
ki lüktetését hallotta a föld
sok tárnás mélyeinek!

Föl, föl!... E fölosztott föld körül
sír, szédül és dülöng
a léckerítés leheletüinktől,
mint ha vihar dühöng.
Fujjunk rá! Föl a szívvvel,
füstöljön odafönt!

Mig megvilágosúl gyönyörű
képességünk, a rend,
mellyel az elme tudomásul veszi
a véges végtelent,
a termelési erőket odakint s az
ösztönöket idebent...

A város peremén sivít e dal.
A költő, a rokon,
nézi, csak nézi, hull, csak hull a
kövér, puha korom,
s lerakódik, mint a guanó,
keményen, vastagon.

A költő - ajkán csörömpöl a szó,
de ő, (az adott világ
varázsainak mérnöke),
tudatos jövőbe lát
s megszerkeszti magában, mint ti
majd kint, a harmóniát.

(1933 tavasza)

Óda

1

Itt ülök csillámló sziklafalon.
Az ifju nyár
könnyű szellője, mint egy kedves
vacsora melege, száll.
Szoktatom szívemet a csendhez.
Nem oly nehéz -
idesereglik, ami tovatűnt,
a fej lehajlik és lecsüng
a kéz.

Nézem a hegyek sörényét -
homlokod fényét
villantja minden levél.
Az úton senki, senki,
látom, hogy meglebbenti
szoknyád a szél.
És a törékeny lombok alatt
látom előrebiccentni hajad,
megrezzenni lágy emléidet és
- amint elfut a Szinva-patak -
ím újra látom, hogy fakad
a kerek fehér köveken,
fogaidon a tündér nevetés.

2

Óh mennyire szeretlek téged,
ki szóra bírtad egyaránt
a szív legmélyebb üregeiben
cseleit szövő, fondor magányt
s a mindenséget.
Ki mint vízésés önnön robajától,

elválsz tőlem és halkán futsz tova,
míg én, életem csúcsai közt, a távol
közelében, zengem, sikoltom,
verődve földön és égbolton,
hogyan szeretlek, te édes mostoha!

3

Szeretlek, mint anyját a gyermek,
mint mélyüket a hallgatag vermek,
szeretlek, mint a fényt a termék,
mint lángot a lélek, test a nyugalmat!
Szeretlek, mint élni szeretnek
halandók, amíg meg nem halnak.

Minden mosolyod, mozdulatod, szavad,
örzöm, mint hulló tárgyakat a föld.
Elmémbe, mint a fémbe a savak,
ösztöneimmel belemartalak,
te kedves, szép alak,
lényed ott minden lényedet kitölt.

A pillanatok zörögve elvonulnak,
de te némán ülsz fülemben.
Csillagok gyúlnak és lehullnak,
de te megálltál szememben.
Ízed, miként a barlangban a csend,
számban kihűlve leng
s a vizes poháron kezded,
rajta a finom érzet,
föl-földereng.

4

Óh, hát miféle anyag vagyok én,
hogyan pillantásod metsz és alakít?
Miféle lélek és miféle fény
s ámulatra méltó tünemény,
hogyan bejárhatom a semmiség ködén
termékeny tested lankás tájait?

S mint megnyílt értelembe az ige,
alászálhatok rejtelmibe!...

Vérköreid, miként a rózsabokrok,
reszketnek szüntelen.
Viszik az örök áramot, hogy
orcádon nyíljon ki a szerelem
s méhednek áldott gyümölcse legyen.
Gyomrod érzékeny talaját
a sok gyökerecske át meg át
hímezi, finom fonalát

csomóba szőve, bontva bogját -
hogy nedűid sejtje gyűjtse sok raját
s lombos tüdőd szép cserjéi saját
dicsőségüket susogják!

Az örök anyag boldogan halad
benned a belek alagútjain
és gazdag életet nyer a salak
a buzgó vesék forró kútjain!

Hullámzó dombok emelkednek,
csillagképek rezegnek benned,
tavak mozdulnak, munkálnak gyáarak,
sűrög millió élő állat,
bogár,
hinár,
a kegyetlenség és a jóság;
nap süt, homályló északi fény borong -
tartalmaidban ott bolyong
az öntudatlan örökkévalóság.

5

Mint alvadt vérdarabok,
úgy hullnak eléd
ezek a szavak.
A lét dadog,
csak a törvény a tiszta beszéd.
De szorgos szerveim, kik újjászülnék
napról napra, már fölkészülnek,
hogyan elnémuljanak.

De addig mind kiált -
Kit két ezer millió embernek
sokaságából kiszemelnek,
te egyetlen, te lány
bölcső, erős sír, eleven ágy,
fogadj magadba!...

(Milyen magas e hajnali ég!
Seregek csillognak érceiben.
Bántja szemem a nagy fényesség.
El vagyok veszve, azt hiszem.
Hallom, amint fölöttem csattog,
ver a szívem.)

6

(Mellékdal)

(Visz a vonat, megyek utánad,
talán ma még meg is talállak,

talán kihűl e lángoló arc,
talán csendesen meg is szólalsz:

Csobog a langyos víz, fürödj meg!
Ime a kendő, törülközz meg!
Sül a hús, enyhítse étvágyad!
Ahol én fekszem, az az ágyad.)
(1933. június)

A Dunánál

1

A rakodópart alsó kövén ültem,
néztem, hogy úszik el a dinnyehéj.
Alig hallottam, sorsomba merültem,
hogyan fecseg a felszín, hallgat a mély.
Mintha szivemből folyt volna tova,
zavaros, bölcs és nagy volt a Duna.

Mint az izmok, ha dolgozik az ember,
reszel, kalapál, vályogot vet, és,
úgy pattant, úgy feszült, úgy ernyedett el
minden hullám és minden mozdulás.
S mint édesanyám, ringatott, mesélt
s mosta a város minden szennyését.

És elkezdett az eső cseperészni,
de mintha mindegy volna, el is állt.
És mégis, mint aki barlangból nézi
a hosszú esőt - néztem a határt:
egykedvű, örök eső módra hullt,
szintelenül, mi tarka volt, a mult.

A Duna csak folyt. És mint a termékeny,
másra gondoló anyának ölén
a kisgyermek, úgy játszadoztak szépen
és nevetgéltek a habok felém.
Az idő árján úgy remegtek ők,
mint sírköves, dülöngő temetőik.

2

Én úgy vagyok, hogy már száz ezer éve
nézem, amit meglátok hirtelen.
Egy pillanat s kész az idő egésze,
mit száz ezer ős szemlélget velem.

Látom, mit ők nem láttak, mert kapáltak,
öltek, öleltek, tették, ami kell.

S ők látják azt, az anyagba leszálltak,
mit én nem látok, ha vallani kell.

Tudunk egymásról, mint öröm és bánat.
Enyém a mult és övék a jelen.
Verset irunk - ők fogják ceruzámat
s én érzem őket és emlékezem.

3

Anyám kún volt, az apám félig székely,
félig román, vagy tán egészen az.
Anyám szájából édes volt az étel,
apám szájából szép volt az igaz.
Mikor mozdulok, ők ölelik egymást.
Elszomorodom néha emiatt -
ez az elmulás. Ebből vagyok. „Meglásd,
ha majd nem leszünk!...” - megszólítanak.

Megszólítanak, mert ők én vagyok már;
gyenge létemre így vagyok erős,
ki emlékszem, hogy több vagyok a soknál,
mert az őssejtig vagyok minden ős -
az Ős vagyok, mely sokasodni foszlik:
apám- s anyámmá válok boldogon,
s apám, anyám maga is ketté oszlik
s én lelkes Eggyé így szaporodom!

A világ vagyok - minden, ami volt, van:
a sok nemzedék, mely egymásra tör.
A honfoglalók győznek velem holtan
s a meghódoltak kínja meggyötör.
Árpád és Zalán, Werbőczi és Dózsa -
török, tatár, tót, román kavarog
e szívben, mely e multnak már adósa
szelíd jövővel - mai magyarok!

... Én dolgozni akarok. Elegendő
harc, hogy a multat be kell vallani.
A Dunának, mely mult, jelen s jövőendő,
egymást ölelik lágy hullámai.
A harcot, amelyet őseink vívtak,
békévé oldja az emlékezés
s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk; és nem is kevés.

(1936. június)

Nem emel föl

Nem emel föl már senki sem,
belenehezültem a sárba.
Fogadj fiadnak, Istenem,
hogy ne legyek kegyetlen árva.
Fogj össze, formáló alak,
s amire kényszerítnek engem,
hogy valljalak, tagadjalak,
segíts meg mindkét szükségemben.

Tudod, szívem mily kisgyerek -
ne viszonzod a tagadásom;
ne vakítsd meg a lelkeimet,
néha engedd, hogy mennybe lásson.

Kinek mindegy volt már a kín,
hisz gondjaid magamra vettem,
az árnyékvilág árkain
most már te örködj énfeltem.

Intsd meg mind, kiket szeretek,
hogy legyenek jobb szívvel hozzám.
Vizsgáld meg az én ügyemet,
mielőtt magam feláldoznám.
(1937 tavasza)

Tudod, hogy nincs bocsánat

Tudod, hogy nincs bocsánat,
hiába hát a bánat.
Légy, ami lennél: férfi.
A fű kinő utánad.

A bűn az nem lesz könnyebb,
hiába hull a könnyed.
Hogy bizonyosság vagy erre,
legalább azt köszönjed.

Ne vádolj, ne fogadkozz,
ne légy komisz magadhoz,
ne hódolj és ne hódíts,
ne csatlakozz a hadhoz.

Maradj fölöslegesnek,
a titkokat ne lesd meg.
S ezt az emberiséget,
hisz ember vagy, ne vesd meg.

Emlékezz, hogy hörögtél
s hiába könnyögtél.
Hamis tanúvá lettél
saját igaz pörödnél.

Atyát hivtál elesten,
embert, ha nincsen isten.
S romlott kölkökre leltél
pszichoanalízisben.

Hittél a könnyü szóknak,
fizetett pártfogóknak
s lásd, soha, soha senki
nem mondta, hogy te jó vagy.

Megcsaltak, úgy szerettek,
csaltál s így nem szerethetsz.
Most hát a töltött fegyvert
szorítsd üres szivedhez.

Vagy vess el minden elvet
s még remélj hű szerelmet,
hisz mint a kutya hinnél
abban, ki bízna benned.

(1937. július-augusztus)

Karóval jöttél

Karóval jöttél, nem virággal,
feleseltél a másvilággal,
aranyat ígértél nagy zsákkal
anyádnak és most itt csücsülsz,

mint fák tövén a bolondgomba
(így van rád, akinek van, gondja),
be vagy zárva a Hét Toronyba
és már sohasem menekülsz.

Tejfoggal kőbe mért haraptál?
Mért siettél, ha elmaradtál?
Miért nem éjszaka álmodtál?
Végre mi kellett volna, mondd?

Magadat mindig kitakartad,
sebedet mindig elvakartad,
híres vagy, hogyha ezt akartad.
S hány hét a világ? Te bolond.

Szerettél? Magához ki fűzött?
Bujdokoltál? Vajjon ki üzött?

Győzd, ami volt, ha ugyan győződ,
se késed nincs, se kenyered.

Be vagy a Hét Toronyba zárva,
örülj, ha jut tüzelőfára,
örülj, itt van egy puha párna,
hajtsd le szépen a fejedet.

(1937. október)

Talán eltűnök hirtelen

Talán eltűnök hirtelen,
akár az erdőben a vadnyom.
Elpazaroltam mindenem,
amiről számot kéne adnom.

Már bimbós gyermek-testemet
szem-maró füstön szárítottam.
Bánat szedi szét eszemet,
ha megtudom, mire jutottam.

Korán vájta belém fogát
a vágy, mely idegenbe tévedt.
Most rezge megbánás fog át:
várhattam volna még tiz évet.

Dacból se fogtam föl soha
értelmét az anyai szónak.
Majd árva lettem, mostoha
s kiröhögtem az oktatómat.

Ifjúságom, e zöld vadont
szabadnak hittem és öröknek
és most könnyezve hallgatom,
a száraz ágak hogy zörögnek.

(1937. november)

Íme, hát megleltem hazámat

Íme, hát megleltem hazámat,
a földet, ahol nevemet
hibátlanul írják fölém,
ha eltemet, ki eltemet.

E föld befogad, mint a persely.
Mert nem kell (mily sajnálatos!)
a háborúból visszamaradt
húszfilléres, a vashatos.

Sem a vasgyűrű, melybe vésve
a szép szó áll, hogy új világ,
jog, föld. - Törvényünk háborús még
s szebbek az arany karikák.

Egyedül voltam én sokáig.
Majd eljöttek hozzám sokan.
Magad vagy, mondták; bár velük
voltam volna én boldogan.

Igy éltem s voltam én hiába,
megállapíthatom magam.
Bolondot játszottak velem
s már halálom is hasztalan.

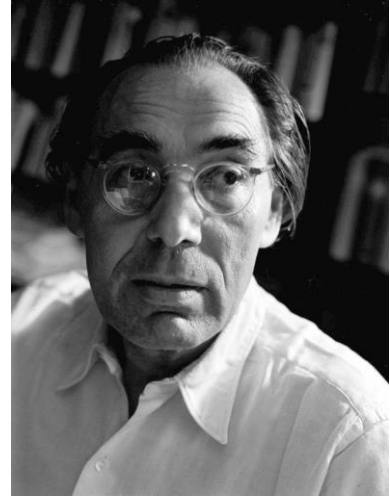
Mióta éltem, forgószelemben
próbáltam állni helyemen.
Nagy nevetség, hogy nem vétettem
többet, mint vétettek nekem.

Szép a tavasz és szép a nyár is,
de szebb az ősz s legszebb a tél,
annak, ki tűzhelyet, családot,
már végképp másoknak remél.

(1937. november)

Szabó Lőrinc

1900-1957

MTI Fotó: Gink Károly

Az Egy álmai

Mert te ilyen vagy s ők olyanok
és neki az érdeke más s az igazság idegállapot
vagy megfogalmazás
s mert kint nem tetszik semmi sem
s ami szabály, mind nélkülem
született:
ideje volna már megszöknöm közületek.
Mire várjak még tovább, a jövőt
lesve alázatosan?
Fut az idő, és ami él,
annak mind igaza van.
Én vagy ti, egyikünk beteg;
és mégse nézzem a fegyvereket,
hogyan szeretet vagy gyűlölet
közelít-e felém?
Ha mindig csak megértetek,
hol maradok én?
Nem! nem! nem bírok már bolond
szövevényben lenni szál;
megérteni és tisztelni az őrt
s vele fájni, ha fáj!
Aki bírta, rég kidolgozta magát
s megy török közt és törökön át.
Ketten vagyunk, én és a világ,
ketrebben a rab,
mint neki ő, magamnak én
vagyok a fontosabb.
Szökünk is, lelkem, nyílik a zár,
az értelem szökik,
de magára festi gondosan
a látszat rácsait.
Bent egy, ami kint ezer darab!
Hol járt, ki látta a halat,
hogyan a háló megmaradt

sértetlenül?
Tilalom? Más tiltja! Bűn? Nekik,
s ha kiderül!
Bennünk, bent, nincs részlet s határ,
nincs semmi tilos;
mi csak mi vagyunk, egy-egy magány,
se jó, se rossz.
rejtőzz mélyre, magadba! Ott
még rémlik valami elhagyott
nagy és szabad álom, ahogy
anyánk, a végtelen
tenger, emlékként, könnyeink
s vérünk savában megjelen.
Tengerbe, magunkba, vissza! Csak
ott lehetünk szabadok!
Nekünk többé semmit sem ad
ami kint van, a Sok.
A tömeggel alkudni ha kell,
az igaz, mint hamu porlik el;
a mi hazánk az Egy, amely
nem oszlik:
álmodjuk hát, ha még lehet,
az Egynek álmait!

(1931)

Semmiért egészen

Hogy rettenetes, elhiszem,
De így igaz.
Ha szeretsz, életed legyen
Öngyilkosság, vagy majdnem az.
Mit bánom én, hogy a modernnek
Vagy a törvény mit követelnek;
Bent maga ura, aki rab
Volt odakint,
Én nem tudok örülni csak
A magam törvénye szerint.

Nem vagy enyém, míg magadé vagy:
Még nem szeretsz.
Míg cserébe a magadénak
Szeretnél, teher is lehetsz.
Alku, ha szent is, alku; nékem
Más kell már: Semmiért Egészen!
Két önzés titkos párbaja
Minden egyéb;
Én többet kérek: azt, hogy a
Sorsomnak alkatrésze légy.

Félek mindenkitől, beteg
S fáradt vagyok;
Kívánlak így is, meglehet,
De a hitem rég elhagyott.
Hogy minden irtózó gyanakvást
Elcsitíthass, már nem tudok mást:
Mutasd meg a teljes alázat
És áldozat
Örömét és hogy a világnak
Kedvemért ellentéte vagy.

Mert míg kell csak egy árva perc,
Külön; neked,
Míg magadra gondolni mersz,
Míg sajnálsz az életed,
Míg nem vagy, mint egy tárgy, olyan
Halott és akarattalan:
Addig nem vagy a többiekénél
Se jobb, se több,
Addig idegen is lehetnél,
Addig énhozzám nincs közöd.

Kit törvény véd, felebarátnak
Még jó lehet;
Törvényen kívül, mint az állat,
Olyan légy, hogy szeresselek.
Mint lámpa, ha lecsavarom,
Ne élj, mikor nem akarom;
Ne szólj, ne sírj, e bonthatatlan
Börtönt ne lásd;
És én majd elvégzem magamban,
Hogy zsarnokságom megbocsásd.
(1931)

Számadás

Kik gyötörtek meg leggonoszabban?
Az emberek.
Legjobb gyönyöreidet kik adták?
Az emberek.
Mit tehetsz most? Szíved, agyad egyre
rendetlenebb!
Mit tehetek? Késő van. Lehajtom
a fejemet.
(1932)

Lóci óriás lesz

Veszekedtem a kisfiammal,
mint törpével egy óriás:
- Lóci, ne kalapáld a bútort!
Lóci, hová mégy, mit csinálsz?
Jössz le rögtön a gázrezsóról?
Ide az ollót! Nem szabad!
Rettenetes, megint ledobtad
az erkélyről a mozsarat!

Hiába szidtam, fenyegettem,
nem is hederített reám;
lépcsőnek használta a könyves
polcokat egész délután,
a kaktusz bimbait lenyírta,
és felboncolta a babát.
Most nagyobb vagyok, mint te! - mondta
s az asztal tetejére állt.

Nem bírtam vele, tönkrenyűzött,
de azért tetszett a kicsi,
s végül, hogy megrakni ne kelljen,
leültem hozzá játszani.
Leguggoltam s az óriásból
negyedórára törpe lett.
(Mi lenne, gondoltam, ha mindig
lent volnál, ahol a gyerek?)

És ahogy én lekuporodtam,
úgy kelt fel rögtön a világ:
tornyok jártak-keltek köröttem,
és minden láb volt, csupa láb,
és megnőtt a magas, a messze,
és csak a padló volt enyém,
mint nyomorult kis rab mozogtam
a szoba börtönfenekén.

És ijesztő volt odalentről,
hogy olyan nagyok a nagyok,
hogy mindent tudnak és erősek,
s én gyönge és kicsi vagyok.
Minden lenézett, megalázott,
és hórihorgas vágy emelt
- föl! föl! - mint az első hajóst, ki
az egek felé szárnyra kelt.

És lassan elfutott a méreg,
hogy mégse szállok, nem nővök;
feszengetem, mint kis, észre sem vett

bomba a nagy falak között;
tenni akartam, bosszút állni,
megmutatni, hogy mit tudok.
Negyedóra - és már gyűlöltem
mindenkit, aki elnyomott.

Gyűlöltem, óh hogy meggyűlöltem!...
És akkor, zsupsz, egy pillanat:
Lóci lerántotta az abroszt
s már iszkolt, tudva, hogy kikap.
Felugrottam: Te kölyök! - Aztán:
No, ne félj, - mondtam csendesen.
S magasra emeltem szegénykét,
hogy nagy, hogy óriás legyen.
(1933)

Különbéke

Ha tudtam volna régen, amit
ma már tudok,
ha tudtam volna, hogy az élet
milyen mocsok,

nem füttyörésznék most az uccán
ilyen vigan:
valószínűleg felkötöttem
volna magam.

Régen, mint az álmok tékozló
más fiai,
azt hittem, lehet a világon
segíteni,

azt hittem, szép szó vagy erőszak
ér valamit
s az élet, ha sokan akarjuk,
megváltozik.

Minden szörnyűbb, mint hittem akkor,
fiatalon,
de, hálistennek, egyre csökken
az undorom,

egyre jobban bírom az évek
förtelmeit,
és az idő és a közöny már
fertőtlenít.

Mert fátylát sorra dobta minden,
egymásután,
s harminchárom évem ma átlát
minden szitán:

látom, sokkal több a mocsok, mint
az ifjúkor
sejteni bírta volna bennem
valamikor,

látom, milyen rútúl becsapják
a baleket,
s hogy a balek azért balek, mert
mást nem tehet,

s hogy az ész az érdek rimája,
és hogy magát
sugaras hőssé a bitang is
hogy költi át,

s ha van is, kézen-közön elvész
az ideál,
és hogy nem hozhat egyetértést,
csak a halál, –

s mert mindez mégcsak nem is aljas,
nem szomorú,
s minden dolgok apja valóban
a háború:

úgy nézem, elszánt nyugalommal,
az életet,
mint reménytelen lepratábort
vagy harcteret.

Ha egyszerre tudok meg mindent,
hogy itt mi van,
egész biztosan felkötöttem
volna magam.

De valamit a sors, úgy látszik,
akart velem:
megmutatott mindent, de lassan,
türelmesen:

különbékét ezért kötöttem
a semmivel,
ezért van, hogy csinálom, amit
csinálni kell,

ezért becsülök úgy egy-egy jó
pillanatot,
ezért van, hogy a háborúban
verset írok

s a leprások közt füttyörészek
és nevetek
s egyre jobban kezdem szeretni
a gyerekeket.

(1933)

Dsuang Dszi álma

Kétezer évvel ezelőtt Dsuang Dszi,
a mester, egy lepkére mutatott.
– Álomban – mondta, – ez a lepke voltam
és most egy kicsit zavarban vagyok.

– Lepke, – mesélte, – igen, lepke voltam,
s a lepke vigan táncolt a napon,
és nem is sejtette, hogy ő Dsuang Dszi...
És felébredtem... És most nem tudom,

most nem tudom, – folytatta eltűnődve, –
mi az igazság, melyik lehetek:
hogy Dsuang Dszi álmodta-e a lepkét
vagy a lepke álmodik engemet? –

Én jót nevettem: – Ne tréfálj, Dsuang Dszi!
Ki volnál? Te vagy: Dsuang Dszi! Te hát! –
Ő mosolygott: – Az álombeli lepke
épp így hitte a maga igazát! –

Ő mosolygott, én vállat vontam. Aztán
valami mégis megborzongatott,
kétezer évig töprengtem azóta,
de egyre bizonytalanabb vagyok,

és most már azt hiszem, hogy nincs igazság,
már azt, hogy minden kép és költemény,
azt, hogy Dsuang Dszi álmodja a lepkét,
a lepke őt és mindhármunkat én.

(1935)

Radnóti Miklós 1909-1944

Radnóti Miklós – az első szegedi kép (1930)

Mint a bika

Úgy éltem életem mostanig, mint fiatal bika,
aki esett tehének közt unja magát a déli
melegben és erejét hirdetni körberohangat
s játéka mellé nyálából ereszt habos lobogót.
És rázza fejét s fordul, szarván a sűrű,
repedő levegővel és dobbantása nyomán
gyötrött fű s föld fröccsen a rémült legelőn szét.

S úgy élek mostan is, mint a bika, de mint
bika, aki megtorpan a tücskös rét közepén
és fölzagol a levegőbe. Érzi, hogy hegyi erdőkön
az őzbak megáll; fülel és elpattan a széllal,
mely farkascorda szagát hozza sziszegve, -
fölzagol s nem menekül, mint menekülnek
az őzek; elgondolja, ha megjön az óra, küzd
és elesik s csontjait széthordja a tájon a horda -
és lassan, szomorúan bög a kövér levegőben.

Így küzdök én is és így esem el majd,
s okulásul késő koroknak, csontjaim őrzi a táj.
(1933)

Tajtékos ég

Tajtékos égen ring a hold,
csodálkozom, hogy élek.
Szorgos halál kutatja ezt a kort
s akikre rálel, mind olyan fehérek.
Körülnéz néha s felsikolt az év,
körülnéz, aztán elalél.

Micsoda ősz lapul mögöttem újra
s micsoda fájdalomtól tompa tél!
Vérzett az erdő és a forgó
időben vérzett minden óra.
Nagy és sötétlő számokat
írkált a szél a hóra.
Megértem azt is, ezt is,
súlyosnak érzem a levegőt,
neszekkel teljes, langyos csönd ölel,
mint születésem előtt.
Megállok itt a fa tövében,
lombját zúgatja mérgesen.
Lenyúl egy ág. Nyakonragad?
nem vagyok gyáva, gyöngye sem,
csak fáradt. Hallgatok. S az ág is
némán motoz hajamban és ijedten.
Feledni kellene, de én
soha még semmit sem feledtem.
A holdra tajték zúdúl, az égen
sötétzöld sávot von a méreg.
Cigaretta sodrok magamnak,
lassan, gondosan. Élek.

(1940)

Két karodban

Két karodban ringatózom
csöndesen.
Két karomban ringatózol
csöndesen.
Két karodban gyermek vagyok,
hallgatag.
Két karomban gyermek vagy te,
hallgatlak.
Két karoddal átölelsz te,
ha félek.
Két karommal átölellek
s nem félek.
Két karodban nem ijeszt majd
a halál nagy
csöndje sem.
Két karodban a halálon,
mint egy álmon
átesem.

(1941)

Tétova óda

Mióta készülök, hogy elmondjam neked
szerelmem rejtett csillagrendszerét;
egy képben csak talán, s csupán a lényeg.
De nyüzsgő s áradó vagy bennem, mint a lét,
és néha meg olyan, oly biztos és örök,
mint kőben a megkövesült csigaház.
A holdtól cirmos éj mozdul fejem fölött
s zizzelve röppenő kis álmokat vadász.
S még mindig nem tudom elmondani neked,
mit is jelent az nékem, hogy ha dolgozom,
óvó tekinteted érzem kezem felett.
Hasonlat mit sem ér. Felötlik s eldobom.
És holnap az egészszet újra kezdem,
mert annyit érek én, amennyit ér a szó
versemben s mert ez addig izgat engem,
míg csont marad belőlem s néhány hajcsomó.
Fáradt vagy s én is érzem, hosszú volt a nap, -
mit mondjak még? a tárgyak összenéznek
s téged dicsérnek, zeng egy fél cukordarab
az asztalon és csöppje hull a méznek
s mint színarany golyó ragyog a teritőn,
s magától csendül egy üres vizespohár.
Boldog, mert véled él. S talán lesz még időm,
hogy elmondjam milyen, mikor jöttödre vár.
Az álom hullongó sötétje meg-megérint,
elszáll, majd visszatér a homlokodra,
álmos szemed búcsúzva még felémint,
hajad kibomlik, szétterül lobogva,
s elalszol. Pillád hosszú árnya lebben.
Kezed párnámra hull, elalvó nyírfaág,
de benned alszom én is, nem vagy más világ,
S idáig hallom én, hogy változik a sok
rejtelmes, vékony, bölcs vonal
hús tenyeredben.

(1943)

Nem tudhatom

Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent,
nekem szülőházam itt e lángoktól ölelt
kis ország, messzeringó gyerekkorom világa.
Belőle nőttem én, mint fatörzsből gyöngye ága
s remélem, testem is majd e földbe süpped el.
Itthon vagyok. S ha néha lábamhoz térdepel
egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom,
tudom, hogy merre mennek, kik mennek az uton,

s tudom, hogy mit jelenthet egy nyári alkonyon
a házfalakról csorgó, vöröslő fájdalom.
Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj,
s nem tudja, hol lakott itt Vörösmarty Mihály,
annak mit rejt e térkép? gyárat s vad laktanyát,
de nekem szöcskét, ökröt, tornyot, szelíd tanyát,
az gyárat lát a látcsón és szántóföldeket,
míg én a dolgozót is, ki dolgáért remeg,
erdőt, füttyös gyümölcsöst, szőlőt és sírokat,
a sírok közt anyókát, ki halkán sírogat,
s mi főnről pusztítandó vasút, vagy gyárüzem,
az bakterház s a bakter előtte áll s üzen,
piros zászló kezében, körötte sok gyerek,
s a gyárak udvarában komondor hempereg;
és ott a park, a régi szerelmek lábnyoma,
a csókok íze számban hol méz, hol áfonya,
s az iskolába menvén, a járda peremén,
hogy ne feleljek aznap, egy kőre léptem én,
ím itt e kő, de főnről e kő se látható,
nincs műszer, mellyel mindez jól megmutatható.
Hisz bűnösök vagyunk mi, akár a többi nép,
s tudjuk miben vétkeztünk, mikor, hol és mikép,
de élnek dolgozók itt, költők is büntelen,
és csecsszopók, akikben megnő az értelem,
világít bennük, őrzik, sötét pincékbe bújva,
míg jelt nem ír hazánkra újból a béke ujja,
s fojtott szavunkra majdan friss szóval ők felelnek.
Nagy szárnyadat borítsd ránk virrasztó éji felleg.
(1944)

Levél a hitveshez

A mélyben néma, hallgató világok,
üvölt a csönd fülemben s felkiáltok,
de nem felelhet senki rá a távol,
a háborúba ajult Szerbiából
s te messze vagy. Hangod befonja álmom,
s szivemben nappal újra megtalálom,
hát hallgatók, míg zsong körém felállván
sok hűvös érintésű büszke páfrány.
Mikor láthatlak újra, nem tudom már,
ki biztos voltál, súlyos, mint a zsoldár,
s szép mint a fény és oly szép mint az árnyék,
s kihez vakon, némán is eltalálnék,
most bujdokolsz a tájban és szememre
belülről lebbensz, így vetít az elme;
valóság voltál, álom lettél újra,
kamaszkorom kútjába visszahullva
féltékenyen vallatlak, hogy szeretsz-e?

s hogy ifjuságom csúcán, majdan, egyszer,
a hitvesem leszel, - remélem újra
s az éber lét útjára visszahullva
tudom, hogy az vagy. Hitvesem s barátom, -
csak messze vagy! Túl három vad határon.
S már őszül is. Az ősz is ittfelejt még?
A csókjainkról élesebb az emlék;
csodákban hittem s napjuk elfeledtem,
bombázórajok húznak el felettem;
szemed kékjét csodáltam épp az égen,
de elborult s a bombák fönt a gépben
zuhanni vágytak. Ellenükre élek, -
s fogoly vagyok. Mindent, amit remélek
fölmértem s mégis eltalálok hozzád;
megjártam érted én a lélek hosszát,
s országok útjait; bíbor parázson,
ha kell, zuhanó lángok közt varázslom
majd át magam, de mégis visszatérek;
ha kell, szívós leszek, mint fán a kéreg,
s a folytonos veszélyben, bajban élő
vad férfiak fegyvert s hatalmat érő
nyugalma nyugtat s mint egy hűvös hullám:
a 2 x 2 józansága hull rám.

*(Lager Heidenau, Žagubica fölött a hegyekben,)
(1944. augusztus-szeptember)*

Erőltetett menet

Bolond, ki földre rogyván fölkél és újra lépked,
s vándorló fájdalomként mozdít bokát és térdet,
de mégis útnak indul, mint akit szárny emel,
s hiába hívja árok, maradni úgyse mer,
s ha kérdezed, miért nem? még visszaszól talán,
hogy várja őt az asszony s egy bölcsebb, szép halál.
Pedig bolond a jámbor, mert ott az otthonok
fölött régóta már csak a perzselt szél forog,
hanyattfeküdt a házfal, eltört a szilvafa,
és félelemtől bolyhos a honni éjszaka.
Ó, hogyha hinni tudnám: nemcsak szivemben hordom
mindazt, mit érdemes még, s van visszatérni otthon;
ha volna még! s mint egykor a régi hús verandán
a béke méhe zöngne, míg hűl a szilvalekvár,
s nyárvégi csönd napozna az álmos kerteken,
a lomb között gyümölcsök ringnának meztelen,
és Fanni várna szökén a rőt sövény előtt,
s árnyékot írna lassan a lassú délelőtt, -
de hisz lehet talán még! a hold ma oly kerek!
Ne menj tovább, barátom, kiálts rám! s fölkelek!

(Bor, 1944. szeptember 15.)

Razglednicák

1

Bulgáriából vastag, vad ágyuszó gurul,
a hegyerincre dobban, majd tétováz s le hull;
torlódik ember, állat, szekér és gondolat,
az út nyerítve hőköl, sörényes ég szalad.
Te állandó vagy bennem e mozgó zürzavarban,
tudatom mélyén fénylesz örökre mozdulatlan
s némán, akár az angyal, ha pusztulást csodál,
vagy korhadt fának odván temetkező bogár.

1944. augusztus 30. A hegyek közt

2

Kilenc kilométerre innen égnek
a kazlak és a házak,
s a rétek szélein megülve némán
riadt pórok pipáznak.
Itt még vizet fodroz a tóra lépő
apró pásztorleány
s felhőt iszik a vízre ráhajolva
a fodros birkanyáj.

Cservenka, 1944. október 6.

3

Az ökrök száján véres nyál csorog,
az emberek mind véreset vizelnek,
a század bűzös, vad csomókban áll.
Fölöttünk fú a förtelmes halál.

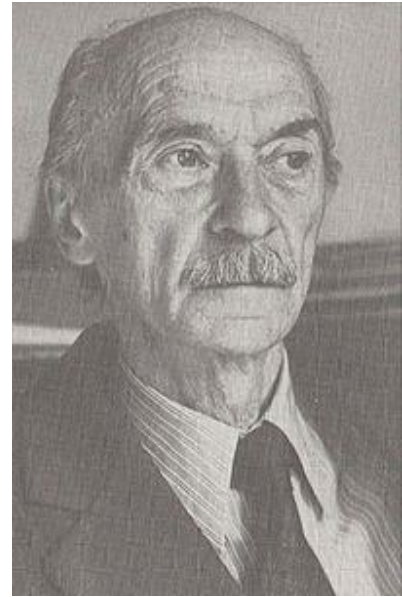
Mohács, 1944. október 24.

4

Mellézuhanam, átfordult a teste
s feszes volt már, mint húr, ha pattan.
Tarkólövés. - Így végzed hát te is, -
súgtam magamnak, - csak feküdj nyugodtan.
Halált virágzik most a türelem. -
Der springt noch auf,* - hangzott fölöttem.
Sárral kevert vér száradt fülemen.

Szentkirályszabadja, 1944. október 31.

Jékely Zoltán
1913 – 1982

Forrás: Szép versek antológia

Csillagtoronyban

Istenevű Főcsillag, Jupiter,
több holdvilág nagytörvényes ura,
s ti többi mind, kiket nevezni mer
az ember: Kassiopeia, Kutya,
Neptunus, Vénus, Arcturus, Iker,

Mezartym, Lyra és Aldebaran -
a roppant névtelenségből, hideg
fennségetekből nézzetek ma rám:
az éjszakában álmodó csövek
előtt remeg törékeny koponyám.

Jól nézzetek meg: nagy hatalmatok
még senkit így meg nem félemlített;
jaj, milyen egysejtű parány vagyok,
rejtegetnek a poshadó vizek,
lárva vagyok, hal vagyok - hol vagyok?

Forog, gördül a nagy Rotáció,
bezárulnak s megnyílnak csillagévek;
a Hadak-Útja fénylik, mint a hó,
porában jó vitézek mendegélnek;
gurul a Hold, roppant aranygolyó.

A gazdag égi ábrák fénylenek
- lehetnek-é ők embersorsot osztók,
az égi rombuszok, a sokszegek,
s van-é számunkra valami horoszkóp?
Vagy csak ragyognak, mint szép ékszerek,

s lógnak lazán félelmes ég ölén,
mely éjjelente ezreket leejt,
s kit egy képletben láttat itt a fény,
csillagtársáról még annyit se sejt,
amennyit a Vénusról sejtek én –

S róván megunhatatlanul a kört,
szinte érzem, hogy hempereg, szuszog
s döcög sómalmi-ló utján a föld,
körötte úsznak árjától gyötört
zilált felhő Archipeláguszok.

Éjszaka van, háromszoros sötét:
első az emberé, nehéz, örök;
a másik az északi féltekét
homályosítja s mindezek fölött,
mely a csillagokon túl hömpölyög.

Hogy szabaduljunk innét, hol a szem,
mely ezt a hármas szörnyü kárpitot
átszúrja s hol, hol van az értelem,
amely előtt szétfoszlik a titok,
s kit nem borzaszt a tinta végtelen?

Minél nagyobb magasba ér a gép,
s minél többet látnak lentről a lencsék,
feltartóztathatatlanul akép
gyarapszik bennem a reménytelenség
s idézem régi bölcsek szellemét:

Hogy álltak ők a csillagok alatt,
kezükből hitvány műszerek remegtek,
de annál messzebb szállt a gondolat
végtelenén az agybeli tereknek,
hol nincsenek ködfoltok és falak.

Hová repült megfajtó-lángu percek
diadala, a nagy Delirium,
az agyvelők, melyek végigsepertek
az ég taván, mint égő nátrium,
a nagy velők vajjon most hol hevernek?

Elfelejtett cintermek szörnyü mélye
emészti őket vagy már könnyü por
vált ott belőlük, mely ismét az égre
kivánczik, úgy, mint valamikor,
mikor még a tudásvágy ösztökélte -?

Vagy tán megnyilt előttük a Magasság
s fényszomjasan csillagtól csillagig

cikáznak, mint izgága bogaracskák,
amíg lelkük ott fent jól nem lakik,
s a fény cukrát aztán a földre hozzák –

Mindegy. Itt vannak súlyos csontjaik még
- tőlük forog olyan lassan a Föld -
s ide lesznek bedögönyözve mindég,
rójják velünk tovább a régi kört,
hová őket kortársaik temették.

Már nem sokáig! Az unott ellipszis
rabságából a földnek is elég.
Hogy ne látnád: amerre nézel, itt is,
ott is halomban áll csont és szemét,
jön az időben az Apokalipszis.

A sok tetem, a sok bomlási termék,
melytől a Föld sohasem szabadult,
összefogott, hogy az ürbe seperjék,
mintahogy a sokbűnű, zagyva mult
vak örületbe rántja le az elmét.

Forog, gördül a nagy Rotáció,
bezárulnak s megnyílnak csillagévek;
a Hadak-útja fénylik, mint a hó,
porában jó vitézek mendegélnek;
gurul a hold, roppant aranygolyó.

Micsoda vad mindenség-félelemmel
telítnek az éjféli csillagok
ebben a nagy-nagy kék-sötét teremben.
Egy-vér szivünk most egymásért dobog;
add ismerős kezed, szomorú ember.

Vajjon meddig vonul velünk az éjben
rozzant, túlterhelt bárkánk, a világ,
hol életünk leélted és leéltem
anélkül hogy jelenne szikra láng,
szikra remény ebben az örök éjben.

Szivünk felé még égi kéz sem intett,
pedig maholnap leskedő, falánk
felhőbálnák szívják fel lelkeinket,
ha a halál sunyin a mélybe ránt
- vagy a magasba, már kit ahogy illet. -

1936

Tengerparti elégia

– Aki siratni akarja hazáját,
utazzék tőle mennél távolabb;
harsogjanak alatta hosszú pályák,
suhanjon ég, föld, mint a gondolat. –

Itt mondom ezt a morgó tengerparton,
hol elhagyott világom siratom;
könnyízű szél, tajték csapdossa arcom,
ha szerteporzik egy hullám-halom.

Magyar költőnek némaság a sorsa,
szavát itt még Isten sem érti meg,
s ha néha mégis hallszik monológja,
álmélnakodnak tornyok, hegyek, vizek.

Te roppant víz, világok hordozója,
Tenger! tudom, hogy nagyságos vized
az emberi nemzet zokogta sósra,
panaszomat meg kell hát értened.

Szólok neked, a messzítükrű kéknek,
magyarul szólok hozzád, Végtelen,
elemek eleme, földnek és égnek
szülője, hordozója, kék elem!

Már gyenge hangomat tán meg se hallod,
testem sovány, beteg és nyugtalan;
lelkemben emlékek zenéje harsog.
Ó, mért is járok itt én oktalan!

A megtett úttal egyenes arányban
hatalmasodik bennem otthonom:
mennél többet kódorgok a világban,
Enyedről annál többet álmodom.

Mind magasabb, merészebb a soháknak
röpíve, mindenik messzebbre megy;
s mihelyt kimondok egyet: újratámad,
akár a lenyesett sárkányfejek.

Mihelyt egy bánatom levélbe róttam,
már érzem: jön az új, mint egy hajó,
melynek csak füstje lóg a horizontban,
különben még hegye sem látható.

Szomorúságom árbockosarából
így nézek én le: a világ kerek;

az idők mélye megnyílik, s a távol
görbületében népek, nemzetek.

S egy népet látok s összetört hazáját,
hazáim látom, két szegény hazám:
boszorkány-szélben úsznak, árva gályák,
s nem érnek partot soha tán.

S látom apámat és látom anyámat
s egy ház falában kopjafás szobám,
öcsém, hugom, kik benne fel-le járnak,
és sok sírt látok dombok oldalán.

1937. július 3.

Az utolsó szó keresése

Ki mondja meg, hol van Atyánk, a Nap?
Mért hagyta cserben e rossz csillagot?

Most már mindnyájan elvesztünk a ködben,
óriási Frankelin-expedíció:
megdermedt emberek, kutyák,
fogunkon káromló vicsorgás,
fagyott könnycseppek a szemhéjakon.
Már csak néhány fénykép ha bizonyítja,
hogy nyár is volt a dermedt földtekén.
Emlékszel? Meztelen hevertél a fűvön,
semmi árnyék. Főbusz csókolta tested –
de megszalasztott egy futó vihar.
Sorsunk megérdemeltük:
akkor sem voltunk boldogok.

Ó, csak még egyszer látnám a Napot!
Ó, hogy csókolnám árnyékodat is!

Szomszéd csillag vándora, idetévedt
idegen kutató! Pazar műszereiddel
emeld ki őt a romladék alól,
s vigyázva illeszd össze tagjait:
Az ős férfi párhajszoló reménye
legszebben benne testesült meg itt.
Mérd föl: mily lehetőség hullt a sárba
medencecsontja összetört ívén;
különös gondod legyen a hajára:
hányszor borult, arany sátor, fölém!
Tízmillió vad férfi ostromolta
s én annyi ellenében egyedül,
s mégsem esett a testén semmi csorba!
Vidd magaddal most legszebb kincsedül.

Tizenkét hónapig jártam nyomába,
fogadkoztam, majd ácsolok hajót,
azon menekítem az új világba,
s leszünk ivadék-bő szigetlakók;
majd hátunk mögé kavicsot dobálva,
benépesítjük a holt földgolyót –
de álmaimban megrekedve, gyáva
hencegéssel készültem a halálba.

Szomszéd csillag vándora, idetévedt
idegen utazó! Pazar műszereiddel
rekonstruáld a végső perceket!
Attól fogva, hogy ég-föld hullni kezdett,
s leszakadtak egymásról a kezek,
a csecsemő állatban lelt anyára,
virág nem nyílt több, tűz-víz összefolyt,
tél nyártól nem ismer-szett, se kakasszó,
se kutyaugatás többé nem hallatszott,
s az égen holtan lógott a szivárvány:
szégyellve, hogy még nem halott,
ki-ki emlékeibe fogózva
imbolygott sivatagban, tengeren.
A meztelenség már nem vala szégyen,
csak az élet, az élet volt gyalázat.

A testünkből fakadt új életek
visszabújtak szívünkbe s fájtak,
halott kis magzatok rúgták szívünk!
Eltékozolt esztendő, béna órák
kérték számon a kongó perceket;
sziklát morzsolt a kéz a kintől,
s már nem sajnáltuk a vércseppeket.

Sírva gyóntunk nagy kőnek, görbe fának
s ami még istenhez hasonlított;
nem oldozás kellett s nem bűnbocsánat:
sok mindent kellett újraélni ott.
S minden fonákját mutatta oda!
Számadoltattuk száraz csontjainkat,

kudarcainknak vak hollóhada
tépett szárnyal körülöttünk keringett.

zomszéd csillag vándora, idetévedt
idegen kutató! Pazar műszereiddel
rekonstruáld a végső perceket:

Mióta elidegenült e föld,
készülődünk a Nagy Cédrus felé,
mely szent gyümölcsét kínálton-kínálta;
üdvösségünk tán ott lógott a felhőn,
de még mohos törzséig sem jutottunk.

Messziről hallható volt éjszakánként:
boldogságában sír az üdvözült menet.

S hányszor rohantunk hívó templomokba!
Hány istenünk volt és hány templomunk!
Isten helyett szép szobrok arca gyúlt,
s beértük velük hideg kőre rogyva.

Világ körüli útra készülődtünk,
dzsungeli város romja csábított
vagy egy magános kameruni pálma,
melyet gyermekkorunkban láttunk bélyegen.

Mezítláb kellett volna nekivágni,
vagy mint kalandszomjas hajósinas –
de visszatartott egy dívány, egy asztal,
vadás-könnyes szülőtekintetek,
hazánkká vált ország mostoha sorsa:
maradtunk s vártuk az ítéletet.

Látod-e szemünk horpadt üregében
a Látomást, amelynek rabja voltunk?
Fűrészd át koponyám, ott találsz
kicsiny mását a homlokom mögött:
borostyánkőnek foglya, drága lepke,
már csak agyamban élt, a földről elveszett.

Állapítsd meg:

Ki mire tartogatta könnyét?
mért nem szakadt itt a könnyfergeteg?
Gonosz csillagoknak engesztelésül
sírásunk mért nem verte az eget?
Tezauráltunk szerelmet is, hiába,
és közbe, lám, mivé romolt a test!
Szívünk emeld ki s illeszd mérlegedre:
roppant fajsúlya megdöbbsent: mi ez?
Meteor nem ürül félelmesebbre –
De főleg elszökött lelkünk keresd.

Hogy lelkünk is volt, nemcsak álmaink tudatták:

vagy nem hallottunk ébren szózatot?

Virrasztó éjeken, ahányszor
nagy messzire hulltunk egymástól,
nem érkeztek összezsengő jajok?
Hát a távol haldoklók nem üzentek?
Rémült csengéssel, vitrin mélybe mentett
poros pohár kettébe sose hullt?
Halott kedves keze a homlokunkra
az éj óráiban sosem simult?...

Ha egy felhő-kóc csüng az ég falán,
ints utána: talán emberi lélek.

Világszél sepri az ember nyomát,
dűledék minden embertani korszak;

a tenger mélyén régi s új csaták
játékszerei egymáshoz kocódnak.
A kőbe préselt Legelső Madár
félszemmel néz a sirály tetemére,
melyet hozzáverdesnek vad habok,
s a tenger haltalan, mint az Első Napon.
A szirt fokán felhő-lélek kóvályog,
de nem lesz már belőle szűz eső,
úgy eltűnik a vak, csíráatlan úrben,
mint templomboltban a fehér lehelet.

Világszél sepri a Föld felszínét.
Be mindegy már itt hatszázezer év!
A cro-magnoni barlang törmelékét
ím kivetette magából a föld
s rút tömkelegben keveredik össze
luny templomi ablaküvegével.
Az emberlakta katlanok homályán
úzott bálványok, megcsalt istenek
eresik egymás közéjét vacogva,
hogyan megmentsék teremtőjük: az embert.
Hol vannak már az árva földlakók?
Nincs meditáció, csak látomások.
Sírás sem volt a végső perceken.
Hét Angyal nélkül, Trombitaszó nélkül
rontattunk össze, mint a fazekas
edényei. Az agy gigászi tornán
bizonyította, hogy emlékezik
s titkokat fejt a szörnyű rianásban.
Tán az Igét kereste, mely vala,
hogyan azt kiáltta végső szó jogán is –
Csak percek voltak akkor, nem napok.

Hol vagy, harangszóval bélelt vasárnap,
tisztaságillat a váltott ruhán!
Az üdvnapi-délelőtti gyermek-reménye
a mélabúba dőlő délután!
Hétfő – Hétfejű sárkánynak legelső
feje, melyet levágni oly nehéz,
hogyan a többi utána szinte játék,
s fokozatosan könnyebbül a kéz,
s a többi négy s végül a drága szombat!
A szív megtelt, s megteltek a padok,
s az ember a boldogság állhitével
örömhajhász tömegbe olvadt –

Rovástalan zúg az idő a térben;
nincs több napóra s kalendárium.
Pedig voltak kedves naptáraink is,
melyeket újév hajnalán cseréltünk,
talán tízezer éve mindig így –
Keresd benne az utolsó rovást:

„Hamletet láttuk. Kész az új ruhám.” –
 aztán néhány üres oldal után:
„Hasadj meg, Föld, keljetek fel, halottak,
 hogy mi menjünk be alája halottnak.”

1950. január

Őrjöngő ősz

Ne vádold a Napot, már rég ledőlt,
s az égen nem hagyott egy árva szikrát –
láva-fűtött vulkáni sziklák
lehellik ezt a levegőt.

Szélcsend. De támad a sötétség,
mint rónák hő-káprázata:
árnyék alakok egymás öldöklését
elkezdik némán, s dől a vér szaga.

Az ég mezőjén kontúr-lovasok
üldözik a menekülő Napot –
holnapig már ki tudna várni?
Asszony sikolt, vagy holmi vad?

Kéjgyilkosság piros csirái
duzzadnak a fülledt bozót alatt.

1968

Irodalom

Babits Mihály

1927 Tanulmány a magyar irodalomról. In *Nyugat*, 1927/19.

Bíró Zoltán

1998 *Ady Endre sorsköltészete*. Budapest: Püski Kiadó.

Gintli Tibor

2010 *Magyar irodalom*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

G. Tóth Károly

1995 Kis magyar irodalomtörténet. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó

Kenyeres Zoltán

2001 *Etika és esztétizmus: Tanulmányok a Nyugat koráról*. Budapest: Anonymus.

Szegedy - Maszák Mihály (főszerk.)

2007 *A magyar irodalom története, II.* Budapest: Gondolat Kiadó.

Internetes források

Ismertető a Nyugatról.

Forrás: <https://epa.oszk.hu/00000/00022/nyugat.htm>. (Letöltés dátuma: 2023. 11. 25.)

Jelenkor. Versről versre. KASSÁK LAJOS: A költő önmagával felel

Forrás: <https://www.jelenkor.net/userfiles/archivum/1979-10.pdf> (Letöltés dátuma: 2023. 11. 28.)

A költemények forrásai

Ady Endre összes költeménye. MEK elektronikus kiadás, 1999

Babits Mihály összegyűjtött versei. Budapest: Osiris Kiadó 2019

Jékely Zoltán válogatott versei. Holnap Kiadó. 2008

József Attila összes versei. Magvető Kft. 2022

Karinthy Frigyes: *Így írtok ti*. Talentum diákkönyvtár. Talentum Kft. 2015

Kassák Lajos: *Válogatott versek*. Budapest: Kriterion Könyvkiadó 1983

Kosztolányi Dezső összes versei. Budapest: Osiris Kiadó, 2019

Radnóti Miklós: *Erőltetett menet. Válogatott versek*. Efficenter, 2024

Szabó Lőrinc: *Lóci óriás lesz*. Móra Könyvkiadó, 2013

Szabó Lőrinc válogatott versei. Osiris Diákkönyvtár. Osiris Kiadó, 2004

Tóth Árpád válogatott versei. Holnap Kiadó, 2002

Гал Одел– Матей Реко – Маді Габріелла: План-конспектлекції з дисципліни «**Угорська література**» для студентів-філологів. Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ. Берегово 2024. – 146 с. (угорською мовою)

Видання розрахованана студентів-філологів вищих навчальних закладів, які вивчають дисципліни «Угорська література».

Затверджено на засідання кафедри філології
протокол № 105 від 14 серпня 2024 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту
ім. Ф. Ракоці ІІ
(протокол № 7 від 28 серпня 2024 р.)

Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.

Ум. друк. арк. 4,2.

Форматвидання А4.

